

Fieldmanager

HET VAKBLAD VOOR SPORTVELDBEHEER

CSC SPORT RENOVEERT BMX baan op Papendal

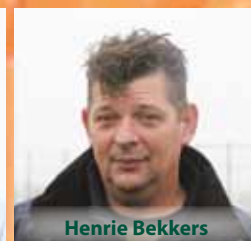
Top leveler
Klaar om markt te
veroveren

Green deal
Wat is dat nu
precies?

GAST HOOFDREDACTEUR

Ron de Mol

Henrie Bekkers

De nieuwe accommodatie van Hockeyclub Nova: Topvelden op Limburgs Löss

Met de fusie van hockeyverenigingen HC Kerkrade en HCC Heerlen ontstond in 2013 één van de grootste hockeyclubs van Limburg: HC Nova. Een nieuwe naam, een nieuw tenue, maar het ontbrak de fusieclub nog aan één 'detail': een eigentijdse accommodatie. Twee jaar wachten werd ruimschoots beloond, in 2015 betrok HC Nova een hockeycomplex van topkwaliteit.

De velden van HC Nova liggen er prachtig bij. Omzoomd door bomen, in een licht glooiend landschap aan de zuidkant van Heerlen. Een compleet gerenoveerd clubgebouw, led-verlichting, maar liefst twee helgroene watervelden en een zand ingestrooid hockeyveld.

'We krijgen geregeld complimenten van bezoekende clubs: die kijken hun ogen uit', vertelt voorzitter Harold Schroeder.

De komst van het hockeycomplex had de nodige voeten in de aarde. Nadat de verenigingen in 2013 fuseerden, speelde HC Nova nog twee seizoenen noodgedwongen op twee gedateerde locaties in Heerlen en Kerkrade. Schroeder: 'Geen ideale start voor een fusieclub. Helemaal omdat de samengang tussen Heerlen en Kerkrade enorm gevoelig lag. We moesten echter geduld hebben totdat de betrokken gemeentes tot een oplossing kwamen.'

Twee watervelden

Het was de gemeente Heerlen die de knoop doorhakke. Er werd 1,4 miljoen euro gereserveerd om de velden van de voormalige voetbalvereniging Heerlen Sport om te bouwen tot een volwaardige en eigentijdse

Waterveld: het summum voor de hockeyspeler

Hockey op hoog niveau wordt gespeeld op een waterveld. Voor clubs in de hoofdklasse is dit veldtype zelfs verplicht. Een waterveld staat voor sneller spel, meer balcontrole en een kleinere kans op blessures.

Voor de watervelden van HC Nova is gebruik gemaakt van het nieuwste type monofilament poly-ethyleenvezels. Deze zitten verankerd in een glasvezelversterkte backing. Onder de mat ligt een foamlag die de velden de specifieke dempende kwaliteit geven. De velden worden vóór het bespelen beregend, hiervoor legde Antea Group een beregeningsinstallatie en een ondergrondse waterbuffer aan.

Omdat het veld niet is ingestrooid met zand, wordt de balrol niet geremd. In combinatie met de beregening ontstaat een zeer hoge balsnelheid. Ook bepaalde technieken zoals de 'chop' en de 'tip-in' zijn goed mogelijk op dit veld. De technische vaardigheden van spelers komen hierdoor op een waterveld goed tot hun recht.

Kijk ook op www.anteagroup.nl/sport of op www.hcnova.nl

hockey-accommodatie. Samen met de club stelde de gemeente een Programma van Eisen op. 'We hebben hierbij voor kwaliteit gekozen en hebben flink gepuzzeld om dit binnen het budget te verwezenlijken', vertelt projectleider Michel van Gerwen van de gemeente Heerlen. Zo was er in eerste instantie sprake van de aanleg van een waterveld, een semi-waterveld en een zand ingestrooid kunstgas. Van Gerwen: 'De velden liggen echter op een ondergrond van löss en zand, dit vergroot het risico op algen- en mosgroei. Zeker gezien het onderhoud bleek de aanleg van een tweede waterveld (minder gevoelig voor algen en mos) op de lange termijn toch voordeliger. Daar kon de vereniging zich wel in vinden: het is uniek dat een club over twee velden van deze kwaliteit kan beschikken. Volgens mij is HC Nova zelfs de enige hockeyclub in Nederland waar oefencirkels op het waterveld staan. Voordeel is dat elk lid kan spelen en trainen op deze ondergrond. En je voorkomt dat één veld overbelast wordt.'

Doorpakken

De realisatie van de accommodatie en de velden werd gegund aan Antea Group. De aanleg startte in maart 2015 en was erop gericht om het complex per 1 september op te leveren. Hierbij kwam meer kijken dan de aanleg van de velden zelf. Van Gerwen: 'De locatie kende over de lengte een hoogteverschil van bijna anderhalve meter. Om vanuit de kantine goed zicht op alle velden te hebben, hebben we dit verschil teruggebracht tot zeventig centimeter. Daarnaast hebben we wegens de algen- en mosproblematiek afgezien van hergebruik van sproei- en hemelwater. Om de beregening van de twee watervelden te garanderen, hebben we ondergronds drie watertanks met elk een capaciteit van 20 kubieke meter geplaatst.

'Ik kan niet anders zeggen dan dat dit goed heeft gewerkt: een deskundige partij die van doorpakken weet.'

De gemeente trok tijdens de uitvoering van het werk met Antea Group in bouwteamverband op. Van Gerwen: 'Ik kan niet anders zeggen dan dat dit goed heeft gewerkt: een deskundige partij die van doorpakken weet. Dit leidde er mede toe dat het eerste waterveld in juli 2015 al bespeelbaar was. Door nauw samen te werken hebben we tijdens de realisatie zelfs nog optimalisaties aangebracht in de verlichting en de hekwerken.'

Inmiddels is het hockeyseizoen halverwege. De leden van HC Nova zijn tevreden over de velden en de faciliteiten. Ook sportief gaat het de club voor de wind. Vooral de damesteams presteren beter dan dat ze ooit gedaan hebben. 'Maar', vindt Schroeder, 'het belangrijkste is dat de accommodatie HC Nova een eigen identiteit, een eigen ziel verschaft. We zijn nu fysiek één vereniging en dat geeft ons een veelbelovend perspectief voor de toekomst.'

Haal het maximale uit je hockey-accommodatie

Ontwerp, vergunningen, planning en aanleg: bij de nieuwbouw of renovatie van hockey-accommodaties komt veel kijken.

Goed om te weten dat Antea Group hockeyverenigingen én gemeenten hierbij ontzorgt. We zijn al ruim zestig jaar actief als ontwikkelaar en bouwer van hockeyvelden en -accommodaties. Van hoofd- tot trainingsveld: tientallen hockeyverenigingen maken gebruik van onze systemen.

Kiest u net als HC Nova voor een topaccommodatie? Neem eens contact op met één van onze specialisten.

Contactpersoon:

Aaldert Hooijer

T: (06) 51 20 03 42

E: aaldert.hooijer@anteagroup.com

www.anteagroup.nl/sport

BOUW
GEBOUWINRICHTING
TERREININRICHTING
ONDERGRONDEN
SPORTMATERIALEN
DIENSTVERLENING

DAG VAN DE
SPORT
ACCOMMODATIES
10 MRT EXPO
2016 HOUTEN

VAKBEURS MET LEZINGEN
GRATIS TOEGANG, REGISTREER VIA:
WWW.DVDSA.NL

62 'Niemand kriebelt zoals ik kriebel. Dat durven ze niet'

Zijn langverwachte proef, waarbij hij 200 lammeren op twee velden wilde laten grazen, ging op het laatste moment niet door, maar Purmerends fieldmanager Jan Butter laat zich niet zomaar uit het veld slaan. Later dit jaar hoopt hij zijn proef alsnog door te kunnen laten gaan. In de tussentijd houdt hij zich bezig met andere innovaties. 'Je moet geloven in je eigen kunnen.'

COLOFON

Fieldmanager -een uitgave van NWST NeWSTories
bv- wordt in een gemiddelde oplage van 1.900
exemplaren verspreid onder sportveldbeheerders
in dienst van gemeentes, sportclubs en aannemers.
Fieldmanager is het belangrijkste Nederlandse
vakblad voor sportvelderhoud waarbij de
praktisch ingestelde vakman centraal staat.

Redactie & commercie

NWST NeWSTories bv
Fransesstraat 41
6524 HT Nijmegen
T 024-3602454
F 024-3602464
I www.fieldmanager.nl
M info@fieldmanager.nl

Hoofdredacteur: Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Redacteuren: Santi Raats (santi@nwst.nl)
Kelly Kuenen (kelly@nwst.nl)
Janneke de Wit
(redactie@nwst.nl)
Vormgeving: Marie Cecile Oosterhout
Advertenties: Alberto Palsgraaf
(alberto@nwst.nl)
Peter Jansen (peter@nwst.nl)
Rik Groenewegen
(rik@nwst.nl)

Abonnementen

€73,- per jaar. De abonnementsperiode loopt van
1 januari tot en met 31 december van ieder jaar en
uw abonnement zal jaarlijks automatisch worden
verlengd, tenzij uw schriftelijke wederopzegging
uiterlijk 31 oktober voorafgaand aan de nieuwe
abonnementsperiode in ons bezit is.

ISSN: 2212-4314

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van
(de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbe-
houden. Deze berusten bij Greenkeeper c.q. de betreffende
auteur. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke
toestemming van de uitgever worden veeveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, scan, fotoko-
pie, elektronisch of op welke wijze dan ook. Greenkeeper
wordt tevens elektronisch opgeslagen en geëxploiteerd.
Alle auteurs van tekstbijdragen in de vorm van artikelen
of ingezonden brieven en/of makers van beeldmateriaal
worden geacht daarvan op de hoogte te zijn en daarmee
in te stemmen e.e.a. overeenkomstig de publicatie- en/of
inkoopvoorwaarden. Deze zijn bij de redactie ter inzage of
op te vragen.

Quick-Clean 180 scoort vooral op gebruiksgemak

Begin vorig jaar introduceerde de Zuid-Hollandse
machinebouwer GKB de Quick-Clean 180. De
kunstgrasreiniger is de grootste uit de GKB-serie.
Fieldmanager wil weten wat de makers heeft bewo-
gen om de Quick-Clean-serie uit te breiden met een
groter model en polst een gebruiker over diens erva-
ringen.

Green Deal in de praktijk: werkt het?

Het is een uitdaging om in 2020 'sport-
velden en golfbanen zonder chemie te
beheren, tenzij er een bepaalde ziekte of
plaag heerst waarvoor geen niet-chemisch
alternatief is'. De branchevereniging voor
sport en cultuurtechniek inventariseert tot
juli dit jaar verschillende chemievrije onder-
houdsmethodes en brengt in kaart in welke
situaties chemie eventueel onmisbaar is.

Puzzelen, maar dan in 3D en zonder een goed voorbeeld!

Normaal is dit magazine vergeven van de gangbare sporten: voetbal, hockey, korfbal. Prima natuurlijk, maar je zou bijna vergeten dat er ook nog andere sporten zijn, die op het gebied van aanleg heel bijzondere competenties vragen. De aanleg of eigenlijk de renovatie van de BMX-baan op het Nationaal Sportcentrum Papendal is daarvan een perfect voorbeeld.

52

Veel goede bedoelingen, maar markt duurzame recycling lijkt voorlopig te zijn mislukt

De kunstgrasmarkt is steeds meer een vervangingsmarkt aan het worden. Helaas heeft dat niet geleid tot een markt voor het duurzaam recyclen van oude matten.

VOLG ONS

 twitter.com/fieldmanagement

 facebook.com/bladfieldmanager

EN VERDER

- 8 Nieuws
- 15 De Gragids
- 16 Field Top Maker voor beton is nu ook bruikbaar voor sportvelden
- 18 Een lichtje in het donker!
- 23 *Let it be*
- 34 Wout van de Meerendonk: 'De Schijndelse methode hebben we per toeval ontdekt!'
- 42 Alles wat je nodig hebt voor een compleet sportveld in één container
- 47 Bezint eer ge begint
- 54 *Help, the robots are coming!*
- 60 'Het is gewoon lekker om van Feyenoord te winnen'
- 67 Abonnementje schoon hockeyveld
- 70 BVO's worden gericht bijgepraat op zevende editie BVO-dag
- 72 Veel goede bedoelingen, maar markt duurzame recycling lijkt voorlopig te zijn mislukt
- 78 Hoofdredactioneel

Uitstel voor kunstgras-tender van Hypercube

Op de website www.kunstgrastender.nl maken de initiatiefnemers achter de kunstgrastender bekend dat deze tender voorlopig wordt opgeschort. In 2016 kwam directeur Pieter Nieuwenhuis van het bedrijf Hypercube samen met Kybys en Damsté Advocaten met het plan om via één landelijke tender een groot aantal kunstgrasvelden uit de markt te halen. Gemeentes en verenigingen zouden daarvan profiteren door een lagere prijs en hogere kwaliteit van het veld.

Fieldmanager schreef over dit onderwerp verschillende artikelen, zoals een verslag van een forum-bijeenkomst bij de KNVB en een interview met Nieuwenhuis.

Nieuwenhuis maakt nu op de site bekend dat de tender in ieder geval in 2016 niet doorgaat en doorgezet zou worden naar 2017. Volgens de verklaring op deze site zou enerzijds onduidelijk zijn of de planning van 2016 wel gehaald kan worden. Anderzijds wordt per april van dit jaar de nieuwe aanbestedingswet van kracht. Volgens Ronald Blom van Damsté Advocaten zou dit bij deelnemers aan de tender vragen oproepen over verschillen tussen de oude en de nieuwe wet en hoe de tender zich daartoe verhoudt.

Gilde Buy Out Partners doet bod op aandelen Reesink

Een consortium van investeerders onder leiding van Gilde Buy Out Partners heeft een bod in contanten gedaan op alle aandelen van Royal Reesink. Volgens het gezamenlijke persbericht van Reesink en het consortium wordt een prijs geboden van €101,-. Dit zou een premie inhouden van 27 procent ten opzichte van de koers van 5 februari. Het bod wordt ondersteund door de directie en de raad van commissarissen van Reesink.

Er zouden al toezeggingen zijn van de grootaandeelhouders van Reesink tot een totaal van 73,3 procent van alle uitstaande aandelen. De overname zou geen wijziging inhouden in de strategie

van Reesink. Ook de naam van het bedrijf, de locatie van het hoofdkantoor in Apeldoorn en de huidige structuur blijven onveranderd.

De overname van Reesink is de tweede overname van Gilde Groep in korte tijd. Recent deed dezelfde groep ook een bod op de aandelen van TenCate. Reesink is onder andere eigenaar van Toro-importeur Jean Heybroek, Kamps de Wild en Stierman de Leeuw.

Handleiding voor gebruik kunstgras in de winter

Voor de doorgewinterde fieldmanager zal het wellicht gesneden koek zijn, maar voor de vrijwilliger bij de sportclub is het dat vaak niet: hoe ga je in de winter om met kunstgras? Om vragen rondom het gebruik van kunstgras in de winter te beantwoorden, heeft de KNVB de omgang met enkele winterse weersomstandigheden inzichtelijk gemaakt aan de hand van een kort overzicht. In het document wordt onder meer verteld wat te doen bij rijp, ijzel en sneeuw op het veld. Het document is te vinden op de site van de KNVB.

Rooden scoort kunstgrasrenovatie in Maastricht

De gemeente Maastricht heeft Rooden Landscape Solutions gekozen voor de renovatie van twee kunstgrasvoetbalvelden. Eind 2015 is Rooden van start gegaan om de sportvelden weer in optimale conditie te krijgen en de komende tien jaar te laten voldoen aan de gestelde eisen en normen. Medio 2016 dienen alle werkzaamheden gereed te zijn. Op sportpark De Geusselt wordt veld 3 gerenoveerd; op sportpark Bemelerweg is dat veld 1. Deze velden zijn al in 2006 en 2008 aangelegd. Beide velden bestaan uit een constructie van een zand-onderbouw, met daarop een sporttechnische laag van lava en rubber en een kunstgrasplaat van monofilament 60 mm vezel, ingestrooid met zand en SBR-rubber.

Rooden gaat van deze velden de kunstgrasmat inclusief infill verwijderen en afvoeren, de sporttechnische laag renoveren en vervolgens een nieuwe kunstgrasmat met infill aanbrengen. De omliggende bestrating en verharding wordt hersteld of vernieuwd, evenals de aanwezige hekwerken en poorten. Tot slot brengt Rooden nieuwe sportveldinrichting aan en wordt een deel van de bestaande sportveldinrichting herplaatst. In verband met onderhoud en garantie voert Rooden

Vitalphos

**Snelle dichtgroei
door sterke
wortelontwikkeling**

melspring

www.olmix.com/plant-care

ook acht jaar lang het specialistische onderhoud van deze velden uit.

Kunstgras voor Achilles '29 uit Groesbeek

De gemeente Berg en Dal geeft tóch subsidie voor de aanleg van een kunstgrasveld bij Achilles '29 uit Groesbeek. Dat meldt Omroep Gelderland. De club wil al langere tijd kunstgras op het hoofdveld. Eind vorig jaar leek het er nog op dat de plannen voor het kunstgrasveld niet zouden doorgaan. De gemeente sprak zich destijds uit tegen een kunstgrasveld voor de eerstedivisieclub. Achilles '29 wilde graag een kunstgrasveld om de groei in capaciteit te kunnen opvangen. Met het vervangen van het veld zou in totaal 1000 uur extra capaciteit worden gerealiseerd. In de gemeenteraadsvergadering van donderdag 28 januari werd besloten een bedrag van 364.999 euro beschikbaar te stellen.

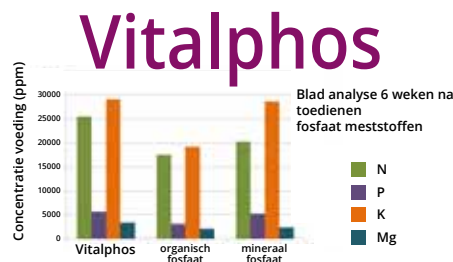
Veel animo subsidie energiebesparing

Er is veel interesse voor de Subsidieregeling Energiebesparing en duurzame energie sportaccommodaties (EDS). Dat meldt de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Sportverenigingen die maatregelen nemen om hun energieverbruik te verminderen, kunnen met de regeling rekenen op een subsidie van 30% van

de investering. Als de vereniging eerst een energieadvies laat opstellen, wordt de subsidie met 500 euro verhoogd. Deze subsidie is beschikbaar voor investeringen boven de 3000 euro. De regeling heeft als doel energiebesparende maatregelen en duurzame energie bij sportaccommodaties te stimuleren.

Volgens de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland heeft het totale bedrag van de aanvragen het subsidieplafond van circa 6 miljoen euro bereikt. Omdat de ingediende aanvragen nog moeten worden beoordeeld, kunnen er nog steeds aanvragen worden ingediend.

Meer informatie over de regeling is te vinden op de site van de RVO.

**Verhoogt
beschikbaarheid
nutriënten**

melspring

www.olmix.com/plant-care

De Enk bedrijven- ambassadeur Oxfam Novib

De Enk Groen & Golf laat weten zich te gaan inzetten voor ondernemende mensen in ontwikkelingslanden. De organisatie wordt bedrijvenambassadeur van Oxfam Novib. Als ambassadeur van Oxfam Novib helpen bedrijven ondernemers in ontwikkelingslanden door middel van microfinanciering met het maken van een goede start. 'Bij De

Enk Groen & Golf staan we voor verbindend innovatief vakmanschap. Naast het realiseren van onze doelstellingen vinden wij het ontzettend belangrijk om als bedrijf maatschappelijk betrokken te zijn en ons in te zetten voor een betere wereld. Daarom kiezen wij ervoor om als bedrijvenambassadeur het werk van Oxfam Novib te steunen', laat De Enk weten. Oxfam Novib zet zich in voor mensen die leven in armoede in ontwikkelingslanden. Dankzij hun microfinancieringsprogramma krijgen ondernemende mensen daar een klein krediet. Daarmee krijgen ze de kans een eigen bedrijfje en een zelfstandig bestaan op te bouwen. Zo kunnen mensen zelf bouwen aan hun eigen toekomst én die van hun land.

'Als ambassadeur steunen wij dit alles', aldus De Enk. 'Wij vinden het als bedrijf belangrijk om niet alleen goede producten en diensten te leveren, maar willen ook bijdragen aan een wereld zonder armoede. Lenen bij een bank is voor arme mensen vaak niet mogelijk. Dankzij onze steun krijgen mensen in ontwikkelingslanden toch dezelfde kans als wij. Ze kunnen met een lening een eigen bedrijfje starten en werken aan een zelfstandig bestaan. Oxfam Novib helpt ons bij het naar buiten toe uitdragen van ons ambassadeurschap en onze maatschappelijke betrokkenheid.'

'Oxfam Novib werkt graag samen met het bedrijfsleven aan een wereld zonder armoede en met gelijke kansen voor iedereen, door kansarme mensen toegang te geven tot microkrediet. Bij alles wat Oxfam Novib doet, gaan we uit van de kracht van de mensen zelf. Voor jezelf kunnen zorgen is essentieel voor het opbouwen van een zelfstandig bestaan. En het draagt bovendien bij aan de duurzame economische ontwikkeling van een land', laat Oxfam Novib weten.

Vitalphos

**Bevat 100%
teruggewonnen
fosfaat**

melspring

www.olmix.com/plant-care

GRASMEESTERS
meesters in grasmanagement

www.grasmeesters.nl
info@grasmeesters.nl
tel: +31 6 22 52 19 14

ADVIESBUREAU VOOR DE GROENE OPENBARE BUITENRUIMTE EN BUITENSPORTACCOMODATIES.

We opereren landelijk en hebben expertise in aanleg, beheer en onderhoud van de groene buitenruimte en buitensportaccomodaties. Onze opdrachtgevers zijn voornamelijk gemeentes, woningcorporaties, projectontwikkelaars en aannemers, die we op cultuurtechnisch gebied ondersteunen met planvorming (beleid & beheer), bestekvoorbereiding, aanbestedingen en directievoering & toezicht. Dit doen we voor o.a. sportcomplexen, speelvoorzieningen, begraafplaatsen en openbaar groen.

greenengineers
adviseurs voor sport en groen

Kauwenhoven 76a
6741 PW Lunteren

Postbus 765
6710 BT Ede

T (0318) 654 124
E info@greenengineers.nl
I www.greenengineers.nl

Betaalbare sport
Coen Nell Adviseur buitensport

Ontwerp - Voorbereiding - Realisatie - Onderhoud

Grontmij
Part of Sweco

coen.nell@grontmij.nl

MP SERIE 3-DELIGE CIRKELMAAIERS

Laagste brandstofgebruik door licht gewicht (Domex®)

Grootste werkbreedte (300, 330 of 350 cm)

Hoogste motorvermogen (49 - 65pk Kubota® Commonrail turbodiesel)

Smalste transportbreedte (1,65 meter transportbreedte)

Luxe cabine met airco

RANSOMES
A Textron Company

Pols Groep | +31 (0) 181 45 88 45 | info@pols.nl | www.pols.nl

Prograss tevreden over eerste licentiebijeenkomsten

Prograss laat weten tevreden terug te kijken op de eerste twee licentiebijeenkomsten die het bedrijf organiseerde. De afgelopen weken werden de licentiebijeenkomsten onder grote belangstelling gehouden in Oosterhout en Utrecht. Dit keer werd onder andere een bijdrage geleverd door Wilma Windhorst van Biocontrole, over de biologische bestrijding van bodemplagen, zoals emelten en engerlingen, met behulp van parasitaire aaltjes (nematoden). Op 25 januari werd een bijeenkomst georganiseerd op Golfbaan Landgoed Bergvliet te Oosterhout en op 1 februari op Golfbaan Amelisweerd te Utrecht. Maandag 8 februari jl. was de laatste in de serie licentiebijeenkomsten van deze winter op Golfbaan Havelte.

Extra brede cirkelmaaier

Schell-importeur Hofstede Timmerman introduceert een nieuwe cirkelmaaier met een maaibreedte van 3,5 meter. De in Duitsland geproduceerde werktuigdragers (SG100 en SG50) en maaidekken van Schell zijn al lange tijd verkrijgbaar op de Nederlandse markt. Onlangs werd een maaidek met een werkbreedte van 3,5 meter op de markt gebracht. Daarmee bestaat het aanbod nu uit maaidekken van 250, 300 en 350 centimeter. De maaidekken hebben hydraulisch aangedreven messen en zijn in drie varianten verkrijgbaar: standaard, met messen voor mulchen en met zwaar uitgevoerde messen.

Vanaf heden zal het volledige assortiment van Novap Sure-Line onder private label op de Engelse markt te verkrijgen zijn, al ligt de nadruk volgens Novap op Sure Line Impact. Dit product wordt vooral verkocht onder private label en deels onder de naam Sure-Line Magic White.

Novap zet voet op Engelse bodem

Novap Handelsmaatschappij BV zet stappen op Engelse bodem. Het bedrijf gaat de sportveldbelijning Sure-Line op de Engelse markt brengen. 'Er komen steeds meer Engelse aanbieders op de Nederlandse markt', vertelt Suzan Helge van Novap. 'Dat was ook te merken op de laatste voetbalbeurs, waar 80% van de leveranciers afkomstig was uit Engeland. Zo ontstond het idee om ons op de Engelse markt te begeven.' Volgens Novap lijkt dat voorsnog goed te lukken. 'Er wordt interesse getoond en de eerste order staat al klaar.'

Domo Sports Grass is een van de TOP-3 toonaangevende fabrikanten in de kunstgras industrie. Toewijding en specialisatie in de ontwikkeling, productie en installatie van kunstgras voor sportieve en recreatieve toepassingen maken van Domo Sports Grass uw ultieme kunstgras expert. Het hoofdkantoor is gevestigd in de buurt van Antwerpen, België. Het bedrijf is een onderdeel van Domo Group, een sterke internationale groep met een gezamenlijke omzet van meer dan 1 miljard euro.

Domo Sports Grass is momenteel op zoek naar een **werkvoorbereider & project verantwoordelijke** voor de Nederlandse markt.
Standplaats N-Holland

Functie inhoud

Als werkvoorbereider ben je bezig met het evalueren, berekenen en opstellen van offertes. Het opmaken van onderaannemers contracten in samenspraak met onze juridische dienst maakt deel uit van uw functie. Lopende projecten worden zorgvuldig en volgens afspraak door de projectleider opgevolgd. U moet het project van A tot Z uitwerken en begeleiden. Verder is het genereren van nieuwe klanten (opdrachten) een onderdeel van jouw taken. Samen met de Sales Manager draagt u bij aan een verdere groei in de Nederlandse sportmarkt.

Functie eisen

- Aantoonbare HBO werk-denkniveau
- Minimaal 4 jaar ervaring in een vergelijkbare functie.
- Voorkeur werkzaam in de zelfde branche.
- Flexibele instelling.
- Ervaring met (RAW,UAV en ARW)
- Goede relatie kunnen onderhouden met klanten en potentiële klanten.
- In team verband kunnen werken.
- Projecten kunnen opvolgen en begeleiden.

Een marktconform salaris om bovenvermelde taken uit te voeren, wordt aangeboden.

Geïnteresseerde kandidaten mogen in volste vertrouwen hun gedetailleerde CV, huidige salaris details en beschikbaarheid opsturen naar jean.willems@domosportsgrass.com

Voor meer informatie kunt u ook contact opnemen met:
Hoofdkantoor Domo Sports Grass De heer Bas Reinds
Tel +31 (0) 6 83 17 77 68
Industriepark West 43 9100 Sint-Niklaas - België

Domo® Sports Grass is a brand of Sports & Leisure Group.
Sports & Leisure Group NV | Industriepark-West 43 | B - 9100 Sint-Niklaas
T +32 (0)3 780 45 75 | F +32 (0)3 780 45 73 | domosportsgrass.com | sportsgrass@domo.org

Specialist op het gebied van aanleg en onderhoud van sportvelden

Optimaal resultaat Scherpe prijs

Aannemingsbedrijf van Zuijlen BV
Contactpersoon: P.J. van Zuijlen

Lagehaarsedijk 9b
3455 RN Haarzuilens
T: 030-6771557
E: vanzuijlenbv@vanzuijlenbv.nl
lid BSenC

VAN ZUIJLEN B.V.
AANLEG EN ONDERHOUD SPORTVELDEN
WWW.VANZUIJLENBV.NL
TEL : 030-6771557

VAN OOSTEN
BEREGENINGSSYSTEMEN

Vlotlaan 186 • 2681 TV • Monster
T 0174-670 230 • F 0174-670232
info@vanoostenberegening.nl

PERFECTIE IN BEREGENING Voor sportaccommodaties, siertuinen en parken

www.vanoostenberegening.nl

Nieuwe MP-serie van Ransomes succesvol

In 2015 introduceerde Ransomes Jacobsen de langverwachte nieuwe lijn van zijn openbaar-groenmaaiers. Volgens salesmanager Marc Reuter is de oogst aan verkochte machines alleen al in 2016 zeer aanzienlijk. Volgens Reuter laat dit zien dat de nieuwe MP-lijn (MP staat voor medium platform) goed wordt opgepakt. Alleen al in 2016 zijn machines opgeschreven voor Concern voor Werk, Van Esch Cromvoirt, Vogels in Gemonde, Brouwers, Irado, Ad de Heer en de gemeentes Leeuwarden en Dongeradeel. De MP-lijn bestaat uit twee driedelige cirkelmaaiers met respectievelijk 49 en 65 pk (de MP49 en de MP65), en daarnaast nog twee vijfdelige kooimaaiers, ook met 49 en 65 pk (de MP495 en de MP655). Remco Vogels van Vogels Groenvoorziening uit Gemonde is een echte Ransomes-adept en had al de beschikking over een MP-machine toen deze eigenlijk nog niet uit was. Vogels: 'Ik heb een schuur vol met Ransomes staan, met één Sabo ertussen, maar die laatste alleen omdat het moet.'

Succesvolle editie Nationale Grasdag

Ruim 250 sportveldbeheerders, beleidsmakers en adviseurs kwamen eind januari samen in stadion

Galgenwaard voor de dertiende editie van de Nationale Grasdag. Hier werden zij in het kader van het thema 'Innoveren in het krachtenveld' bijgepraat door experts uit de sector over de laatste innovaties op het gebied van natuurgrasvelden. In het krachtenveld van politiek, maatschappij en verenigingen is vernieuwing anno 2016 onontbeerlijk voor de grasprofessional. Al voor het dertiende jaar op rij is de Nationale Grasdag het kennisplatform voor eenieder die professioneel met sportvelden van doen heeft. Gedreven door de missie om het niveau van natuurgrasvelden in Nederland op top-niveau te krijgen en te houden, had de organisatie ook dit keer een interessant lezingenprogramma vol praktische tips en adviezen gereed. Door teruglopende budgetten en kennis, privatisering en versnippering van verantwoordelijkheden wordt het voor gemeenten een steeds grotere uitdaging om de kwaliteit van sportvelden hoog te houden. Kybys en Bras Fijnaart dragen prestatiecontracten en rentmeesterschap aan als oplossing. Hierbij wordt de aannemer verantwoordelijk voor het eindresultaat en krijgt hij vrijheid bij het realiseren van dit resultaat, met volop ruimte voor innovatie.

Een extra tool voor het verder verbeteren van de kwaliteit van sportvelden werd onthuld door Advanta en Vredo. Zij sloegen de handen ineen om het aandeel veldbeemdgras in de zode te verhogen. Het resultaat is de innovatie Advance DDS: een uniek zaaiconcept van gecoat graszaad en

afgestemde zaaidiepte en zaaddosering, waardoor veldbeemdgras veel beter tot zijn recht komt. Als slot van het ochtendprogramma wees HAS Hogeschool op het belang van blijven leren: van elkaar, van andere sectoren en via scholing. Fieldmanager Johan van Amerongen van FC Utrecht gaf een inblik in het veldbeheer in het Galgenwaard-stadion, waarna het tijd was voor de lunch en het veldbezoek.

Het middagprogramma bestond uit twee interessante lezingen over wat zich onder het gras afspeelt: in de bodem. Eurofins Agro liet zien dat bodemanalyse veel cruciale informatie kan opleveren voor optimale grasgroei. DCM ging vervolgens dieper in op het belang van kalk voor de bodem. Utrechtnaar Henk Westbroek sloot de dag af met een warm pleidooi voor natuurgras.

Ecostyle vestigt zich in Oosterwolde

Per 14 januari is Ecostyle verhuisd van Appelscha naar het Ecomunitypark te Oosterwolde. Op de nieuwe locatie zijn zowel het magazijn als het kantoor van het bedrijf te vinden. Ecostyle laat weten trots te zijn op het groene 'werklandschap'. Het bedrijf streeft met de nieuwbouw naar een BREAAAM 5-sterrencertificering. Om dit te bereiken, is het gebouw onder andere voorzien van honderden zonnepanelen.

GRAS GROEN
ADVIES RECREATIE
SPORT

ADVIES & BEGELEIDING KUNSTGRASVELD?

WIJ REGISSEREN
UW SPORT
ACCOMMODATIE
IN TOP CONDITIE

GRAS ADVIES IS
ONDERDEEL VAN **dag.nl**
de adviesgroep

074 2020 258
www.grasadvies.nl

Melspring breidt zijn verkoopteam in Europa uit

Met de aanstelling van Georges Veber versterkt Melspring zijn salesteam in Europa. Veber was voorheen werkzaam als verkoper voor de Franse distributeur Celtic. Vanwege de jarenlange prettige samenwerking besloot Melspring Veber te benaderen en te vragen of hij bij Melspring wilde komen werken. Veber zal zich als area manager Southern Europe voor Melspring richten op Zuid-Europa en werken vanuit zijn kantoor in Barcelona. Collega Jos Theunissen neemt Noord-Europa voor zijn rekening. Hierdoor zal Melspring nog beter in staat zijn de klanten op maat te bedienen. Het Melspring-team heet Veber van harte welkom.

Toro Company en de European Tour samen tot 2018

De Toro Company heeft een nieuwe overeenkomst getekend voor partnerschap met de Europese PGA Tour. Het contract loopt van 1 januari 2016 tot 31 december 2018. De samenwerking bestaat al vijftien jaar en omvat de Europese Tour, Senior Tour en Challenge Tour in heel Europa, het Midden-Oosten, Afrika en Azië. Toro kon zich vooral onderscheiden van de concurrentie doordat de meeste Europese Tour-locaties bestaande Toro-klanten zijn. Omdat op de meeste golfbanen al met Toro-onderhoudsapparatuur en -irrigatiesystemen gewerkt wordt, kunnen de exploitanten over de apparatuur beschikken zonder dat er een uitgebreide training hoeft te worden georganiseerd.

Reesink neemt in principe 'grasdivisie' van Lely over

Reesink maakt op zijn website bekend een principeovereenkomst te hebben gesloten met het Nederlandse bedrijf Lely over de overname van de turfcare-activiteiten van Lely in Engeland, Ierland en Denemarken. Enige tijd geleden werden de turfcare-activiteiten van Lely afgesplitst in een apart bedrijf. Dit bedrijf zal naar alle waarschijnlijkheid worden overgenomen door Royal Reesink.

De activiteiten van de turfcare-divisie van Lely betreffen in hoofdzaak de import van Toro-maaiers en Tym-tractoren voor de drie genoemde markten. Over 2015 bedroeg de omzet van deze activiteiten circa € 60 miljoen, met ongeveer 125 medewerkers. Voor Lely betekent de overname een verdere focus op de melkdivisie. Met het merk Astronaut is Lely wereldmarktleider op het gebied van melkrobots.

Royal Reesink verzorgt via zijn dochtervennootschappen Jean Heybroek en Packo de distributie van Toro-machines in de Benelux. De voorgenoemde overname betekent een versterking van de activiteiten van Royal Reesink op het gebied van landschappelijk onderhoud, bos, tuin en park in landen met een grote turfcare-markt.

Olaf Bos naar Barenbrug

Olaf Bos start medio april bij Barenbrug als internationaal productmanager recreatiegrassen. Hiermee volgt hij Arthur Wolleswinkel op, die per april de functie van product development manager

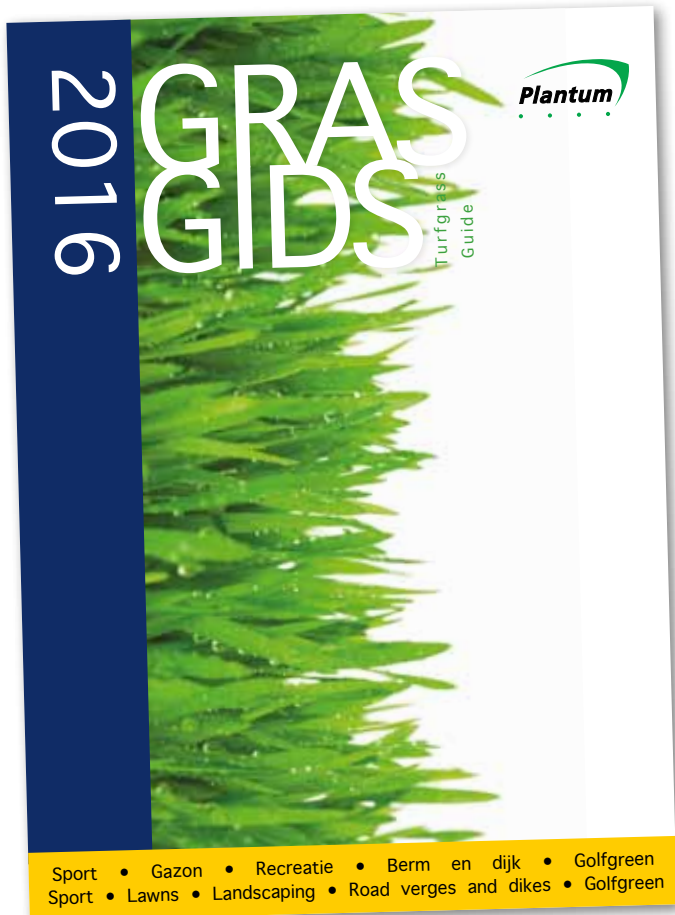
gaat vervullen bij Barenbrug. Olaf heeft meer dan elf jaar gewerkt bij Prograss als adviseur golf en sportvelden. In deze functie heeft hij veel ervaring opgedaan met de uitdagingen waarmee grasprofessionals in de praktijk te maken hebben, een perfecte achtergrond voor de functie bij Barenbrug. 'Ik vertrek bij Prograss met een dubbel gevoel. Jammer om zo'n mooi bedrijf met fijne collega's en een prettige en trouwe klantenkring te verlaten. Maar aan de andere kant is een uitdagende internationale functie een unieke kans om mij verder te ontwikkelen in het vakgebied waar mijn passie ligt. Ik heb elf prachtige jaren gehad bij Prograss.'

GKB introduceert Stoneburier

GKB machines brengt een nieuwe machine uit, de GKB Stoneburier. De Stoneburier is ontwikkeld om stenen, graszoden en afval onder de top laag te brengen. De machine dekt dit af met een laag losse, vitale grond. De grond wordt belucht, gemixt en geëgaliseerd. Volgens GKB wordt zo na één bewerking het perfecte zaaibed gecreëerd. Het scheiden van het materiaal gebeurt door de zeef achter de frees. De frees draait in tegengestelde richting ten opzichte van de standaard. Hierdoor wordt het materiaal tegen de zeef geworpen. In de zeef wordt de losse grond gescheiden van de grove delen.

De maximale werkdiepte is 18 cm. De diepte wordt ingesteld met de aandrukrol, die eenvoudig in hoogte te verstellen is door de spindels aan weerszijden van de machine. Voor een sterkere bewerking wordt de aandrukrol gevuld met 100 kg water. De rol is zijdelings hydraulisch verplaatsbaar om de werkgangen naadloos op elkaar te laten aansluiten.

De Grasgids

De Grasgids is een handleiding voor het gebruik van grasrassen en -mengsels. Deze handleiding maakt hierbij onderscheid tussen verschillende gebruiksdoeleinden: sport, gazon, recreatie, berm, dijk en golfgreen. Voor de uitwerking van de Grasgids wordt gebruikgemaakt van vergelijkend rassenonderzoek.

Auteur: Jan van den Boom, Barenbrug Holland BV

Totstandkoming Grasgids

Voor het realiseren van het vergelijkende onderzoek worden verschillende rassen, voorzien van nummer, ingezaaid op verschillende gronden. Naast verschillende gronden worden ook verschillende plekken in deze gronden gebruikt. Hierdoor zijn de uitkomsten van het onderzoek representatief. Uiteindelijk worden de eigenschappen van een ras zichtbaar, waarna deze beoordeeld en toegevoegd worden in de grasgids.

Betrouwbaar

Om de test zo betrouwbaar mogelijk te maken, worden scores van de afgelopen zes jaar gebruikt voor de vaststelling van de uiteindelijke resultaten. De veldjes worden onder nummer uitgezaaid, zodat degene die de test uitvoert niet weet welk ras er getest wordt. De score kan dus niet bewust beïnvloed worden en is daardoor erg betrouwbaar. De score wordt onder meer bepaald door intensieve betreding na te bootsen met een machine en te kijken hoe het gras hier op reageert. Dit gebeurt door de resultaten simpelweg met het oog te bekijken, oftewel door te 'scoren'.

Eigenschappen

Bij het bepalen van de score houdt de Grasgids ook rekening met de doeleinden waarvoor een ras gebruikt wordt. Bij gebruik voor sport is het voor een ras namelijk belangrijk dat het een hoge bespelings tolerantie heeft. Voor rassen die gebruikt worden voor het gazon is ziekteresistentie en een mooie groene kleur weer belangrijker. Bij

het mengen van rassen wordt hier terdege rekening mee gehouden. Dit is dan ook de reden dat de rassen individueel getest worden. Hierdoor zijn de eigenschappen per ras duidelijk zichtbaar, zodat het perfecte mengsel kan worden samengesteld.

Als team

Het mengsel moet namelijk 'als team' gaan werken. Eigenlijk werkt een graszaadmengsel net zo als een voetbalelftal. Een elftal met op elke positie een Messi zal niet winnen; je hebt ook verdedigers en een keeper nodig. Zo is het ook bij graszaadmengsels. Elk ras heeft zijn eigen sterke kanten en goede eigenschappen. Het ontwikkelen van een nieuw ras duurt ongeveer vijftien jaar. Als een nieuw ras bij het kweekbedrijf allerlei testen heeft doorstaan, wordt het aangemeld bij de Grasgids en nog minimaal twee jaar getest alvorens te worden opgenomen.

Toelating tot de Grasgids

Het grootste gedeelte van de aangemelde grassen valt na het testen af. Deze zijn simpelweg niet opgewassen tegen de grote gevestigde namen die al in de Grasgids staan. Een ras wordt pas aan de Grasgids toegevoegd, als de resultaten beter zijn dan die van de zesde op de lijst. Mocht dit het geval zijn, dan wordt er geschoven. De rassen die op de zestiende plaats of lager staan, worden B-rassen. Als een ras vijf jaar achter elkaar op de lijst van B-rassen staat, zal hij niet meer in de Grasgids worden vermeld. Wie op zoek is naar een goede grassoort, moet dus een ras uit de Grasgids

hebben. De Grasgids kiest alleen het beste van het beste door middel van uitgebreide, betrouwbare testen.

Testlocaties

Het testen van de aangemelde grassen gebeurt in Nederland op drie locaties, namelijk:

- Venzelderheide
- Wolfheezee
- Kapelle.

Naast de testlocaties in Nederland zijn er ook Europese testlocaties. De Nederlandse Grasgids stelt echter de strengste eisen. Dit heeft te maken met de omstandigheden waarmee men in Nederland te maken heeft. De Grasgids houdt er namelijk ook rekening mee dat Nederland vergeleken met de rest van Europa dichtbevolkt is. Het gras moet dus een hogere bespelings tolerantie hebben dan in andere Europese landen. De grassen in de Nederlandse Grasgids zijn dus de beste in hun soort die er op dat moment bestaan.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5687

Field Top Maker voor beton is nu ook bruikbaar voor sportvelden

Top Leveler van Hofmeijer staat klaar om de markt te veroveren

Jacco Meijerhof van Hofmeijer Civiel- en Cultuurtechniek ontwikkelde vorig jaar in samenwerking met de VGR Groep een speciale Field Top Maker-achtige zelfrijder voor de betonnen ondervloeren van kunstgrasvelden. De aanleiding was de introductie van de NS Coral- en Supersub-ondervloeren die door Nootenboom Sport en het bedrijf Supersub van Eric Sarelse werden aangeboden. Faber Beton, die deze vloeren aanlegt, kan deze handmatig behoorlijk vlak krijgen, maar voor de laatste millimeters moest een nieuwe machine ontwikkeld worden.

Auteur: Hein van Iersel

11 min. leestijd

De oplossing lag misschien niet meteen voor de hand. Meijerhof ging met Arwin Verschoor van VGR aan de slag en bouwde op basis van de rotor van een Field Top Maker een compleet nieuwe machine, die in staat zou moeten zijn om een betonnen ondervloer van een sportveld tot op de millimeter vlak te frezen. De machine werd vorig jaar op de markt gebracht als Top Leveler. De basis van de machine wordt gevormd door een werktuigdrager van het Ierse bedrijf Multihog. Uniek aan de machine is dat hij lasergestuurd freest. De machine kan onder een lasergestuurde hoek een veld profileren. Op een oneffen veld met hoogtes en dieptes kan de machine de exacte gewenste hoogte aanbrenge. Een 'normale' Field Top Maker freest weliswaar ook een laag van een veld weg, maar is niet in staat lasergestuurd de freesdiepte aan te passen. De machine is gezamenlijk met VGR gerealiseerd, waarbij Hofmeijer het idee heeft verzonden en intellectueel eigenaar blijft, maar Arwin Verschoor en zijn technische achterban een groot deel van de techniek inbrachten en de machine ook daadwerkelijk in elkaar sleutelden en perfectioneerden. Jacco Meijerhof: 'De markt voor sport is stroef en als ik als jong bedrijf exact hetzelfde doe als mijn concurrenten, weet ik zeker dat ik niks kan verdienen. Daarom wil ik graag nieuwe dingen ontwikkelen om me daarmee te onderscheiden.'

Tees en golfbanen

Op de voorzijde van de Multihog-werktuigdrager zit de frees. Het weggefreeste materiaal wordt vervolgens met een transportband naar achter gebracht en in een bunkerbak gedeponneerd. Zoals gezegd was de machine oorspronkelijk

ontwikkeld voor de onderbouw van sportvloeren. Maar mede omdat deze markt zich niet zo snel ontwikkelt als verwacht, is Meijerhof op zoek naar nieuwe en aanvullende markten. In principe kan de machine exact dezelfde klussen uitvoeren als een gewone Field Top Maker, maar omdat de frees op een werktuigdrager is gebouwd, kan de Top Leveler ook op kleine oppervlaktes worden ingezet. Een goed voorbeeld is het profileren van tees of gravelbanen. Wat betreft tees heeft Meijerhof al de nodige ervaring opgedaan bij zijn vorige werkgever, De Enk Groen & Golf. Ook op gewone sportvelden ziet Meijerhof overigens markt. Zo zijn de doelgebieden van voetbalvelden berucht. Met de Top Leveler kun je een dergelijk gebiedje weer in zijn oorspronkelijke staat van profilering terugbrengen.

ACHTERGROND

'De markt voor sport is stroef en als ik als jong bedrijf exact hetzelfde doe als mijn concurrenten, weet ik zeker dat ik niks kan verdienen. Daarom wil ik graag nieuwe dingen ontwikkelen om me daarmee te onderscheiden'

TOTAAL RENOVATIECONCEPT

Meijerhof verkoopt de machine-uren van zijn nieuwe machine graag in combinatie met een aantal andere innovaties uit zijn machinestel. Zo heeft Hofmeijer kort geleden als eerste Nederlandse bedrijf de VGR Top Changer gekocht. Ook deze machine is gebouwd en ontwikkeld door VGR, het bedrijf van Arwin Verschoor. Wat deze machine doet, is het aanbrengen van zandpaaltjes in een bestaande grasmat. Onder hoge druk wordt een mengsel van water en zand in de grond geperst. Deze Top Changer is in staat om zandpaaltjes van maar liefst twintig centimeter lang in de grond te spuiten. Dit kan zowel met droog zand als met gewoon vochtig verschalingszand. Een tweede recente Nederlandse innovatie is de Vredo DDS-doorzaaimachine, waarbij DDS staat voor *dual depth dosage*. Dit zou de eerste doorzaaimachine zijn die twee verschillende soorten grasmengsels op verschillende zaai-dieptes in de grond kan brengen. Het resultaat is een grasmat met een veel hoger percentage veldbeemd, die dus veel meer betreding zou moeten aankunnen.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5668

Jacco Meijerhof

Bart en Boris

DOEN OOK AAN DUURZAAMHEID!

Een lichtje in het donker!

‘Ledverlichting op sportvelden’ laat licht schijnen in het ‘duister’ van de ledwereld

Met ingang van dit jaar is het voor sportverenigingen mogelijk een subsidieregeling te treffen als zij willen investeren in ledverlichting. Maar in een tijd waarin led op sportvelden een nog relatief nieuw fenomeen is, tasten zij vaak in het duister. Want wat levert de overstap naar led op, waar moet je bij de aanschaf op letten en hoe lang gaat ledverlichting eigenlijk mee? De nieuwe, gratis te verkrijgen publicatie ‘Ledverlichting op sportvelden’ ondersteunt beheerders bij het maken van een objectieve keuze.

Auteur: Kelly Kuenen

‘De laatste jaren hebben er veel ontwikkelingen plaatsgevonden op de verlichtingsmarkt. Led is de nieuwe standaard, die in steeds meer toepassingen zijn intrede doet. Veel aanbieders van ledverlichting bieden naast de standaard led-armaturen voor openbare verlichting dan ook speciale led-armaturen aan voor de verlichting van sportvelden, stadions en terreinen. Feit is dat de communicatie

rond de toepassing en kwaliteit van led-armaturen erg uiteenloopt en dat de armaturen onderling lastig te vergelijken zijn’, aldus Toine Adams van Toine Adams Advies.

Adams wordt regelmatig betrokken in de huidige discussie over de toepasbaarheid van ledverlichting op het sportveld. Veel installateurs en beheer-

ders worden geconfronteerd met een mogelijk te rooskleurig beeld van ledverlichting, geschetst door een aantal leveranciers. In de meeste gevallen wordt dit beeld extra gevoed door de politieke druk om ledverlichting toe te passen.

In voorkomende gevallen ligt er een aanbieding van goedkope led-armaturen op het bureau van de beheerder. De folder die bij de aanbieding hoort,

4 min. leestijd

claimt perfecte verlichting van het sportveld, inclusief lange levensduur en aanzienlijke besparingen op energie- en beheerkosten (want vervanging van lampen is niet meer nodig). Wie kan daar nu omheen? Weg met offertes van leveranciers die kennelijk niet mee kunnen komen wat betreft de geclaimde topprestaties en in veel gevallen ook nog eens aanzienlijk duurder zijn...

Na installatie van de verwachte goedkopere 'topkwaliteit', blijkt de garantie op de producten soms snel verlopen als er problemen ontstaan, zoals uitval of storingen. In sommige gevallen wordt zelfs de vereiste lichtkwaliteit niet behaald en verouderd de verlichting zichtbaar en zeer snel. Natuurlijk ligt de oorzaak altijd ergens anders en ontstaat al snel het gevoel dat bij de beoordeling van de aanbiedingen appels met peren zijn vergeleken. Er zijn gevallen bekend waarin de geclaimde kwaliteit zelfs niet behaald werd als de armaturen direct uit de doos werden onderzocht. In de praktijk blijkt dat het oplossen van slechte kwaliteit erg lastig is en dat leveranciers die geconfronteerd worden met veel claims, snel het faillissement in gedreven worden. Als dat gebeurt, zal de service helemaal ophouden, met alle gevolgen van dien voor de beheerder van deze ledverlichting.

Los van de zakelijke kant en de afhandeling van de hierdoor ontstane discussie, blijft er in deze gevallen een zeer ontevreden, ongelukkige klant achter met een installatie die nog jaren gebruikt

moet worden. Een mogelijke positieve beleving van ledverlichting is hierdoor veranderd in een negatieve beleving, wat kan leiden tot antireclame voor ledverlichting.

Doel van de publicatie

Vanaf 1 januari 2016 kan subsidie aangevraagd worden voor het vervangen van sportveldverlichting door ledverlichting. De verwachting is dat daardoor veel bestaande verlichtingsinstallaties op sportvelden de komende jaren zullen worden geüpgraded naar ledverlichting. Om de kans op succes van elke ombouw te vergroten, heeft Adams een handige samenvatting geschreven van zaken die met led te maken hebben, en die besproken kunnen worden met leveranciers van led-armaturen en installateurs van sportveldverlichting. Alleen als de opdrachtgever en de installateur zich bewust zijn van de verschillen tussen conventionele verlichting en ledverlichting, kunnen de juiste vragen gesteld worden en kan voorafgaand aan de bestelling en uitvoering de juiste beslissing voor een ombouw genomen worden. Deze publicatie is gratis te downloaden op diverse websites, waaronder de website van Fieldmanager.

Toepasbaarheid publicatie

In de publicatie wordt uit principe niet ingegaan op het actuele aanbod van producten. De reden hiervoor is dat ontwikkelingen op het gebied van led-armaturen snel gaan. In beginsel wordt er

ACHTERGROND

SUBSIDIE

Per 1 januari 2016 is een nieuwe subsidieregeling van start gegaan die sportverenigingen ondersteunt bij investeringen in energiebesparing. De Subsidieregeling Energiebesparing Sportverenigingen zal naar verwachting minimaal vijf jaar ondersteuning bieden voor met name grote verduurzamingsinvesteringen, zoals ledverlichting op sportvelden.

Zie ook <http://sport.nl/mijnclub> voor meer informatie.

Op het Nationaal Sportvelden Congres werd een boekje van Toine Adams geïntroduceerd. Led Verlichting op het (amateur) sportveld. Adams legt daarin uit wat er allemaal mogelijk is met Led op op sportvelden. Het boekje is gratis te downloaden via de site van het vakblad Fieldmanager.

EUROGRASS

EUROGRASS
kwaliteitsmengsels

EUROGRASS mengsels staan voor kwaliteit. Met ons label voor Integrated Quality staat DSV zaden garant voor kwaliteit van research tot veredeling en van productie tot advies.

- Innovatieve toepassingen
- Hoogwaardige genetica
- Uitgebalanceerde mengsels
- Eerlijk advies

DSV zaden heeft met EUROGRASS kwaliteitsmengsels alles in huis voor een perfecte grasmant.

Wij zijn GRAS!

Groei door
innovatie

www.dsv-zaden.nl

VOS
Vos Capelle

VOSCA Gezonder Gras Concept

Gezonde sportvelden worden niet ziek! Visueel strakgroene velden en sterk als beton? Begin wel bij de basis:

1. **Gebruik juiste grassoort en rassen**
2. **Stimuleer groei**
3. **Verminder stress**
4. **Bescherm uw grasplant**

Dat is onze Green Deal! Meer informatie? Neem contact op met een van onze vier Experts Natuurgras: Bart, Johan, Peter of Dirk. Wij helpen u graag verder. Stel uw vraag via info@voscapelle.nl of bel 0416 - 311 326.

Hoofdstraat 35 | Sprang-Capelle | 0416 - 311 326 | www.voscapelle.nl

Natuurlijk goed

LOZEMAN
tuinmachines bv

Importeur van o.a. Grasshopper in de Benelux. Kijk voor meer informatie of voor de dealer bij u in de buurt op: www.grasshoppermaaiers.com/verkooppunten of bel ons nr. 0481-371423

DE GRASSHOPPER is door zijn hoge kwaliteit, lange levensduur, lage onderhoudskosten de juiste keuze voor uw tuin of park. Groot aanbod aan bouwwerktuigen. 3 cyl. Diesel vanaf **€ 12.985,-** excl. btw Benzine vanaf **€ 5.615,-** excl. btw

FERRARI

PIRELLI

STRIGEL

VRAAG	GEWENST ANTWOORD
Hoe is de levensduur van de armatuur gedefinieerd?	LxBy-waarde (40.000 L80B10)
Maximale uitval in de loop van 40.000 uur = 5%	Tq = maximaal 25 graden Celsius
Wat is Ra-waarde van de toegepaste leds?	≥ 60
Hoe wordt het licht verspreid?	Multilayer per armatuur of ledmodule
Is het licht dimbaar?	Flexibel dim-schakelsysteem (optioneel)
Wat is de flikkerfrequentie / het stroboscopisch lichtbeeld?	Tot 30% lichtniveau (gedimd) mag geen flikkering /stroboscopisch effect in het ledsysteem zichtbaar zijn
Hoe hoog is het systeemvermogen?	Op te geven systeemvermogen: Nieuwe installatie Einde technische levensduur
Hoe hoog is de power-factor?	(Cosinus Phi, inclusief effect van hogere harmonischen) Niet lager dan 0,85 (ook bij het gewenste dimniveau)
Wat is de elektrische klasse?	Klasse 1
IP-classificatie ledsysteem?	Minimaal IP 65
Keurmerk armatuur?	Erkend keurmerk (bv. KEMA of ENEC)
Inschakelverschijnselen?	De inschakelverschijnselen van een ledsysteem dienen beperkt te worden tot een niveau waarbij de kans op uitschakeling van een (led)verlichtingsgroep achter een standaard elektrotechnische veiligheid (D-patroon of installatieautomaat met een B-karakteristiek) minimaal is
Is er een betrouwbare partner/leverancier?	
Documentatie?	Om appels met peren te kunnen vergelijken, moet documentatie beschikbaar zijn
Hoe zit het met de naleverbaarheid?	De ontwikkeling van leds gaat zeer snel, waardoor het vervangen van armaturen door exact dezelfde vorm en configuratie niet altijd mogelijk is

Bovenstaande afvinklijst kan handig zijn voor opdrachtgevers bij het stellen van de juiste vragen aan leveranciers van ledverlichting en installateurs. Uitgangspunt hierbij is de kans op toepassing van mindere producten minimaal is bij bovenstaande antwoorden op bovenstaande vragen.

alleen ingegaan op de techniek, waar dit nodig is om kennis te nemen van relevante uitgangspunten. Enige kennis van de materie is gewenst, maar niet noodzakelijk. Belangrijke onderwerpen die aan de orde komen, zijn:

- Een betrouwbare partner zoeken
- Uitgangspunten lichtplan en lichttechnische berekeningen
- De levensduur van ledverlichting

- Schakelen en dimmen van ledverlichting
- Lichtdistributie van leds
- Optredende lichtterugval in de loop van de tijd en vervuiling van armaturen
- Optredende verblinding
- Lichtmasten voor sportveldverlichting
- Elektrische installatie voor sportveldverlichting
- Aan te leveren documentatie
- Meten is weten (kwaliteit verlichtingsinstallatie)

Het eerste en het laatste punt zijn het belangrijkste. Adams stelt dat een goede relatie met een betrouwbare partner, in combinatie met het achteraf meten van de prestatie – dus ook het aangaan van de confrontatie als deze niet optimaal is – de kans op succes sterk vergroot.

De publicatie is gratis te downloaden op <http://toineadams.nl/2015/12/20/ledverlichting-op-sportvelden/> en op de site van Fieldmanager. Voor inhoudelijke vragen en opmerkingen over dit document kunt u contact opnemen met diverse specialistische adviseurs voor sportveldverlichting.

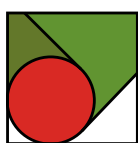

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5669

GEEF UW KUNSTGRASVELD EEN TWEEDE KANS

J&E SPORTS

AANLEG | ONDERHOUD | LANDSCAPING

WWW.JENESPORTS.COM

INTERESSE?
Vraag dan onze
folder aan of neem
contact met ons op
voor een geheel
vrijblijvende
offerte.

Spaanderstraat 30 | 5348 LA Oss | (0412) 64 79 37 | info@jenesports.com

PRODUCTIVITEIT

heruitgevonden

Hoge productiviteit
Bewezen techniek
Innovatief
Toegevoegde waarde

Groundsmaster® 360

100
A CENTURY OF INNOVATION

TORO®

Count on it.

GROENTECHNIEK

Jean Heybroek

www.jeanheybroek.com

www.toro.com

Led is de toekomst voor sportvelden; daarover zijn we het waarschijnlijk gauw eens. Maar op dit moment ben ik er helemaal klaar mee. De spannende verhalen zijn nog steeds geweldiger dan de prestatie die werkelijk wordt geleverd. Er zijn aanbieders genoeg die fantastische verhalen vertellen over de grote voordelen van led, zowel technisch en qua gebruiksgemak als financieel. Zoals zo vaak bij nieuwe veelbelovende technologieën is de offerte snel binnen, maar daarna begint de ellende. Er wordt geschermd met subsidie. Die is binnen één dag op, dus daar kunt je naar fluiten. De levertijden van led zijn erbarmelijk, met maanden vertraging en steeds andere smoezen. De kwaliteit valt in veel gevallen zwaar tegen, vooral op voetbalvelden. Service en garantie gaan niet verder dan de eerste maal afstellen. De gebruiker is uiteindelijk de pineut.

Wij spreken de aannemer en de lichtleverancier erop aan, maar die verwijzen naar de ledlampenleverancier en deze geeft geen respons. Veel installateurs van sportveldverlichting lijken het overigens stiekem met mij eens te zijn. Zij hebben te maken met een fabrikant die niet echt voor zijn product staat. Alles overwegend zou de hele branche led moeten afwijzen. Het geeft op dit moment alleen maar ellende. Laat de markt zich eerst professionaliseren en dan opnieuw beginnen. Dat is duurzaam werken.

Was gegroet,
Flip van de Velden

Flip is werkzaam in de kunstgrasbranche. Hij verbaast zich over de ontwikkelingen die daar gaande zijn en wil die verbazing graag delen met de lezers van dit blad. Van de Velden is natuurlijk een pseudoniem, maar de echte naam van Flip is bekend bij de redactie van dit blad.

REACTIE PHILIPS OP COLUMN FLIP

Bij Philips Lighting streven we naar langdurige en duurzame relaties met onze klanten. Om dat te bereiken, is het belangrijk dat een sportclub niet alleen direct na installatie, maar ook na vijftien jaar nog steeds plezier heeft van zijn investering in sportveldverlichting. Kwaliteit en betrouwbaarheid staan dan ook hoog op de agenda bij Philips. De consequentie – we hebben onze OptiVision LED-oplossing

wat later op de markt gebracht – nemen we daarbij graag op de koop toe. We staan nu volledig achter onze oplossing, wat de relatie op de lange termijn alleen maar zal versterken.

Niels Waterschoot
Segment Marketing Manager Public & Sports Philips

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5670

REACTIE AAA-LUX OP COLUMN FLIP

Hèhè, eindelijk durft iemand eens de vinger op de zere plek te leggen. Jammer genoeg maakt de heer Van de Velden zich niet persoonlijk bekend, dus ik zal hem via deze weg van repliek moeten dienen.

Led voor sportvelden is nog steeds een nieuwe technologie en kampt in de breedte van de markt zeker nog met kinderziektes. Veel aanbieders produceren in China. En hoewel China

inmiddels dichterbij is dan ooit, zien wij dat dit nog herhaaldelijk leidt tot forse leveringsproblemen. Andere problemen die Flip signaleert, zijn bijna nog ernstiger en helaas heeft hij ook daar een punt. AAA-LUX constateert al langer dat deze sector zich klaarblijkelijk nog onvoldoende realiseert dat een project pas klaar is als de klant tevreden is met het eindresultaat.

Gelukkig kan het verhaal van Flip niet over AAA-LUX gaan. Wij hadden vorig jaar een leverbetrouwbaarheid van 98,5 procent, en dit jaar zelfs 100 procent, met levertijden van drie tot vijf weken en onze complete productie zit in Nederland. Natuurlijk zijn we niet vrij van problemen; dat is geen enkele leverancier, dat hoort er bij.

Michel van Dooren
Director Sales & Marketing, AAA-LUX

‘Green Deal’: wat is dat nu precies en hoe staat het ermee?

Inventarisaties van best practices zijn op gang gekomen, maar samenwerking tussen alle deelnemende partijen kan beter

Praat met willekeurig wie in de golf- of sportveldensector, en om de drie of vier zinnen valt wel een keer de term ‘Green Deal’. Maar wat is de Green Deal eigenlijk, en vooral: hoe staat het ermee?

Auteur: Santi Raats

Op 22 oktober 2015 is een *green deal* getekend door het ministerie van Infrastructuur en Milieu en belanghebbende partijen in de sportveldensector. Het is een intentieovereenkomst tussen overheid en markt, die is gestoeld op ‘niet spuiten, tenzij’, met als ingangsdatum 2020. Hoe staat het inmiddels met de invulling van de Green Deal? Het ministerie, de BSNC, de NGF en Vewin (Vereniging van Waterbedrijven in Nederland) aan het woord.

Hobbels in aanloop naar Green Deal

De Green Deal-partijen gingen niet over één nacht ijs, toen ze bij elkaar in de boot stapten. Er ontstond een soort tweedeling tussen NGF, NOC*NSF en VSG aan de ene kant en BSNC aan de andere kant. De ene fractie redeneerde dat de Green Deal primair de verantwoordelijkheid zou zijn van eigenaren van sportcomplexen en golfbanen; de andere redeneerde vanuit de overtuiging dat vooral aannemers een vermindering van chemie in

de praktijk moeten brengen.

Bij de Fieldmanager-redactie komen geregeld vragen binnen van sportveldbeheerders, adviseurs of een enkele greenkeeper die willen weten hoe het nu staat met de Green Deal. Sterker nog, sommigen vragen zich af wat de *Green Deal* nu precies is. In de onvermijdelijke strubbelingen die voortafgingen aan de totstandkoming van de intentieovereenkomst, ging het wellicht toch meer om de eigen belangen dan om een uitgebalanceerde visie op de toekomst.

Twee verhalen

Wanneer we de betrokken partijen bellen met de vraag wat er tot nu toe aan de Green Deal is gedaan, krijgt Fieldmanager geen eenduidig verhaal te horen van partijen die gezamenlijk optrekken. Het lijkt meer op één verslag uit de sportvelddenhoek en één verslag van de kant van de golf-

DE DEELNEMENDE PARTIJEN AAN DE GREEN DEAL ZIJN:

- NOC*NSF
- NGF (Koninklijke Nederlandse Golf Federatie)
- NGA (Nederlandse Greenkeepers Associatie)
- NVG (Nederlandse Vereniging van Golfaccommodaties)
- BSNC (Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek)
- Cumela Nederland (brancheorganisatie voor ondernemers in groen, grond, infra)
- VHG (branchevereniging groen-ondernemers)
- VSG (Vereniging Sport en Gemeenten)

11 min. leestijd

banen. Een goed voorbeeld hiervan is dat de BSNC een algemene Green Deal-agenda opstelde met daarin een stappenplan, maar dat Joris Slooten de agenda van golfalliantie NGF, NGA en NVG daar niet in herkende.

Patrick Balemans van de KNVB en tot vorig jaar ook van NOC*NSF concludeert: 'Geen enkele van de besproken initiatieven en ideeën in dit artikel is plenair tot stand gekomen.' Met andere woorden: er moet beter worden samengewerkt.

Wat is er overeengekomen bij de ondertekening van de Green Deal?

Ben Moonen, directeur van de BSNC: 'De deelnemers aan de Green Deal zijn overeengekomen met het ministerie dat wij ons best gaan doen om in 2020 geen chemie meer toe te passen op sportvelden en golfbanen. We gaan wel situaties in kaart brengen waarin alternatieve methoden niet realistisch zijn, omdat ze te duur zijn of omdat de ziekte of plaag niet weg te krijgen is. De BSNC wil een onderbouwing geven voor de noodgevalen waarin fieldmanagers moeten terugvallen op hun medicijnkast. Deze medicijnkast wordt ook onder de loep genomen: welke laagrisicomiddelen zijn nog toegestaan in 2020? Voor de Green Deal moeten we argumenten op papier zetten voor gevallen waarin men nog wel chemie zou moeten toepassen.'

Hoe geven jullie nu gestalte aan de Green Deal?

Joris Slooten, manager afdeling Banen bij de NGF: 'Met betrekking tot de specifieke aanpak trekken we als golfalliantie NGF, NGV en NGA gezamenlijk op binnen het bredere samenwerkingsverband van

de Green Deal. Ik spreek alleen namens de NGF en Geert Cuperus is de contactpersoon voor de golfalliantie.'

'De betrokken partijen in de Green Deal, waaronder dus ook NGF en BSNC, overleggen onder voorzitterschap van NOC*NSF. De eerste bijeenkomst van de stuurgroep was in januari. Daarnaast opereren twee kernteams. Eén kernteam, onder leiding van NOC*NSF, zorgt voor de uitvoering van de Green Deal. Het andere kernteam zorgt onder leiding van het ministerie van I&M voor de monitoring.'

Wat doen deze kernteams in de praktijk?

Ben Moonen: 'Dit jaar gaat een monitoring van start vanuit het ministerie. Dit gebeurt door het RIVM. Er wordt een nulmeting uitgevoerd door vast te stellen hoeveel chemische middelen er momenteel in de praktijk worden gebruikt, en er wordt ook gevraagd naar de cijfers van vorig jaar. Het RIVM ontwikkelt een systematiek voor het gebruik van chemie. Daarmee gaan ze jaarlijks monitoren welke middelen er worden gebruikt, hoeveel en waarvoor. De partners van de Green Deal gaan hun achterban benaderen om mee te werken aan de monitoring door het RIVM.'

Joris Slooten: 'De golfalliantie is vorig jaar al begonnen met een eerste globale inventarisatie van wat er aan pesticiden wordt gebruikt in het golfbaanbeheer. De officiële Green Deal-monitoring van het gebruik in 2015 zal echter uitgebreider zijn. Om een goede analyse te kunnen maken, worden aanvullende vragen gesteld, zoals: waartegen wordt behandeld, hoeveel vierkante meter wordt

ACHTERGROND

er gespoten, in welke tijd van het jaar wordt er gespoten, is er sprake van volveldse of pleksgewijze toepassing, en noem maar op.'

Ben Moonen: 'Het Kernteam Uitvoering gaat het uitvoeringsprogramma verder uitwerken. Daarin worden allerlei activiteiten opgenomen die bijdragen aan het beantwoorden van de vraag: hoe komen we tot chemievrij onderhoud? De uitvoering begint met bewustwording bij alle partijen als het gaat om het streven naar chemievrij beheer en onderhoud, en met kennisdeling. Daarnaast gaan we goede voorbeelden verzamelen en de branche stimuleren om te innoveren.'

Hoe wil de BSNC die bewustwording en kennisdeling bereiken?

Ben Moonen: 'BSNC, VHG en Cumela willen samen voorlichtingsdagen gaan organiseren. Ook willen alle betrokken partijen een gezamenlijk innovatienetwerk opstarten waar zij kennis kunnen delen over de mogelijkheden om chemievrij te beheren.' Bij de BSNC moet de kennisdeling dus nog op gang komen. Hoe zit dat bij de golfalliantie? Joris Slooten: 'Samen met de partners NGA, NVG en NVG zijn wij al redelijk op weg met de bewustwording en het communiceren over de oplossingsrichting in de golfsector. De afgelopen twee jaar hebben we wat dat betreft niet stilgezeten. Inmiddels is bij de NGF een fulltime agronoom aangesteld die baanbeheerders individueel en via regionale workshops ondersteunt, lopen er structurele contacten met de Wur, is er een innovatienetwerk voor sportgras ontwikkeld en wordt gewerkt aan een applicatie waarin het gebruik van pesticiden geregistreerd kan worden. We hebben zeer frequent en

Patrick Balemans

Ben Moonen

Joris Slooten

MEER PRODUCTEN MEER KENNIS

ÉÉN BEDRIJF ÉÉN NAAM

U kende ons als Everris,
maar we zijn uitgegroeid
naar veel meer.

Nu zijn we ICL Specialty Fertilizers.

Where needs take us

icl-sf.com/one-name

Patrick Bailemans, die dit jaar zijn functie bij NOC*NSF achter zich heeft gelaten en weer volledig bij de KNVB werkzaam is: 'Als ik deze

partijen zo hoor praten, dan gaan mijn nekha-
ren recht overeind staan - terwijl ze gisteren
zijn uitgeschoren. Het lijkt wel alsof de NGF en
de BSNC de Green Deal alléén ondertekend
hebben, terwijl er meerdere partijen zijn die
dat gedaan hebben. Zij hebben er al hard aan
gewerkt en misschien al meer bereikt dan wat
nu wordt beschreven. Dit artikel is exempla-
risch: dit project zou kunnen uitlopen op een
fiasco. Het lijkt wel een groot steekspel over
wie wat doet of niet doet. De Green Deal werkt
pas als alle partijen gaan samenwerken en
elkaar weten te vinden.'

via verschillende kanalen gecommuniceerd met
baanbeheerders en andere belanghebbenden en
zullen dat blijven doen. Van belang is dat golfbaan-
beheerders gaan inzien dat de nationale afspraak
die nu gemaakt is, uiteindelijk tot lokale reductie
moet leiden. De verantwoordelijkheid daarvoor
ligt bij de individuele baanbeheerders. Over het
algemeen worden pesticiden terughoudend en
verantwoord toegepast in de golfsector, maar we
zullen toch stappen moeten zetten op weg naar
de nullijn.'

Hoe ver is het met de inventarisatie van alternatieve methoden en producten?

Ben Moonen: 'Op een aantal vlakken weten we
nog niet goed welke alternatieven voor chemie
wel werken en welke niet. Daarom zijn we er geen
voorzitter van om al te gaan voorschrijven welke
alternatieve producten en diensten gebruikt moe-
ten worden. De BSNC wil de mogelijkheden nog
openhouden. Als wij nu al dwingend opleggen
wat wel en niet kan, dwarsbomen we innovatie.
We beginnen met het opstellen van een agenda
voor het ontwikkelen van methoden en producten.
Daarvoor brengen we in kaart welke alternatieve
methoden gemeenten tot nu toe al toepassen. We
kijken of deze werken, ook op de lange termijn.'
Joris Slooten: 'De hele range van best practices
voor chemievrij en chemiearm beheer zal onder
de loep genomen worden. Een goede koppeling
tussen wetenschap en praktijk is belangrijk voor de
betrouwbaarheid van toekomstige beheerrechtlij-
nen. Als de toepassing van pesticiden na 2020 nog
nodig zou zijn, moeten we uitzonderingen op een
verbod geloofwaardig onderbouwen. De bewijslast

ligt bij de gebruikers. Het is aan de politiek om
daar wel of niet gevoelig voor te zijn.'

De Vereniging van (drink)waterbedrijven in
Nederland, Vewin (dat zijn in feite de bedrijven
waarvoor de betrokken partijen hun best doen
om de chemie terug te brengen), is niet tevreden
over het tempo waarin de partijen invulling geven
aan hun opdracht en over de manier van samen-
werken. Vewin heeft de Green Deal daarom niet
ondertekend. Ook de Natuur en Milieufederaties
hebben niet getekend.

In online media laten de Natuur en Milieufederaties
via netwerkdirecteur Corinne de Jonge van
Ellemeet weten: 'We hebben een voorstel tot
samenwerken neergelegd bij de andere partijen
die deelnemen aan de Green Deal. Zij hebben daar
geen gebruik van gemaakt. De afgelopen twee
jaar zijn naar ons idee onvoldoende aangegrepen
door de betrokken partijen, met uitzondering van
de Koninklijke Nederlandse Golf Federatie, om tot
actie over te gaan, en dat terwijl de urgentie hoog
is. Daarmee is veel kostbare tijd verloren gegaan.'
Op 22 oktober vorig jaar noemde GroenLinks op
haar website de Green Deal nog een lege huls: 'De
Green Deal voor chemievrij beheer van sport- en
recreatievelden is niets waard zonder de steun
van milieuorganisaties. De vereniging voor water-
bedrijven Vewin en de Natuur en Milieufederaties
trokken hun steun in, waardoor de deal geen
waarde meer heeft. De deal moet het gebruik van
gewasbeschermingsmiddelen op sport- en recrea-
tievelden uitbannen. Opmerkelijk genoeg heeft
staatssecretaris Mansveld het akkoord vandaag
toch ondertekend. Rik Grashoff: "Zonder steun
van groene organisaties is deze green deal niets
meer dan een lege huls. Staatssecretaris Mansveld
kiest voor een snel, symbolisch akkoordje in plaats
van een concrete aanpak. GroenLinks wil dat
Mansveld in gesprek gaat met Vewin en de Natuur
en Milieufederaties. Alleen dan kan een akkoord
worden gesloten dat het gebruik van het giftige
glyfosaat bij onkruidbestrijding op sportvelden
daadwerkelijk uitbant."

Patricia van der Linden, woordvoester van
Vewin, laat desgevraagd weten over de afwezig-
heid van Vewin in de Green Deal: 'De drinkwa-
terbedrijven in Nederland leveren 24/7 schoon
drinkwater. Hiervoor is het van belang dat de
bronnen voor drinkwater (oppervlaktewater en
grondwater) zo schoon mogelijk zijn. Immers,
verontreiniging die niet in de bronnen zit, hoeft
ook niet uit het water gezuiverd te worden.
Gewasbeschermingsmiddelen vormen een
belangrijk aandeel in de verontreiniging van de

bronnen. De inzet van Vewin en de Natuur en
Milieufederaties is altijd geweest om gezamenlijk
te werken aan het terugbrengen van het gebruik
van gewasbeschermingsmiddelen op sportvelden.
Het streven is chemievrij beheer van sportvelden.
Na ruim twee jaar praten waren er nog geen
concrete stappen gezet in de samenwerking en
konden wij niet instaan voor het realiseren van
de genoemde doelstelling van chemievrij beheer
in 2020. Dit was voor Vewin en de Natuur en
Milieufederaties reden om deze Green Deal niet te
ondertekenen.'

Ben Moonen reageert: 'We zijn nu in gesprek met
zowel Vewin als de Natuur- en Milieufederaties.
We willen hen graag betrekken bij de Green Deal.
We verwachten niet zozeer dat zij in het kader
van deze Green Deal echt water gaan testen. Men
moet eerder denken aan een aanpak zoals in
Noord-Brabant al gebeurt in het project Schoon
Water voor Brabant. Daarnaast onderzoeken we
de mogelijkheid om de Barometer Duurzaam
Terreinbeheer een plaats te geven in de Green
Deal.'

Van der Linden namens Vewin: 'Vewin en de
Natuur en Milieufederaties blijven openstaan voor
samenwerking met partijen die daadwerkelijk wil-
len toewerken naar chemievrij beheer van sport-
velden en daartoe concrete acties ondernemen. De
Koninklijke Nederlandse Golf Federatie (NGF) geeft
hieraan al vanaf het begin invulling. Vewin ziet
dat de andere ondertekenaars van de Green Deal
inmiddels ook voorzichtig meer daadkracht tonen
en concrete stappen zetten als het gaat om het
terugbrengen van het gebruik van deze middelen.
Wij juichen deze ontwikkeling toe.'

Volgens zowel Ben Moonen als Joris Slooten is er nog geen concrete handleiding met methoden en producten voor gebruikers.

Ben Moonen: 'Nee, die is er niet. We zijn nog volop
aan het inventariseren. Er komt überhaupt geen
concrete handleiding met methoden en produc-
ten. Zodra alle methoden en middelen zijn getest,
draagt de BSNC ze uit via haar communicatiekanalen.
We dringen niets op en de BSNC gaat ook niets
controleren. We geven alleen advies over produc-
ten, methoden en diensten.'

'Het is sowieso moeilijk om te controleren of er
daadwerkelijk geen chemie meer wordt toegepast.
Voor leveranciers geldt geen verbod om chemi-
sche bestrijdingsmiddelen te verkopen. Het minis-
terie zou hooguit kunnen vragen of de leveranciers
hun verkoopcijfers voor sportvelden en golfbanen
willen overleggen. Als de verkoop voor deze bran-
che terugloopt, dan zou dat kunnen betekenen dat
er daadwerkelijk minder chemie wordt toegepast.'

- + Nu bij Vitagro de nieuwste bodemverbeteraars, die een cec verhogend effect hebben en de vruchtbaarheid van uw bodem op peil brengen.**
- + Toprassen graszaad voor doorzaai van uw sportvelden, met de hoogste droogtetolerantie en beste kleur.**
- + Al nagedacht over uw bijdrage als sportveldbeheerder aan CO2 reductie, wij hebben een aantal interessante opties voor U.**

Het Vitagro-team

Benieuwd naar wat Vitagro voor u kan betekenen?

Doet u mee met onze groene (r)evolutie? Bezoek onze website en neem contact met ons op. Onze adviseurs komen graag bij u langs voor een vrijblijvend gesprek. Kijk voor meer informatie op onze website of bel ons.

onderdeel van

Uw specialist in gras en kunstgras!

Onderzoek, ontwerp, contract &
uitvoeringsbegeleiding

KYBYS,
...voor ingenieu[r]s advies.

Maar verkoop zegt niet alles over het werkelijke gebruik van chemie.'

Joris Slooten: 'We moeten de oplossing voor de golfsector niet zoeken in zogeheten *quick fixes*, waarmee ik wondermiddelen of -methoden bedoel die chemie op korte termijn overbodig zouden maken. Het gaat ons om structurele oplossingen, die vooral gezocht moeten worden in het – soms vergeten – vakmanschap van greenkeeping, gericht op plantgezondheid, ook wel 'slimme agronomie' genoemd. Het structurele gebruik van pesticiden is symptoombestrijding en een gevolg van 'domme agronomie', waarin overmatig gebruik wordt gemaakt van kunstmest en water en gewerkt wordt vanuit een kortetermijnvisie. In plaats van het structureel bestrijden van symptomen, zouden we ons nog meer moeten richten op het optimaliseren van het systeem bodem-water-grasplant. Focus op plantgezondheid en het voorkomen van "ziekten". Vakkundige greenkeepers begrijpen dit en passen dit toe.'

Alle partijen zijn overeengekomen dat er op 1 juli dit jaar een inventarisatie moet zijn gemaakt van goede voorbeelden van situaties waarin geen of zo weinig mogelijk gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt. Daarin moet ook vermeld worden in welke situaties het gebruik ervan vooralsnog noodzakelijk is. Verder moeten de leden van de deelnemende partijen zijn geïnformeerd over de Green Deal en het einddoel. Er moet dan duidelijk zijn wat de omvang van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is. En tot slot moet er een innovatie-agenda zijn opgesteld en een innovatienetwerk zijn opgericht.

Het is februari en de BSNC heeft nog geen bezoeken gebracht of bijeenkomsten georganiseerd op praktijklocaties voor inventarisatie. Gaan jullie al deze doelen halen?

Ben Moonen: 'We beginnen gelukkig niet op een nulpunt. Als BSNC hebben we al in 2010 onderzoek gedaan naar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Ook de golfpartners zijn al druk bezig. We gaan er dus voor om de inventarisatie op tijd klaar te hebben.'

Joris Slooten: 'Zoals gezegd is de golfwereld al redelijk op weg. Met de NGA en NVG zijn we sinds twee jaar al talloze malen bij elkaar gekomen en we komen nog altijd wekelijks bij elkaar. Maar de druk is hoog en we zullen de komende tijd in het kader van de *Green Deal* nog flinke stappen moeten zetten met elkaar.'

In hoeverre werkt de golfalliantie samen met de partijen rond de sportvelden als het gaat om de inventarisatie van best practices?

Joris Slooten: 'Voor de Green Deal is het zaak om

de kennis en best practices met alle partijen te delen en gezamenlijk de schouders onder het proces te zetten. Daarbinnen is ruimte voor de golfsector om deze uitdaging meer met maatwerk in te vullen. Voor een deel komt dit overeen met de algemene uitdaging voor de sportsector, maar op onderdelen wijkt het af. Zo speelt het gebruik van fungiciden vooral bij golf en minder bij andere sporten. Ook de onderverdeling in typen oppervlakten (greens, tees, fairways etc.) vraagt om maatwerk, terwijl bij sportvelden een meer generieke aanpak mogelijk lijkt.'

Dat er nog veel moet gebeuren, blijkt uit de animo voor de Green Deal-inventarisatie, waarvoor Niels Dokkuma zich namens de golfalliantie heeft ingespannen. Na deze eerste onofficiële inventarisatieronde kwam er 50 procent respons, zo'n 120 tot 125 banen.

Slooten: 'Gebrek aan bereidwilligheid tot deelname aan de Green Deal is een probleem waar wij als golfsector doorheen moeten. We zijn overeengekomen dat de golfsector voor 100 procent transparant wordt in het afbouwen van chemie. Als we dat voor elkaar krijgen, zal de politiek gevoeliger zijn voor uitzonderingen op een verbod in 2020. We moeten dus goed gedrag en commitment tonen. De deelnemende partijen moeten zo goed mogelijk als alliantie optrekken en baanbeheerders moeten elkaar onderling stimuleren om mee te doen aan de Green Deal. Het succes van de Green Deal hangt samen met het individuele commitment van het baanbeheer.'

Ben Moonen: 'BSNC houdt zich sinds 2010 bezig met dit onderwerp. Ook in 2014 hebben we nog een inventarisatie uitgevoerd. Er gebeurt dus al heel veel. We zien ook dat de golf op een aantal vlakken verder is dan de BSNC. Daar kunnen we van leren en daarom werken we samen. BSNC, Cumela Nederland en branchevereniging VHG trekken samen op. We hebben onder andere een gezamenlijke taskforce opgericht, waarin allerlei bedrijven met verschillende expertises aan tafel zitten. Deze taskforce blijft de komende jaren een belangrijk platform en voor de branchevereniging een goede plek om ons beleid en onze activiteiten te toetsen.'

Wie gaat de Green Deal sportvelden handhaven, is de vraag van menigeen in de sportveldenbranche.

Ben Moonen: 'Een onderdeel van het uitvoeringsprogramma is het onderzoeken van de mogelijkheden voor verplichte registratie en certificering. Op lokaal niveau zal de gemeente waarschijnlijk de handhaver zijn. Landelijk toetst het ministerie

van Infrastructuur en Milieu of wij de afspraken uit de Green Deal nakomen. Het RIVM doet daar onderzoek naar en registreert het gebruik tot 2020. Zij zullen daarna steekproefsgewijs kunnen controleren of de beheerende partijen zich aan de Green Deal houden.'

Joris Slooten: 'De banen leveren gegevens over het middelengebruik aan via de monitoring. De banen zullen de komende jaren een substantiële reductie van het gebruik moeten laten zien, richting de nullijn. Handhaving zal lastig zijn. Daarom zetten wij in op zelfregulering. De golfsector heeft met het Geo-certificeringstraject een krachtig instrument in handen dat geloofwaardig is als zelfreguleringsmechanisme, onder meer door externe onafhankelijke toetsing. Het ligt voor de hand om voor de golfsector hierin een koppeling te maken met de Green Deal-opdracht. Daarover vinden momenteel gesprekken plaats.'

Mark Hengstman, woordvoerder van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, laat weten: 'Er is geen verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen op sportvelden, en dus zal er ook niet worden gehandhaafd. In het kader van de Green Deal hebben de betrokken partijen samen vrijwillig afgesproken om het gebruik van dit soort middelen sterk terug te brengen. Zij zullen er samen op moeten toezien dat de afspraken worden nagekomen, en elkaar hier scherp op houden.'

Wat is feitelijk het probleem in de sport, vergeleken bij landbouw of particulier gebruik?

Hengstman zegt over de visie van de overheid op het gebruik van bestrijdingsmiddelen op sportvelden en golfbanen: 'Wij hebben geen precieze cijfers, maar we weten dat het in ieder geval gaat om grote oppervlakken. Volgens de Europese Richtlijn Duurzaam Gebruik moeten lidstaten maatregelen nemen om de blootstelling van kwetsbare groepen, zoals kinderen, aan gewasbeschermingsmiddelen op openbare terreinen terug te dringen. Deze Green Deal draagt daaraan bij.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5671

Green Deal in de praktijk: werkt het?

Stadionveld FC Utrecht versus breedtesportvelden Bladel

Het is een uitdaging om in 2020 sportvelden en golfbanen zonder chemie te beheren, tenzij er een bepaalde ziekte of plaag heerst waarvoor geen niet-chemisch alternatief is. De branchevereniging voor sport en cultuurtechniek inventariseert tot juli dit jaar verschillende chemievrije onderhoudsmethodes en brengt in kaart in welke situaties chemie eventueel onmisbaar is. 'Laat dat "eventueel" maar weg,' zegt de groundsman van het FC Utrecht-stadion. 'Een stadionveld kan bijna niet zonder chemie.' Huub Willems van Bladel reageert: 'Waarom nemen stadions dan geen kunstgras?'

Auteur: Santi Raats

5 min. leestijd

ACHTERGROND

Johan van Amerongen is vrij nieuw in het fieldmanagementvak. Hij komt uit de golfwereld. Anderhalf jaar geleden trad hij aan bij het toen zojuist geprivatiseerde veldonderhoudsteam van FC Utrecht. Hij was er de eerste échte groundsman, gespecialiseerd in gras. Van Amerongen en zijn collega's William Bax en Johan Stavast kregen een prachtig machinepark tot hun beschikking, met daarin een Toro 5510 maaier voor de trainingsvelden op Zoudenbalch, een Dennismaaier voor ambachtelijk maaiwerk op het stadionveld, een vertidrain, een slitter, een bezander, een spuit, een schotelstrooier, een doorzaaimachine en een tractor van New Holland Boomer. De bodemconstructie van een aantal velden werd onder handen genomen.

Goed veld ondanks lichte fusarium

Dit leverde perfect gesloten velden op voor FC Utrecht. Aan het begin van de competitie van vorig jaar, medio augustus, lagen de velden er wederom piekfijn bij, hoewel het veld begin september al wel kampte met de schimmelziekte fusarium. 'De fusarium probeerde ik te bestrijden met het laagrisico-schimmelbestrijdingsmiddel Interface van Bayer CropService, want het was ons voornemen om het stadionveld met een minimum aan chemicaliën te onderhouden', legt Van Amerongen uit. Interface is een combinatie van iprodion en trifloxystrobine. Interface zou het gras minder gevoelig maken voor andere stressfactoren zoals hitte, droogte, kou en maaien, waardoor het meer energie overhoudt om tegen de schimmel te vechten. Het middel hielp wel, zij het van korte duur.

Bladvlekkenziekte

Op 30 oktober legde Johan van Amerongen nog een prachtig maaipatroon neer in de vorm van een Schotse ruit. Maar door een nieuwe fusariumuitbraak werd de mat intussen steeds zwakker. Vrij snel daarna brak de bladvlekkenziekte uit, zowel op het stadionveld als – in veel mindere mate – op de trainingsvelden. Dit probeerde Van Amerongen op te lossen met biologische middelen. Daar kreeg hij spijt van: fusarium kon hij uitbannen, maar binnen enkele weken was de hele mat aangetast met bladvlekkenziekte. Het veld oogde rampzalig. 'De bladvlekkenziekte was de genadeklap voor het veld; het liet zien hoe verzwakt het veld feitelijk was geworden. Ik probeerde de ziekte alsnog te bestrijden met ijzersulfaat en bitterzout of magnesium, maar het was te laat', aldus Van Amerongen. 'De mat werd voor zeventig tot tachtig procent aangetast. Ik had dus beter meteen kunnen spuiten. Afgelopen seizoen werden we met Galgenwaard derde in de VVCS-competitie voor

het beste veld in de eredivisie. Dit jaar stonden we voorafgaand aan de winterstop tweede. Maar het slechte veld drukte de pret in één klap.'

Redding van de mat

Samen met Arno Harmsen van Grasmeesters en Maarten van Heck, regiomanager bij Jean Heybroek, werden de Toro Procore beluchter en de Howicover ingezet. De Howicover bedekte het veld. 'Het is belangrijk om het veld dauwvrij te houden.' Inmiddels is de mat met man en macht opgepept, met goed resultaat. Nog steeds houdt Van Amerongen het veld zo veel mogelijk dauwvrij met zijn dauwbezem van 2,5 meter breed. 'Op het trainingscomplex houden we de velden droog met een dikke tuinslang.'

'We hebben hiervan geleerd dat het vooralsnog onmogelijk is om een stadionveld zonder chemie te onderhouden', stelt Van Amerongen. 'Feitelijk onderhouden we 'een veld in een bak' met weinig licht, weinig wind, waar vaak gemaaid moet worden en waar het gras opgejaagd wordt om speel schade sneller te herstellen. In de winter moet het gras ook goed blijven. Middelen om het veld goed te houden, kosten tegenwoordig een vermogen. Vooral omdat je relatief goedkope chemische middelen niet mag toepassen op sportvelden.'

Pech met het weer

Daarbij zaten de weersomstandigheden ook niet echt mee. 'Vorst legt een schimmel stil. Maar we hebben vanaf eind augustus veel regen gehad, in

combinatie met hoge temperaturen. Dat zijn ideale omstandigheden voor een schimmel.'

Geen chemie tegen onkruid, wel tegen ziektes

Tegen onkruid en straatgras hoeft volgens Van Amerongen in Galgenwaard niet per se chemie te worden ingezet. 'De Desso Grassmaster gaat er elk jaar af. We zaaien goed door en maaien indien nodig verticaal. Dat is genoeg.'

Willems: 'Als je in
onnatuurlijke
omstandigheden gras wilt,
waarom neem je dan
natuurgras?'

Maar Van Amerongen pleit ervoor om tegen ziektes chemie te blijven toepassen in stadions en in noodgevallen. 'Op open vlaktes en op trainingscomplexen kun je ziektes in de toekomst prima bestrijden met een goed, nog te ontwikkelen biologisch middel dat de grasplant sterk maakt. In

Het fieldmanagementteam van FC Utrecht. Johan van Amerongen: tweede van links.

- SUPER ZUINIG
- Zeer hoge dekkingsgraad
- Uiterst kostenbesparend
- Niet meer mengen
- Ultra Hoge druk (40bar-60bar)
- Ultra fijne verneveling
- Veel snellere droogtijd
- Grote tijds winst
- Ecologisch verantwoord

BELEEF DE TOEKOMST...

... met de airless ultrahogedruk technologie van de Graco Fieldlazer S90. Een druk van 40 tot 60 bar zorgt voor een optimale deeltjesverdeling. Zo krijg je wittere lijnen met minder verf. Daarom nomineerde het Nederlandse vakblad Fieldmanager de Graco Fieldlazer S90 als sportveldinnovatie van het jaar 2014.

EXP **-LINE**
voetbalmateriaal.com

EXPOLINE - voetbalmateriaal.com | Havenlaan 9 | B-3980 Tessenderlo
Tel. +32 (0) 13 77 62 00 | Fax +32 (0) 13 77 89 00
www.expoline-benelux.com | www.voetbalmateriaal.com

Huub Willems

combinatie met zon, wind en genoeg licht kunnen die een veld in goede staat houden. Maar voor de schaduwbakken die stadions zijn, zie ik voorlopig nog geen biologisch wondermiddel tegen ziektes verschijnen. Ook moet men bij de invulling van de Green Deal rekening houden met de klimaatverandering, waardoor de temperaturen in de winter hoger kunnen zijn en het minder vaak kan vriezen.'

Hypocriet

Van Amerongen vindt de Green Deal een beetje hypocriet: 'We willen het braafste jongetje van de klas zijn met chemievrij beheer van sportvelden, maar in Zuid-Amerika worden complete gebieden ontbost. Wij importeren dat tropische hardhout naar Europa en Nederland en doen dus feitelijk mee aan die ontbossing. Wat heeft nu een grotere impact op het milieu, zeg nou zelf? We zijn een beetje aan het doordraaien. En ten koste van wat? Ik stond een maand geleden met tranen in mijn ogen te kijken naar het slechte veld. Ik zei tegen mezelf: dit nooit meer. Maar ook al had ik het gevaar onvoldoende ingeschat, fieldmanagement is een ervaringsvak.'

Waarom geen kunstgras?

Onder sportveldbeheerders zijn de meningen over de 'Green Deal in de praktijk' verdeeld. Huub Willems van de gemeente Bladel, die zijn inmiddels 23 sportvelden al sinds 2006 chemievrij beheert, heeft hierop een opmerkelijke visie, al vormt hij daarmee ongetwijfeld een minderheid: 'Als je een mat wilt hebben onder compleet onnatuurlijke omstandigheden, die ziektes en zwakte van het gras veroorzaken, waarom kies je dan voor natuurgras en niet voor kunstgras?'

Geen onkruidvrij veld verwachten

Samen met de gemeente Schijndel is Bladel zo'n beetje de godfather van het chemievrij beheer. Kort maaien, diep verticuteren en goed doorzaaien, is het adagium. Al sinds 1981 gebruikt Bladel geen chemie meer in het openbaar groen. En om een bijdrage te leveren aan schoon water voor de grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden in de directe omgeving, stopte de gemeente ook met de toepassing van chemie op sportvelden. Huub Willems beweert dat chemievrij beheer Bladel geen extra geld kost. 'Ik doe het nu al zo lang, dat ik niet goed meer kan vertellen hoe

ik tot budgetneutraal chemievrij beheer kom. Het is een automatisme geworden. Eén ding is zeker: chemievrij beheer betekent voortdurende zorg. Je kunt de velden niet meer, zoals vroeger, laten versloffen en dan met de spuit erover gaan. Daarnaast kun je niet meer streven naar onkruidvrije velden. Dat is soms moeilijk aan de gebruikers uit te leggen, want het oog wil ook wat. Ik heb tot nu toe nog niet te maken gehad met ziektes. Eenmaal verschenen er engerlingen; die heb ik succesvol bestreden met aaltjes.'

Markt de kans geven

'Maar', zo bezweert hij, 'als je écht chemievrij wilt beheren, dan lukt dat. In de jaren zestig van de vorige eeuw is de mens op de maan geland! Gaan we dan nu nog beweren dat we een sportveld niet zonder chemie kunnen beheren? Kom nou, zeg. Als men uitzonderingen wil blijven houden, dan springt de markt er niet doeltreffend op in en dan gebeurt er dus ook niks. Vergelijk deze situatie met die in het openbaar groen, enkele decennia geleden. In 1981 waren er nog geen alternatieven voor chemie. Aangezien het chemieverbod onvermijdelijk was, is er nu legio keuze aan chemievrije bestrijdingsmethoden!'

Werkwijze

Naast de Schijndelse methode gebruikt de gemeente Bladel ecologische meststoffen op de sportvelden, die bestaan uit verenmeel, beerdermeel en vinasse, inclusief micro-organismen zoals schimmels, bacteriën en gisten. Tijdens het speelseizoen wordt de toplaag zes tot acht keer geslitterd tot ongeveer 6 cm diep, waardoor het onkruid zwaar beschadigd wordt. De mesjes staan 6 tot 7 cm uit elkaar. Door de herhaling raakt het onkruid uitgeput en gaat het dood. Daarnaast wordt de wortelontwikkeling van de grasmat gestimuleerd en wordt het afgestorven materiaal uit de grasmat verwijderd met de verticuteermachine. Deze werkzaamheden vinden in het begin van de week plaats, zodat de grasmat voldoende hersteld is om gebruikt te worden voor de diverse sportactiviteiten. Voorafgaand aan het groot onderhoud wordt bekeken, afhankelijk van de onkruidbezetting, of het noodzakelijk is een veld in zijn geheel af te roven tot net wel of net niet gelijk aan het maaiveld.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5672

Wout van de Meerendonk: 'De Schijndelse methode hebben we per toeval ontdekt!'

Pensionado praat over zijn rol in de ontwikkeling van chemievrije methode

Iedereen in de sportveldenwereld kent de Schijndelse methode: enkele keren per jaar zeer kort maaien met een geschikte machine. Maar niet iedereen kent de man achter de machine bij deze techniek: Wout van de Meerendonk. Wout gaat met pensioen, vervroegd, vanwege een hernia. Wat was zijn precieze rol bij de ontwikkeling van de Schijndelse methode?

Auteur: Santi Raats

8 min. leestijd

Vanaf het begin van de jaren negentig beheert Schijndel zijn sportvelden zonder chemie. Fieldmanager Frans van de Bergh en uitvoerend medewerker Wout van de Meerendonk zijn er vanaf moment één bij aanwezig.

Fieldmanagement veel veranderd in de loop van de tijd

Wout begon in 1979 bij de gemeente Schijndel te werken op de trekker. Daarna werkte hij een tijdje bij een handelskwekerij en ging hij in militaire dienst. Vervolgens trad hij in dienst bij de gemeente Uden, maar hij wilde al snel toch weer in dienst bij de gemeente Schijndel. Hij was toen 28 jaar. 'Ik kende de toenmalige opzichter van de plantsoenendienst. Ik werd groenbeheerder. Destijds hield de plantsoenendienst ook de sportvelden bij. Dat was in die tijd makkelijker dan nu. Het bestond grotendeels uit gazonmaaieren en op tijd kunstmest geven. Van specialistisch onderhoud was toen nog geen sprake. Sindsdien is er heel veel veranderd. Vroeger was een opzichter autoritair, net zoals de officieren in het leger. Je werd ergens naartoe gestuurd en dan moest je daar zoveel uur prikken, of maaieren. We stonden weleens met twee trekkers op één voetbalveld, of we liepen elkaar in de weg wanneer de één aan het kunstmest strooien en de ander aan het vegen was. Er was nog geen efficiënte werkplanning. Het hele vak is geprofessionaliseerd, voornamelijk inhoudelijk. Ik ben trots dat ik daar met onze Schijndelse methode aan heb bijgedragen.'

Geen synergie tussen machine en bestuurder

Net zoals de maatschappij verandert, zo is de groendienst in Schijndel door de jaren heen ook veranderd. 'Tegenwoordig is er veel meer inbreng van mensen op de werkvloer', zo zegt Wout. 'Het is eens voorgekomen dat ik 's ochtends op het werk kwam en dat er een nieuwe Engelse trekker in de schuur stond. Dan werd mij een Engelse handleiding onder de neus geschoven en moest ik het maar uitzoeken. Om te beginnen kende ik de Engelse taal niet, dus dan werd die machine maar met zijn halve capaciteit ingezet. Tegenwoordig wordt er geluisterd naar de wensen van de gebruiker. Het comfort van de machine telt dan mee, het type, de nieuwigheid. De gebruiker is degene die acht uur per dag op die trekker zit en er goed mee moet werken. Daarnaast moet de machine gegarandeerd kwaliteit leveren. Als er geld is, dan kopen we de beste machine. Maar ik heb nooit met de vuist op tafel geslagen. Frans, Wim en ik hebben altijd uitstekend gecommuniceerd. Wim vroeg ons voorafgaand aan een nieuwe aankoop altijd om onze wensen op papier te zetten. Alles

valt of staat met de communicatie: die moet open en beschaafd zijn.'

De eerste Amazone

Wim Bekkers, de huidige beleidsmedewerker sportveldbeheer, kwam bij het team in 1987. Frans van de Bergh kwam erbij in 1990. Wout weet het nog goed: 'In 1990 kwam ook de eerste Amazone. Dat was het begin van de duurzame revolutie. Voorheen hadden we altijd een Imants-veegmachine. De Amazone hebben we gekocht als vervanging van de Imants-veegmachine, omdat je met de Imants wel kon verticuteren, maar dat was een heel gedoe. Met de Amazone kun je makkelijk verticuteren, maaieren en vegen in één.' De Schijndelse methode is bij toeval 'ontdekt'. Frans van de Bergh wilde de grond losmaken bij een hockeyveld. Hij reed er met de Amazone naartoe en begon de machine af te stellen. Onbewust had hij de machine te diep ingesteld. Het hele veld was weg, er stond geen gras meer op! Wout vertelt lachend: 'Daar stond Frans, met de handen in het haar! De dealer zei ook: "De machine is niet bedoeld om te frezen!" Maar na een week stond er het mooiste gras van de wereld op het veld!' Uiteindelijk heeft Schijndel zes jaar lang met de Amazone de velden 'gefreest', eigenlijk superkort gemaaid, tot op de zwarte grond. Wout: 'We doen nu vijf jaar met onze machines. Aan het einde van het vijfde jaar kun je de machine nog goed inruilen, ondanks de zware belasting. De Amazone kan wat andere machines niet kunnen. Bij een buurgemeente wordt door een aannemer een

INTERVIEW

vergelijkbare machine ingezet, maar dat is eigenlijk meer een ruwe grasmaaier met verticuteermessen. En die gaan te snel te diep. De Amazone kun je per slag en veel nauwkeuriger in hoogte verstellen.'

Spannend en steeds dieper

Wat was voor Wout de grootste uitdaging bij het invoeren van de Schijndelse methode? 'Geduld!' Hij moet onbedaarlijk lachen. 'Rustig blijven. Frans van de Bergh wilde telkens proberen om meer af te frezen. Op een gegeven moment stond de hoogteafstelling op 2,5 centimeter diep. Ik was echt bang dat het verkeerd zou gaan. Maar even goed legden we op maandag een veld "zwart" neer en op vrijdag konden we alweer lijnen trekken. Dan lag het veld er weer piekfijn bij voor de wedstrijd. We kwamen er wel snel achter dat we deze methode niet kunnen toepassen met regenachtig weer, want dan verdicht de boel, het versmeert en vervet. Maar ook bij heel zonnig en warm weer kan het riskant zijn.'

Volgens zijn collega's Wim Bekkers en Frans van de Bergh is Wout iemand die weet wat hij wil en kan, maar ook wat hij niet kan. 'Ik zit zo in elkaar dat ik eerst moet zien om te kunnen geloven', verklaart Wout. 'Ik moet de zaken eerst uitproberen. Bijvoorbeeld het steeds dieper afstellen van de Amazone bij het kaalschrapen van de sportvelden om onkruid te bestrijden. Ik heb in het begin behoorlijk de voet op de rem gehouden.' In het begin werden de velden zes tot zeven keer per jaar behandeld met de verticuteer- en maai-combinatie. Door het superkort maaieren wordt ook

Wout van den Meerendonk geeft stoke over.

MASTERLINE

graszaadmengsels voor
professionals

inno-seeds
seeds - science - solutions

SINDS 1 OKTOBER
2015 HETEN WIJ

HET GRAS
VAN KAMPIOENEN
NU AL VOOR U
BESCHIKBAAR

4turf®
by DLF

*4turf graszaad
wederom sterk aanwezig.*

al het microreliëf verwijderd. Door dit diverse keren per jaar te herhalen, komt het veld er superstrak bij te liggen.'

Nu is de frequentie wat minder. 'Alle velden zijn al glad', verklaart Wout. 'Al het microreliëf, de pierenhoopjes en de resten van slidings halen we met de machine weg. Ik ga met de Amazone diagonaal, over de lengte en over de breedte. Daar wordt het veld supervlak van. Maar ook het gras krijgt behoorlijk op zijn donder. Daardoor krijgt de mat een stevig wortelpakket.' Een stevige en dichte grasmat is het gevolg, waardoor onkruid vrijwel geen kans krijgt. Het mooiste compliment dat Wout ooit heeft gekregen voor de kwaliteit van zijn werk, is dat de KNVB de laatste twee jaren al vijf jeugdinterlands heeft georganiseerd op de velden van RKS Schijndel.

Beste vrienden

Als Wout over de machine vertelt, lijkt het alsof het verhaal gaat over twee beste vrienden die overal samen avonturen beleven. 'Driekwart van de tijd ging die machine met mij mee. Mettertijd heb ik feeling voor de machine ontwikkeld en de machine op mijn duimpje leren kennen. Maaien en verticuteren gaan in één gang. De eerste maaibeurt van het seizoen kun je het beste op 3,5 centimeter doen, zodat de verticuteermesjes die erboven hangen net alle pierenhoopjes wegslaan. Daarna ga je er nog eens overheen met 50 procent verticuteermesjes en 50 procent maaimesjes.' De afgelopen 25 jaar heeft Wout ruim twintig natuurgrasvelden met de Amazone bewerkt. De laatste jaren waren dat nog vijftien velden, vanwege de aanleg van kunstgrasvelden. Ook de omgeving van de sportvelden bewerkt hij met de Amazone: 'Bij evenementen, bijvoorbeeld, kun je er hoog gras mee omvormen tot een gazon. Bij sportvelden kun je er langs de paden makkelijk een grasbaan van een meter breed mee uitmaaien. In de herfst kon ik met de Amazone de veger helpen, want hij kan ook blad zuigen over de klinkers.'

Kosten

De Amazone is niet de goedkoopste machine. Ook lijkt de Schijndelse methode an sich kostbaar. 'Je moet vaker naar het veld, zo'n vier tot zes keer per jaar. Maar met de bewerking spaar je ook andere activiteiten uit, zoals maaibeurten, dressbeurten en rollen', legt Wout uit. Hij is een absolute voorstander van niet-chemisch sportveldonderhoud, ook al is het iets duurder. 'Als de chemie straks wegvault, wordt sportveldonderhoud sowieso duurder voor beheerders die nu nog chemische middelen toepassen, net als het kostenplaatje voor onkruidbestrijding op verharding door branden,

stomen en heet water. Anderzijds hebben wij een goed budget per veld voor chemievrij onderhoud. We zitten zelfs een beetje onder het kostenplaatje dat BSNC drie jaar geleden heeft uitgerekend als realistisch budget voor chemievrij onderhoud! Ik vind het de taak van fieldmanagers om het belang van wat extra geld voor chemievrij onderhoud aan te kaarten bij de politiek. We moeten toch vierkant voor ons vak staan, of niet?'

Communicatie

Wout was wekelijks te vinden bij de sportverenigingen. 'Ik kon goed opschieten met de mensen van de clubs. Ik dronk geregeld een kop koffie in de kantine met vrijwilligers en bestuurders, zodat ik wist wat er speelde. Als er een nieuw veld bij kwam, wilde ik eerst een inspectie op het veld doen, een praatje met de vrijwilligers maken om te weten hoe het veld erbij lag, hoe de vrijwilligers te werk gingen op het veld en wat hun wensen waren. Ik snap dat ze allemaal roepen: we willen een vlak veld. Maar wat is haalbaar? Ik heb altijd een realistisch eindbeeld beschreven en een club nooit valse beloftes gedaan.' Omdat Wout een graag geziene gast was bij de verenigingen, bouwde hij door de jaren heen een hoop goodwill op. 'De clubs stonden open voor me, hielpen me soms. Andersom zei ik ook weleens tegen bladblazende vrijwilligers: leg het daar maar neer, dan neem ik het wel mee met de machine.' Wout was een prima visitekaartje voor de gemeente Schijndel en ook voor de Schijndelse methode.

Dat weet hij zelf ook: 'De politiek, de beleidsmedewerker of sportveldbeheerder kan het goed bedenken, maar als ik het niet goed uitvoer, dan wordt het niets.'

Aangeboren vakmanschap

Het fingerspitzengefühl, dat is op school niet te leren, aldus Wout. En ook niet uit een Engelse handleiding te halen. 'De cultuurtechnische, maar vooral ook traditionele velden hebben allemaal hun eigen behandeling nodig: op het ene stuk rijd je een spoor in het veld, terwijl je in een andere hoek weer wel kunt bewerken.' Wout is een collega aan het inwerken op de Amazone. 'Het is belangrijk dat wij als gemeente de Amazone zelfstandig kunnen blijven inzetten. Dat geeft ons de vrijheid om à la minute te beslissen wat we met een veld doen. Als wij dit kunstje niet opnieuw 100 procent onder de knie krijgen en hiervoor afhankelijk worden van een aannemer, gaat dat ten koste van de kwaliteit van de velden.'

Menselijke toon

Niet alleen de communicatie met de clubs verliep moeiteloos, ook bij aannemer Van Esch uit Cromvoirt (voor het groot onderhoud, zoals vertidrainen, recycledressen en doorzaaien) en bij aannemer Vogels uit Gemonde (voor het maaiwerk) kon Wout een potje breken. 'Problemen met aannemers kun je ondervangen door als mens normaal het gesprek aan te gaan. Ik heb altijd geprobeerd het 'menselijke' in het 'autoritaire' te

**Bent u er al uit?
Tot ziens in Houten in stand 1.924!**

www.asc-sportsandwater.nl

ASC Sports & Water b.v.
Postbus 323
6880 AH VELP

Telefoon (026) 36 900 30

Professionele cirkelmaaiers

De nieuwe Major
Swift Rollermower
is een professionele
maaimachine voor park
en sport. Leverbaar in
diverse uitvoeringen.

Werkbreedtes van
1,90m tot 5,50m.

De maaimachines die
lage kosten combineren
met hoge capaciteit!

Zonna B.V., Markt 12, 9411 KP Beilen
Tel: 0593 582 444
E: info@zonna.nl www.zonna.nl

Bel vandaag nog voor een demonstratie!

INTERVIEW

leggen. Ook in het leger, waar ik rijinstructeur was. In de auto was ik "Wout" voor de kanonniërs en soldaten. Dat droeg ik ze op. Maar als er een meerdere langskwam, was ik weer "korporaal" voor ze. Het gaat erom dat je op een menselijke toon blijft praten, in welke functie dan ook. Als er iets mis was, vroeg ik wat er fout gegaan was, in plaats van blind de ander te beschuldigen en uit te schelden. Ik was wel scherp: als ik op veld B een fout zag, ging ik daar wel duidelijk maken wat mijn mening was. Maar als ik dan vroeg: kun je nog eens extra

maaïen, want het ziet er nog niet goed uit, dan gebeurde dat. Als je flexibel bent als mens, dan doe je extra dingen voor elkaar.'

Einde fieldmanagement

Het pensioen van Wout betekent het einde van een lange carrière in het sportveldonderhoud. 'Ik kan bij alle verenigingen komen om vrijwilligerswerk te doen, maar ik houd het voorlopig voor gezien en ga geen vaste verplichtingen aan op dit gebied. Ik heb eerst nog andere uitdagingen.

Wel zal ik, als ik op vakantie ben, gaan kijken hoe de lokale voetbalvelden erbij liggen. En bij de gemeente Schijndel kunnen ze me ook altijd bellen voor advies. Ik heb goed telefonisch contact met Toine van Antwerpen, de nieuwe uitvoerend medewerker, die ik het afgelopen seizoen heb ingewerkt op de Amazone.'

Anekdote

Een leuke anekdote rond Wout wordt door zijn collega's Wim Bekkers en Frans van de Bergh verteld: 'We hadden vroeger een Case 4210-tractor. We hebben die machine in totaal zeven jaar gehad, maar het was al klagen geblazen vanaf dag één dat we hem hadden. Na zeven jaar zou het nog een paar jaar duren voor hij vervangen zou worden. Juist in het jaar dat Wout 25 jaar bij de gemeente werkte, werd hij voor zijn jubileum uitgenodigd bij het college van B&W. Wat denk je? 's Middags kregen wij van de manager te horen dat we een nieuwe trekker gingen aanschaffen voor Wout! Normaal duurt het een jaar voordat je iets voor elkaar krijgt. Nu had Wout zijn kans gegrepen en binnen een paar maanden stond er een fonkelnieuwe Fendt 309 in de schuur.'

Terugblik

Als Wout terugkijkt op zijn carrière, is hij trots op zijn 'oeuvre': 'Ik heb alles verdiend. Ik bedoel daarmee dat ik nooit de kantjes ervanaf heb gelopen. Ik liet nooit rommel achter en maakte de velden mooi, hield de machines bij met schoonmaken, doorsmeren en vernieuwen van de messen.' Ook heeft hij een tip voor de volgende generatie: 'Ga met plezier naar je werk en daarna met plezier weer naar huis. Luister naar je intuïtie, maar overleg alles met je collega's.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5673

NATIONAAL SPORTVELDEN CONGRES

SAVE THE DATE

24-11
2016

Jason Booth

Alan Ferguson

Paul Burgess

Richard Campey

CHANGING THE GAME OF FIELDMANAGEMENT

Bart en Boris

SPELEN EEN WEDSTRIJDJE

Alles wat je nodig hebt voor een compleet sportveld in één container

TenCate Grass introduceert Field in a box, een compleet sportveld dat in slechts één container geleverd wordt

Op veel plaatsen in de wereld kan er niet worden gesport doordat er simpelweg geen faciliteiten zijn. Door middel van het innovatieve concept Field in a box wil Tencate die landen helpen en mensen op een gemakkelijke manier laten sporten. Met Field in a box wordt de aanleg van sportgelegenheden eenvoudiger en tegelijkertijd levert het ook een bijdrage aan de oplossing van problemen rondom werkgelegenheid en watervoorziening.

Auteur: Janneke de Wit

‘Er is een grote behoefte aan geïntegreerde duurzame sportsystemen in de markt’, vertelt Hein Heerink, sales- en productmanager bij TenCate. ‘Er wordt gezocht naar een totaaloplossing, een systeem dat een breed publiek aanspreekt en dat kansen en mogelijkheden tot ontwikkeling biedt.

Die oplossing is er met Field in a Box.’ Afhankelijk van de klantkeuzes kunnen alle componenten voor een compleet sportveld van 20 bij 40 meter in slechts één container van 84 m³ worden geleverd, zoals een kunstgrasmat, ondergrond, omheining, verlichting en boarding. Het veld is op vrijwel iede-

re ondergrond te installeren en dankzij de keuze tussen drie modulaire onderbouwsystemen kan er worden ingespeeld op de lokale omstandigheden. Het multi-sportveld is geschikt voor diverse sporten, zoals voetbal, cricket en hockey.

4 min. leestijd

ACTUEEL

TenCate werkt al dertien jaar voor de Johan Cruijff Foundation en was verantwoordelijk voor de aanleg van ongeveer 200 Cruyff Courts in binnen- en buitenland. Heerink: 'Dankzij onze jarenlange ervaring is het aanleggen van sportvelden niet nieuw voor ons. De vraag is alleen hoe we dit proces nog efficiënter kunnen maken. Daar kunnen we voor zorgen met Field in a box.' Binnenkort levert TenCate de eerste Field in a box in New Delhi (India), in opdracht van de Nederlandse overheid. De aanleg is een onderdeel van de samenwerkingsovereenkomst die Nederland met India heeft. Juist in India is er een grote behoefte aan het sportsysteem, volgens Heerink. Het wordt daar vroeg donker en het ontbreekt er vaak aan mogelijkheden om na zes uur 's avonds sport- en educatieve activiteiten te organiseren. Gebrek aan verlichting is er vaak een probleem. Daarnaast heeft het merendeel van de bevolking in India geen structurele toegang tot schoon drinkwater. 'Voor al die problemen biedt Field in a box de oplossing,' vertelt Heerink. 'Wat dat betreft is India voor ons een prachtige showcase voor het systeem.'

Meer dan alleen een sportveld

Field in a box is niet slechts een sportveld in een container. De container zelf kan omgebouwd worden tot sportkantine, ontmoetingsruimte, leslokaal of kantoor. Door de geprefabriceerde deuren en ramen is dit eenvoudig te realiseren. Met dat gemeenschapscentrum is er ruimte voor diverse activiteiten, voorlichting en onderwijs. Daarnaast levert TenCate ook aanvullende opties bij het sportveld. Een watermanagementsysteem of een overkapping tegen de zon zijn voorbeelden daarvan. In landen als India, waar het vroeg donker is, kan het gemeenschapscentrum door middel van

de ledverlichting 24/7 open zijn voor activiteiten. 'Field in a box is een outdoorsysteem, maar dankzij de speciale lichtgewicht uv- en weersbestendige overkapping en de afrasteringen zijn de spelers altijd beschermd op het veld,' vertelt Heerink. Ook is Field in a box uit te breiden met een ecologisch watermanagementsysteem, genaamd Greensource. Dit systeem vangt regenwater op dat na zuivering gebruikt en hergebruikt kan worden voor sanitaire voorzieningen en de besproeiing van het veld of tuinbouw. Greensource is voorzien van een filtratiesysteem, waardoor het schoon drinkwater levert zonder risico's voor de gezondheid. 'Dankzij het watermanagementsysteem kan een land als India, waar de meeste mensen geen toegang hebben tot drinkwater, voorzien worden van schoon water,' aldus Heerink. Behalve dat het een plek biedt waar sport- en educatieve activiteiten kunnen worden georganiseerd, versterkt het Field in a box-systeem de lokale gemeenschap ook op een andere manier. Door het faciliteren van infrastructuur voor educatie en gezondheidszorg, ontstaat er lokaal werkgelegenheid. Er is meer ruimte voor docenten, coaches, trainers, maatschappelijk werkers en zorgverleners. Ook de aanleg van het sportveld biedt ter plekke werkgelegenheid. Al direct bij de aanleg worden lokale partners betrokken bij het nieuw aan te leggen sportveld. Na de aanleg van het veld is er werk op het gebied van toezicht, onderhoud, beheer, training en coaching.

Partnerschappen

Voor het bepalen van toekomstige verdere locaties is TenCate afhankelijk van andere partijen en samenwerkingen, vertelt Heerink. TenCate staat open voor samenwerking met bedrijven die

dezelfde principes hebben op het gebied van innovatie en duurzaamheid en affiniteit hebben met sport, sociale ontwikkeling en gezondheidszorg. 'Wij werken al samen met diverse partners, veelal Nederlandse duurzame bedrijven,' zegt Heerink. 'Met Pentair, bijvoorbeeld, werken we al lange tijd samen en hebben wij ook het Greensource-watersysteem ontwikkeld. Daarnaast werken we onder andere samen met Philips voor de ledverlichting en de zonnepanelen. Met Heras werken we samen wat betreft de hekken die het veld beveiligen en afschermen. Zij leveren hoogwaardige hekken met een speciale coating, waardoor ze extra duurzaam worden. Daarnaast verzorgt Poly-Ned, ook een Nederlands bedrijf, de overkapping.'

Met het oog op maatschappelijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid stellen bedrijven steeds vaker geld ter beschikking voor projecten die gericht zijn op duurzame ontwikkeling. Met name bedrijven in ontwikkelingslanden zien het als hun morele plicht om de lokale bevolking te helpen. In sommige landen is het zelfs wettelijk verplicht om een minimumpercentage van de winst te besteden aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Met het Field in a box-systeem kunnen bedrijven hun betrokkenheid concreet in praktijk brengen. Kansen voor het in gebruik nemen van het systeem zijn er genoeg. 'Overal in de markt waar behoefte is aan Field in a box kunnen wij in beginsel het systeem doorvoeren,' zo meldt Heerink.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5675

Hein Heerink (Copyright 2016 TenCate, foto Joost van Baars)

(Copyright 2016 TenCate, foto Joost van Baars)

Wie wordt Fieldmanager of the year? 2017

Het vakblad Fieldmanager organiseert in november 2016 voor de zevende keer op rij, de verkiezing van de Fieldmanager of the Year. Met dank aan de sponsors Jean Heybroek, Melspring en DLF gaat een deskundige jury dit jaar weer opzoek naar de beste sportveldbeheerder van Nederland. Verder zal de jury, dit jaar voor de vierde keer, de FM High Potential Award uitreiken, een prijs voor het aanstormend talent op de sportvelden.

Denk jij dat je voor deze award in aanmerking komt? Of ken je een collega sportveldbeheerder waarvan je vindt dat hij of zij een goede kandidaat is?

Geef dan vandaag nog naam en sportveldcomplex per e-mail door aan de redactie. Er wordt met name ook gezocht naar jong talent en sportveldbeheerders in dienst van aannemers en adviesbureau's.

Kijk voor meer informatie op www.fieldmanageroftheyear.nl

Uw kandidaten kunt u doorgeven aan Lieke van der Weijde via project@nwst.nl

**Wie wordt de opvolger van
Henrie Bekkers als
Fieldmanager of the Year 2017?**

www.fieldmanageroftheyear.nl

Behoort u tot de bevroren groep vakmensen die met passie het vak van **Terreinmeester, Greenkeeper of Beheerder Sportvelden** uitoefent? Bezoek tijdens de Dag van de Sportaccommodaties onze stand en onderzoek op welk gebied u uw vakkennis kunt uitbreiden.

Test uw vakkennis!

IPC Groene Ruimte biedt zowel starters met passie voor het vak als vakmensen met ruime ervaring diverse cursussen en opleidingen.

Verbreed uw vakkennis

De opleidingen (assistent) Terreinmeester, (assistent) Greenkeeper en Beheerder Sportvelden hebben als resultaat een branche erkend diploma.

Doordat de opleidingen modulair opgebouwd zijn is het ook mogelijk om de modules los te volgen. Dit heeft als voordeel dat u ieder gewenst moment in kan stromen.

Naast de opleidingen kunt u ook kiezen voor (korte) cursussen of themadagen:

- Tweedaagse praktische cursus, 'Renoveren in een notendop', start in oktober 2016;
- Tweedaagse praktische cursus, 'Het uitvoeren van een Quick Scan', start in juni 2016;
- Themadag Capaciteitsberekening, Start in mei 2016. De praktische insteek zorgt ervoor dat u het geleerde direct kan toepassen in de praktijk.

Begeleidingscommissie sportvelden en golfbanen geformeerd bij IPC Groene Ruimte

Hoe weet een deelnemer van een opleiding van IPC Groene Ruimte zeker dat de opleiding die hij/zij volgt wel aansluit op de arbeidsmarkt? Hoe verloopt de toetsing door het opleidingsinstituut? Zijn er logische doorgroeimogelijkheden naar een volgende functie? Allemaal terechte vragen die een deelnemer met betrekking tot de opleiding zou kunnen stellen.

Sinds jaar en dag borgt IPC Groene Ruimte de kwaliteit van opleidingen en examens door het formeren van begeleidingscommissies. Zo is ook voor de nieuwe opleidingen Sportvelden en Golfbanen een begeleidingscommissie geformeerd, die waakt over de kwaliteit van de opleidingen en toetsen en aansluiting op de markt.

In de begeleidingscommissie Sportvelden en Golfbanen zijn de volgende brancheorganisaties vertegenwoordigd: Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek (BSNC), Nederlandse Golf Federatie (NGF), Nederlandse Greenkeepers Associatie (NGA) en Nederlandse Vereniging van Golfaccommodaties (NVG). Naast afgevaardigden uit de brancheverenigingen zijn er een aantal gerenommeerde aannemers, golfbaanexploitanten en gemeenten aangesloten bij de begeleidingscommissie.

Kom naar onze stand en test uw kennis zodat wij u een juist opleidingsadvies kunnen geven.

Wilt u meer weten over de opleidingen (assistent) Greenkeeper, (assistent) Terreinmeester of de opleiding Beheerder Sportvelden? Neemt u dan vrijblijvend contact op met de coördinator van de grasopleidingen, Liset van Pinxteren, T 026-355 0100 of l.van.pinxteren@ipcgroen.nl

KUNSTGRAS

SPORTVELD

GOLFBAAN

EEN KRACHTIGE COMBINATIE

staadegaard
Op grond van kwaliteit sinds 1933
0499-422435

GROENNOORD
050-5445360

KR Kraakman Perfors B.V.
Landbouw-, tuin- en parkmachines
0252-211288

JOHN DEERE

AGRI
MACHINES
by VERVAET / STEHOVEN
0115-481710

GREVE B.V.
1922
0527-630970

JAN de WINKEL
0547-288440

www.gkbmachines.com

Bezint eer ge begint

Steeds vaker zien we dat er in de sportwereld wordt gekozen voor een zogenaamd prestatiecontract, op basis van UAV-gc. Het doel van de opdrachtgever hierbij is garantie op een goed eindresultaat. Opdrachtgevers omschrijven niet meer wat de aannemer moet doen en hoe, maar wat het beoogde eindresultaat is. Een goede gedachte, die zeker ook haalbaar is!

Met regelmaat worden deze contracten niet op de juiste manier uitgevoerd. Hierdoor ontstaan onduidelijke situaties en discussies. Het gevolg is vaak dat de opdrachtgever extra inspanningen moet leveren of moet bijbetalen, iets wat hij juist wilde voorkomen door deze contractvorm.

Als je kiest voor een prestatiecontract, moet je als opdrachtgever het werk los durven laten

Een voorbeeld uit de praktijk: de opdrachtgever gebruikt een prestatiecontract. Tijdens de uitvoering vervalt hij in ouderwets 'aansturen en regisseren'. De prestatie-eis is 80% grasbezetting. Tegelijkertijd geeft de beheerder van de opdrachtgever aan dat er door de aannemer met meststof X moet worden gewerkt. Dit besluit heeft direct invloed op het resultaat, met alle discussies van dien als de prestatie-eis niet wordt gehaald.

Opdrachtnemers lopen grote risico's als het prestatiecontract foutief wordt toegepast of als er in het contract irreële eisen worden gesteld. Niet zelden stellen opdrachtgevers eisen aan opdrachtnemers waaraan ze simpelweg niet kunnen voldoen. Ze hebben er namelijk geen invloed op, maar worden er wel aan gehouden. Een praktisch voorbeeld. De opdrachtnemer heeft zich geconformeerd aan een absolute prestatie-eis 'oneffenheid maximaal 20 mm'. Schadeherstel na wedstrijden gebeurt echter door de vereniging. Wat als die hierbij nalatig is of het herstel niet goed uitvoert? Wie is er verantwoordelijk voor die onvlakheid?

Opdrachtnemers lopen grote risico's als het prestatiecontract foutief wordt toegepast of als er in het contract irreële eisen worden gesteld

Steeds vaker staan er torenhoge boetes in contracten voor het geval dat er niet wordt voldaan aan de prestatie-eisen. In veel gevallen is het niet klip-en-klaar of je nu wel of niet voldoet aan de eisen; dat blijkt vaak lastig aan te tonen. Zorg daarom dat prestatie-eisen meetbaar zijn. Geef vooraf aan wat de meetprotocollen zijn. Een tip voor opdrachtnemers: zijn deze meetprotocollen niet duidelijk, omschrijf ze dan zelf, voordat je start met de uitvoerende werkzaamheden. Dit voorkomt discussies tijdens de uitvoering over het wel of niet voldoen aan een prestatie-eis.

De boodschap die ik wil meegeven, is dat je bij het opstellen van het contract goed moet nadenken over de rol die je als opdrachtgever wilt spelen. Kun je het werk loslaten en vertrouwen op de opdrachtnemer? Zijn de prestatie-eisen

die je stelt reëel, heeft de opdrachtnemer hier voldoende invloed op? Voor de opdrachtnemer is het van belang om al bij inschrijving goed na te denken over de invulling van de eisen. Kun en wil je hieraan voldoen? Bedenk dat er tijdens de aanbestedingsfase nog gericht vragen gesteld kunnen worden over risicoverdeling, externe invloeden en dergelijke.

Ron de Mol
Directeur KYBYS contracting

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5674

Quick-Clean 180 scoort vooral op gebruiksgemak

Eerste gebruikerservaringen met GKB-kunstgrasreiniger positief

Begin vorig jaar introduceerde de Zuid-Hollandse machinebouwer GKB de Quick-Clean 180. De kunstgrasreiniger is de grootste uit de GKB-serie.

Fieldmanager wil weten wat de makers heeft bewogen om de Quick-Clean-serie uit te breiden met een groter model en polst een gebruiker over diens ervaringen.

Auteur: Peter Jansen

'Kunstgras heeft zo zijn voordelen, maar vergt ook intensief onderhoud', zegt Peter Vergeer, teamleader buitenaccommodatie sportparken in Amsterdam-Oost. 'Capaciteit vind ik daarom erg belangrijk. We hebben veel oppervlakte te reinigen en moeten daarom snel kunnen werken. Dat is dan

ook de reden waarom ons oog op de grote QC180 is gevallen.'

Vervanging

Het werden er maar liefst twee. Vergeer liet vorig jaar ook een andere machine vervangen door een

QC180. De Amsterdammer heeft dan ook heel wat kunstgras bij te houden. Amsterdam-Oost telt maar liefst 36 kunstgrasvelden, verdeeld over drie ruim opgezette sportparken en verschillende trapveldjes door het stadsdeel verspreid.

4 min. leestijd

Die worden gemiddeld zes keer per jaar gereinigd. Dat zou onder ideale weersomstandigheden makkelijk gedaan kunnen worden met een enkele machine, maar de werkelijkheid is weerbarstiger. Regen en vocht spelen Vergeer parten bij de planning van het reinigingswerk. 'Als het vochtig is, kunnen we niet diep reinigen. De machine neemt dan te veel van de rubber infill mee omhoog. Bij droog weer is dat geen probleem. Dan wordt het in de schudbak weer gescheiden van het vuil en valt het terug. Bij nat weer plakt het echter en komt er te veel rubber in de afvalbak terecht. Dan stellen we de machine anders af en reinigen we minder diep en grondig.'

Weersomstandigheden

De ideale weersomstandigheden voor kunstgrasreiniging zijn in Nederland schaars. 'In de ochtend ligt er nog dauw. Als dat helemaal weg is, dan hebben we onder ideale omstandigheden een halve dag om te reinigen. Dat is niet veel, als je bedenkt dat de machine met een snelheid van twee tot drie kilometer per uur over het veld kruipt. Het scheelt dan enorm als je twintig centimeter breder bent. Dat maakt behoorlijk verschil in capaciteit en dus ook in manuren en aanverwante kosten.' Vergeer reinigt het kunstgras gemiddeld zes keer per jaar.

De fieldmanager is vooral te spreken over het gebruiksgemak van zijn Quick-Clean-machines. Juist omdat ze zo intensief worden gebruikt en onder steeds wisselende omstandigheden, vindt hij het belangrijk dat de machines zich snel en makkelijk laten aanpassen aan de omstandighe-

den. 'Dat gaat bij de Quick-Clean snel. De borsteldiepte laat zich bijvoorbeeld stellen met twee stelknoppen die onder handbereik zitten. Dat was bij de vorige machine die we hier in gebruik hadden wel anders. Daar moesten we het apparaat zo'n beetje ontmantelen om iets aan de afstelling aan te passen.'

Zuiginstallatie

Ook afstelbaar is de zuiginstallatie van de Quick-Clean. Die dient vooral om klein vuil uit de mat te halen. 'De zuiginstallatie is een van de elementen in de Quick-Clean waarmee de machine zich onderscheidt van soortgelijke apparaten', zegt Jan-Willem Kraaijeveld van GKB. 'Bij veel machines wordt voor de zuiginstallatie techniek gebruikt die eigenlijk stamt uit een blaasventilator. Wij hebben de Quick-Clean uitgerust met oerdegelijke zuigtechniek die veel overeenkomsten vertoont met die van een hondenpoepzuiger.'

Daarmee heeft GKB voor zichzelf tevens de mogelijkheid gecreëerd om een reus als de QC180 te ontwikkelen. Een van de werktuigbouwkundige uitdagingen was namelijk om een grotere machine te maken zonder aan zuigkracht in te leveren. 'Door de degelijke zuiginstallatie heeft de QC180 eigenlijk overcapaciteit als het gaat om zuigkracht. Het was voor ons dus geen enkel probleem om een breder model te ontwikkelen dat voldoet aan de eisen waarmee de kleinere Quick-Cleans al langer de toon zetten. We vinden het bovendien belangrijk dat de zuigkracht nauwkeurig aan alle omstandigheden aangepast kan worden. Daarom

TECHNIEK

hebben we geen enkele concessie gedaan aan de kwaliteit van de zuiginstallatie.'

Zaden

De superieure zuigkracht van de Quick-Clean bewijst zich bij het opruimen van klein vuil. Vooral zaden zijn een probleem voor kunstgrasmatten. 'Toen we de Quick-Clean-serie gingen ontwikkelen, wilden we vooral beantwoorden aan de vraag uit de markt om een machine te maken die ook het microscopisch kleine vuil wegruimt.' Klein vuil is vooral een probleem voor kunstgras omdat het zorgt voor verdichting van de onderlaag. Daardoor kan water slecht weg en dat zorgt weer voor extra vervuiling. 'Klein vuil klinkt onschuldig, maar het tast de conditie van de mat erg aan. Dat heeft uiteindelijk ook gevolgen voor de speelbaarheid. Het balgedrag wordt erdoor beïnvloed, zowel de balstuit als de balrol.'

'Bij intensief gebruik wil je dat een kunstgrasreiniger makkelijk af te stellen is'

Peter Vergeer

Jan Willem Kraaijeveld

GKB lijkt, als we Kraaijeveld moeten geloven, geslaagd in zijn opzet om een machine te ontwikkelen die klein vuil adequaat aanpakt. 'In Breda hebben we een demonstratie gedaan voor een klant. Die heeft veel lindebomen om de velden staan. Daar komen heel kleine zaadjes uit, die de kunstgrasmatten erg vervuilen. Waar andere machines dat probleem niet aankonden, zoog de Quick-Clean ze allemaal op. We hebben daar meteen een order meegekregen.'

Daarnaast heeft GKB de Quick-Clean ook laten zien aan Fieldmanager of the Year 2016 Henri Bekkers. Henri is fieldmanager van de gemeente 's-Hertogenbosch. In een eerste reactie is hij

LINEMARK NEDERLAND

De nieuwe 'Standaard' in sportveldbelijning

ACTIE!

GRATIS iGO
belijningsmachine
als u nu overstapt
op *Impact*
XP

- ✓ Kant & Klaar
- ✓ Eenvoudiger
- ✓ Goedkoper
- ✓ Sneller
- ✓ Witter

(Informeer naar de voorwaarden)

Linemark Nederland B.V.

Banterij 18

Tel.: +31 (0)20 663 91 84

Mob.: +31 (0)6 270 611 30

1046 AN Amsterdam

www.linemark.nl

info@linemark.nl

De Quick-Clean van GKB.

positief over de machine en kijkt hij uit naar het werken met de Quick-Clean. De gemeente 's-Hertogenbosch heeft de machine dan ook besteld. De verwachting is dat de machine in maart geleverd wordt.

Bevestiging

Het verbaast natuurlijk niet dat Kraaijeveld hoog opgeeft over zijn product. Maar Vergeer bevestigt de claim dat de Quick-Clean superieur is in het verwijderen van klein vuil uit de kunstgrasmat. In Amsterdam-Oost heeft hij veel te maken met zaden uit bomen. Er staan er maar liefst drie- tot vierduizend rondom zijn kunstgrasvelden. 'Als het weer meezit en we kunnen optimaal reinigen, dan haalt de Quick-Clean alle zaden en andere kleine vervuiling probleemloos uit de mat.'

De vraag rijst waarom de QC180 zo lang op zich liet wachten. De technologie was er al en de machine is niet veel duurder dan zijn kleinere broertjes, de QC120 en de QC160, die beide voor rond de 17.000 euro in de showroom staan. Voor een slordige 1.500 euro meer kopen fieldmanagers de extra capaciteit waar ze zo vaak om verlegen zitten. Op een afschrijvingstijd van ruim tien jaar, zoals GKB claimt, is dat een nauwelijks merkbare investering.

De Quick-Clean van GKB.

Henri Bekkers, Fieldmanager of the Year 2016.

Formaat

Daar is volgens Kraaijeveld een heel praktische verklaring voor. De QC180 past eenvoudigweg niet door elke doorgang. 'Een grote machine is natuurlijk prettiger en sneller werken, maar je moet hem wel op alle locaties kunnen krijgen. Dat is niet overal mogelijk. Daarom kiezen sommige klanten toch voor de kleinere modellen. Maar wie een grotere machine op zijn terrein kan gebruiken, kiest toch meestal voor de extra capaciteit van de QC180.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5678

Joost de Bree en Gerard Engelbertink (r) op 'hun' BMX-baan in wording.

Puzzelen, maar dan in 3D en zonder een goed voorbeeld!

CSC Sport renoveert BMX-baan op Nationaal Sportcentrum Papendal

Normaal is dit magazine vergeven van de gangbare sporten: voetbal, hockey, korfbal. Prima natuurlijk, maar je zou bijna vergeten dat er ook nog andere sporten zijn, die op het gebied van aanleg heel bijzondere competenties vragen. De aanleg of eigenlijk de renovatie van de BMX-baan op het Nationaal Sportcentrum Papendal is daarvan een perfect voorbeeld.

Auteur: Hein van Iersel

Uw redacteur is inwoner van het Gelderse dorpje Horssen, dat in 2014 bijna beroemd werd door Laura Smulders. Deze Laura Smulders leek bijna in haar uppie verantwoordelijk voor een plotselinge opleving van BMX-fietscrossen als vrouwensport, toen zij in 2014 totaal onverwacht een bronzen medaille op het wereldkampioenschap fietskross scoorde. Maar ook de mannen hebben inmiddels een aantal toppers in hun gelederen die kans maken op een Olympische medaille. In de media mag het lijken alsof dit bijna toevallig van de

prestaties van één individuele topsporter afhangt. Onzin natuurlijk. Op dit niveau is winnen alleen mogelijk als je er met een groot team keihard aan werkt. Daar hoort ook bij dat er goede trainingslocaties beschikbaar zijn. In het geval van BMX was er al langer een volwaardige trainingslocatie op Papendal beschikbaar. Deze baan was in 2011 gebouwd om de BMX-crossers zich optimaal te kunnen laten voorbereiden op de Olympische Spelen van Londen in 2012. Het ontwerp van deze baan was gekopieerd van de Olympische BMX-

baan in Londen. Omdat in Rio de Janeiro weer een grotendeels andere baan is gebouwd, moest deze baan compleet op de schop.

Na een aanbesteding werd deze uitdagende klus gegund aan CSC Sport. Joost de Bree was projectverantwoordelijk voor de renovatie en Gerard Engelbertink was betrokken bij de klus als uitvoerder.

Kaart

Het bouwen van een BMX-baan is geen alledaags

5 min. leestijd

werk. En specialisten op dit gebied zijn er niet. In 2011 werd de baan gebouwd door Heijmans Sport en Groen, maar omdat Joost de Bree enige tijd geleden een andere klus mocht uitvoeren op Papendal, werd ook de naam van CSC toegevoegd aan de meervoudig onderhandse aanbesteding. De Bree: 'Volgens mij was ik de enige die tijdens de procedure heeft geopperd om de bochten in beton uit te voeren. Ik heb in mijn Arcadis-tijd gewerkt op de Floriade en daar allerlei constructies gemaakt met beton. Het grote voordeel daarvan is dat je veel mooier kunt werken. We hadden net als Heijmans in 2011 voor asfalt kunnen gaan, maar dat moet je veel sneller verwerken. En als er eenmaal oneffenheden in een bijna rechtopstaande wand zitten, krijg je die er niet meer uit.'

Asfalt versus beton

De Bree: 'Ik hoor nu al van de sporters dat ze nog nooit zulke mooi glad afgewerkte bochten hebben gezien. Theoretisch kan dit met asfalt wellicht ook, maar beeld het je maar eens in. We beginnen hier 's ochtends te werken als het bijna nul graden is. Asfalt is dan in no time keihard. Met beton gaat dat makkelijker. Dat laten we kant-en-klaar aan-

voeren, bijna zo droog mogelijk. Normaal zou je dit van beneden naar boven verwerken. Dat lukt niet, omdat je dan op het kant-en-klaar werk moet staan. We werken dus van boven naar beneden. De enige meevaller die we moeten hebben, is dat het af en toe even droog is.' En dan met een brede smile: 'Maar gelukkig regent het in Nederland nooit.'

Bultjes

De Bree laat mij in de keet de tekening zien die hij aangeleverd heeft gekregen. De tekening lijkt voor een amateur redelijk gedetailleerd, maar De Bree noemt in hoog tempo een groot aantal onduidelijkheden op die in het werk moesten worden opgelost. De makkelijkste optie zou zijn om met een 3D scanner naar Rio af te reizen, daar het werk vervolgens exact op te nemen en dat dan na te bouwen. Daar is niet voor gekozen. Dat hield in dat veel van de precieze details in het werk zijn gedefinieerd en dat een groot deel van het werk van De Bree en Engelbertink bestond uit overleg met de bondscoach Bas de Bever van het Nederlandse BMX-crossfietsteam en de sporters. Vooral de naam van wereldkampioen Niek Kimmann noemt De Bree een aantal keren als een belangrijk ijkpunt. CSC Sport had daarnaast het geluk om in onderaanneming een *shaper* van loonbedrijf Van Den Broek uit Boekel aan het werk te hebben die ervaring heeft als fietscrosser.

Grondwerk

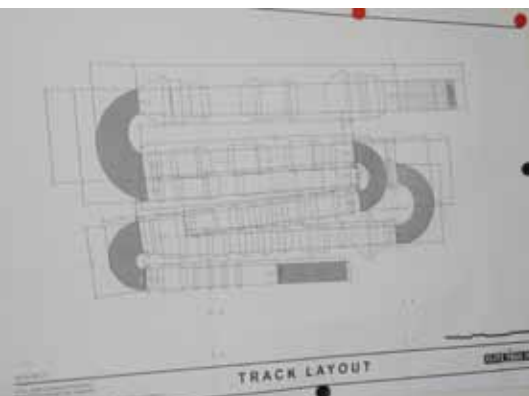
CSC Sport heeft niet de complete baan aangepakt. Twee van de bochten uit de baan van 2011 konden gelukkig worden behouden. De baan zelf is technisch niet uitgesproken complex. Hij bestaat uit een zandlichaam, dat is afgewerkt met een dikke laag betongranulaat met daarover weer tien centimeter gralux of dolomietenzand.

INTERVIEW

Dit is een halfverharding die bestaat uit een mix van stenen en leem. De klus van CSC Sport houdt op bij het in profiel brengen van de baan. Een medewerker van Papendal zorgt dan zelf dat de baan met een trilplaat wordt afgewerkt. De Bree: 'De fietsers zorgen vervolgens zelf voor het dagelijkse onderhoud. Zij harken de baan bij en zorgen dat deze steeds gladder wordt.'

Opmeten

Ik ben ongeveer vier dagen voor het opleveren van de baan op Papendal. Naar mijn inschatting moet er nog heel veel gebeuren, maar De Bree en Engelbertink verzekeren mij dat dit geen probleem is: 'De bochten zijn klaar en we hoeven nu alleen nog een paar stukken af te werken met gralux. Dus dat komt allemaal goed.'

Originele tekening uit Rio.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5679

Overzicht over baan in aanleg vanaf de top van de ramp.

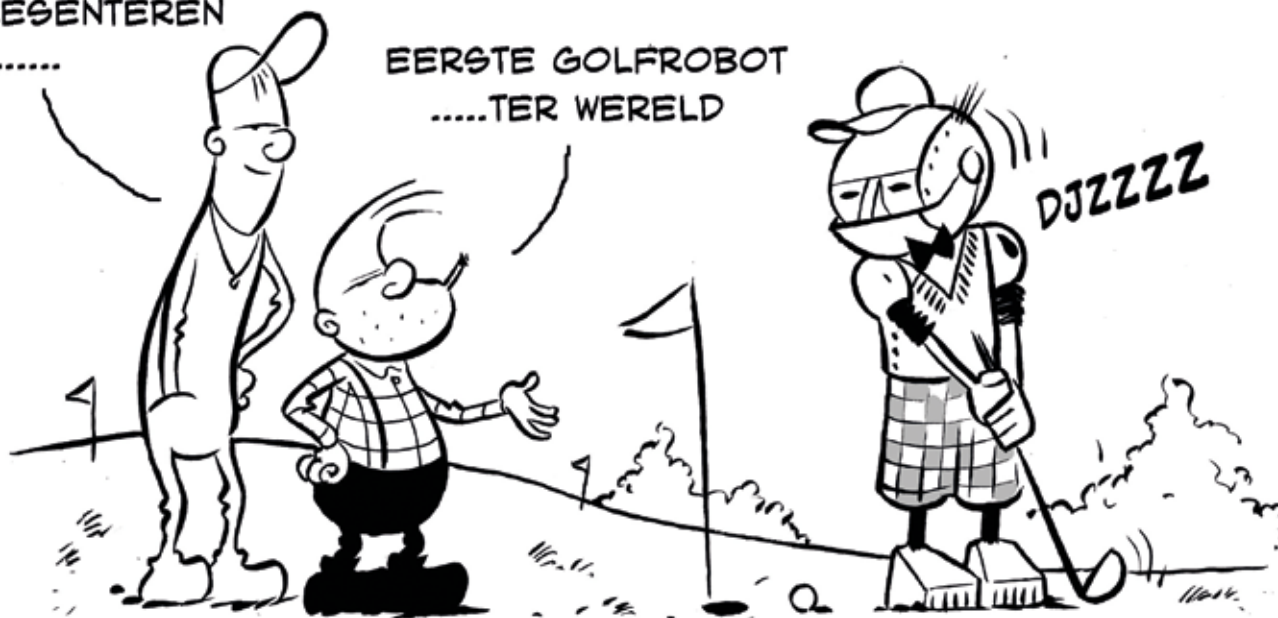
Afwerken van de baan is vooral harken, heel veel harken en weer afrillen.

Bart en Boris

HEBBEN DE OPLOSSING!

DIT IS VEEL BETER.
WIJ PRESENTEREN
DE.....

EERSTE GOLFROBOT
.....TER WERELD

Help, the robots are coming!

Harrogate 2016 is de crisis voorbij en toont weer vertrouwen

Een bezoek aan Harrogate is meestal eerder een duik in greenkeeper-nostalgie dan een vlucht voorwaarts naar de toekomst van greenkeeping. Misschien was de editie van 2016 een breuk met deze traditie. Veel van de nieuwigheden die uw redacteur bespeurde op de beursvloer hadden te maken met robotisering.

Auteur: Hein van Iersel

Robots zijn natuurlijk niet nieuw meer, maar in de dagelijkse praktijk blijken zelfs helemaal doorontwikkelde hightech machines nog allerlei kleine en grote kinderziektes te hebben. Een aardig voorbeeld daarvan is de *ball picker*-robot die het Belgische bedrijf Belrobotics al bijna tien jaar geleden op de markt bracht, maar die tijdens Harrogate 2016 opnieuw als innovatie werd gepresenteerd. De eerlijke verklaring van salesdirector Diederick Geerinckx: 'De vorige machine werkte, heel goed zelfs, maar sprong te vaak op alarm. In de nieuwe ballenrobot hebben we dat opgelost.'

De machine zou nu probleemloos moeten werken. Ook extremere weersomstandigheden zouden veel minder invloed op de verbeterde machine hebben. Belrobotics is natuurlijk met name bekend van de grote maairobots. De markt daarvoor groeit sterk op dit moment, volgens Geerinckx. Vooral in landen waar de lonen hoog zijn en veel belang wordt gehecht aan duurzaamheid scoort het bedrijf goed. Zo worden er soms aan grote Duitse gemeentes wel tien maairobots in één keer afgezet.

12 min. leestijd

ACTUEEL

Ulrik Sørensen (l) en Andreas Ydesen van Intelligent Marking.

Wat Geerinckx, heel opvallend, verder constateert, is dat de grote spelers op de maaiermarkt zich voorsnog afzijdig houden. Zelfs een bedrijf als Husqvarna, dat marktleider is op het gebied van consumentenmaairobots, lijkt weinig haast te maken met de professionele markt. Waarschijnlijk, zo constateert Geerinckx, zijn de aantallen te klein voor dergelijke multinationals.

Veel van deze nieuwe technieken komen daarom van kleine start-up-bedrijfjes, die bestaande technieken samenbrengen in nieuwe machines. Een leuk voorbeeld daarvan is het bedrijf Intelligent Marking van twee piepjonge Deense ondernemers, Anders Ulrik Sørensen en Andreas Ydesen. Sørensen – slechts twintig jaar jong – verzon nog in zijn schooltijd dat het mogelijk moest zijn om een voetbalveld volledig geautomatiseerd te belijnen. Beide partners hebben geen uitgesproken technische knowhow en gingen daarom op zoek naar een partij die dit wel in huis heeft. Tijdens Harrogate werd op de stand van Rigby Taylor de primeur en de innovatie getoond. Als je via een smartphone of tablet de cornervlaggen aantikt, weet de machine genoeg en kan deze volautomatisch een veld belijnen, dus inclusief middencirkel, penaltystip, doelgebieden etc. Op dit moment kan dat nog alleen voor voetbalvelden, maar er wordt hard gewerkt aan software om ook andere velden hiermee te belijnen. Het zou dan ook mogelijk moeten zijn om logo's van sponsors en andere gekigheid op een veld te spuiten. Intelligent Marking werkt samen met het bedrijf Linemark, waarvan ook de kant-en-klare zakken belijningsverf worden gebruikt. Op dit moment zijn er al zo'n 20 complete machines verkocht, die gemiddeld rond de 22.000 euro kosten. In Nederland wordt de machine verkocht via Rob Smit, die de distributie van Linemark

Turflynx

heeft voor Nederland. Een leuke video is te zien op de site van Linemark Nederland.

Eerste driverless fairway mower

Een andere nieuwigheid waarvan je je mag afvragen of deze het stadium van kinderziektes is gepasseerd, is de Portugese Turflynx robot fairway mower. Robots op de fairway zijn in Nederland al bijna gemeengoed, door de inspanningen van Probotiq en golfbaanaannemer De Enk. Turflynx gaat nog een stap verder en heeft een machine ontwikkeld die er eigenlijk meer uitziet als een supergrote schrob- en veegmachine, zoals je ze wel tegenkomt in bijvoorbeeld winkelcentra. Maar dan met één verschil: onder aan de machine hangen drie state of the art ATT-maakooien. Marco Barbosa is de oprichter van deze start-up. Er zijn nog geen echte machines verkocht, maar onder andere De Enk zou volgens Barbosa wel een pilot gaan uitproberen op Golfbaan Delfland met een van de drie geproduceerde robots. De Turflynx is verder volledig elektrisch en wordt via gps aangestuurd. De keuze voor Delfland blijkt overigens niet helemaal toevallig. Tinus Vernooij, voorzitter van de NVG, maar ook aandeelhouder van Delfland is een van de aandeelhouders van het Portugese bedrijf.

Een essentieel verschil met de maaibots van Probotiq is dat het geen omgebouwde traditionele fairwaymaaier is met een stoel en een stuur, maar een machine die alleen als robot kan worden ingezet. Dat bespaart natuurlijk geld, maar uiteindelijk zal dit ongetwijfeld ook banen van greenkeepers kosten. Als sector moet je misschien niet gelukkig zijn met deze ontwikkeling. Maar als bedrijven als Uber verwachten dat we straks te maken krijgen met onbemande taxi's, zal het lastig worden om deze ontwikkelingen te voorkomen.

Turflynx, Joao Estilista

Soilscout

Je mag ze geen robots noemen, maar dat zijn het natuurlijk wel in zekere zin: dataloggers. Op BTME waren verschillende partijen actief met allerlei soorten dataloggers. Zo was er AS Communication met haar Soilscouts. Deze dataloggers stop je eenvoudig in de grond; daarna zorgen ze voor een twintig jaar durende stroom van gegevens, onder andere over bodemtemperatuur, EC-gehalte en vocht. Het unieke van deze loggers is dat ze draadloos werken. Goedkoop is dit systeem niet. Een set met negen loggers, een basisstation en de software kost ongeveer 9000 Britse pond. Andere bodemapparatuur die aanwezig was, was onder meer de Pogo, in Europa gedistribueerd door Arno Harmsen van Grasmesters, die voor Europese klanten ook de naam Turf Insight gebruikt. Ook dit systeem is niet al te goedkoop. Harmsen verwacht daarom dat er metertijd een eenvoudiger model op de markt komt, dat geen gps aan boord heeft. Een andere sensor is van Delta-T. Dit bedrijf heeft een sensor van minder dan 1000 Britse pond, die volgens John Newstead van dit bedrijf is uitgerust met de beste onderdelen die er op de markt zijn. Voor de topmodellen garandeert Newstead een nauwkeurigheidsmarge van minder dan 1 procent.

Toro hybride

Bunker

Er waren gelukkig ook nog 'gewone' innovaties te bewonderen op Harrogate. Toro liet onder andere de nieuwe Toro Workman GTX zien. Niks revolutionairs, maar moet dat altijd? Bijna Freudiaans liet de verkoper zich ontvallen *bigger cupholders* als belangrijkste verschil te zien met zijn voorganger. Er blijkt gelukkig meer aan de hand. De focus ligt bij het betere comfort rondom vering de tweezitter kan door een kit worden omgebouwd naar een 4-zitter. Deze Workman zou de eerste zijn die daardoor ook in een vierpersoonsuitvoering leverbaar is. Verder kan de golfkar zowel in een elektrische als in een benzineversie geleverd worden. Helemaal in Toro stijl is een mooi youtube filmpje beschikbaar <https://www.youtube.com/watch?v=XGJi3J9wBRQ>

Op Harrogate werd natuurlijk ook de nieuwe hybridemaaier van Toro getoond, de Toro 5010-H. Voor Nederland is deze maaier, die als de eerste echte hybride wordt gepositioneerd, al weer bijna oud nieuws. Het idee achter de technologie is dat je een maaier uitrust met zowel een kleine dieselmotor – minder dan 25 pk – als een accupakket. Door deze krachtbronnen op een slimme manier met elkaar te combineren, heb je voldoende kracht voor alle denkbare condities op de baan en zou je toch een forse hoeveelheid brandstof besparen. Een belangrijk aspect voor het Amerikaanse Toro

is dat het door het gebruik van dit soort kleine dieselmotoren onder de eis van een tier IV-motor kan blijven vallen. In Nederland moeten machines boven de 50 pk worden voorzien van een veel duurdere tier IV-motor; in de VS gaat dat al in bij 25 pk.

Terraincut

John Deere liet als primeur de nieuwe Terraincut 9009A zien. Dit is een vijfdelige roughmaaier met cirkeldecks van 27 inch. Volgens Cees Wolters, die zijn eerste Harrogate in groengele oorlogskleuren meemaakte, zou deze machine vooral op het continent moeten gaan scoren door zijn totale werkbreedte van 2,74 meter. De hoge ronde cirkeldecks zijn zo geconstrueerd dat ze snel lossen en dus extra hoog gras aankunnen. De 9009A is het grote broertje van de al eerder gepresenteerde en eveneens vijfdelige Terraincut 8800A met smallere 21 inch maaidekken die volgens Wolters in Nederland nogal eens als te smal wordt gezien.

De 9009A is onderdeel van de nieuwe A-serie die staat voor een uitgebreide set slimme elektrische foefjes om meer efficiency uit de machines te halen. Een voorbeeld hiervan is de mogelijkheid om in te stellen hoe snel een machine kan draaien bij een bepaalde snelheid. Volgens Wolters zijn dat belangrijke features om schade aan de grasmat te voorkomen.

Wat geldt voor Toro, geldt feitelijk ook voor Ransomes Jacobsen. Het grote nieuws, met name de introductie van de nieuwe MP-lijn (Medium Platform), is in Nederland al weer oud nieuws. Het enige nieuwe is wellicht dat de MP-lijn nu compleet is met een zevendelige kooimaaier. Ook de Jacobsen Truckster is al eerder gepresenteerd in dit vakblad.

Dutch machinery

Nederlandse machines staan doorgaans redelijk hoog in aanzien. Als je bij sommige Engelse

merken ziet wat voor geklieder met de verfkwest er heeft plaatsgevonden... Mijn neefje van acht zou daar zijn neus nog voor ophalen. En dat voor machines die naar een toonaangevende beurs worden gebracht. Volgens Richard Campey, die door het blad Turfpro is uitgeroepen tot een van de meest toonaangevende personen in de *turf industry*, zijn Nederlandse machines altijd net iets mooier en robuuster gebouwd. Dat wil niet zeggen dat Engelse machines niet functioneren. Misschien wel net zo goed; maar een machine die, zoals een van de bezoekers aangeeft, al roestplekken vertoont op het moment dat deze wordt afgeleverd, gooit bij Nederlandse eindgebruikers geen hoge ogen. Voor Engelse greenkeepers is dat klaarblijkelijk anders. Daar geldt dat een machine zijn werk moet doen, ook al is het design niet helemaal je van het en kun je door de verf heen de roest zien opkomen.

Het nieuws van Campey betrof onder andere een aantal nieuwe rotors voor de Field Top Maker. Het oorspronkelijke idee van de Field Top Maker is dat hij werkt als een soort kaasschaaf, die een dunne laag van een veld affreest. De nieuwe maa- of freesklepels op de Field Top Maker maken het mogelijk om een veld te verticuteren op verschillende dieptes en met verschillende intensiteit. Ook op hybridevelden, waar je natuurlijk altijd bang bent dat je deze kunststof vezel beschadigt. Niet verwonderlijk dus dat een groot aantal Nederlandse bedrijven actief is in het VK. GKB is daarvan een voorbeeld, maar ook Vredo, Trilo en Redexim. Veel van die bedrijven nemen dat zelf zeer serieus. Redexim nam lang geleden Charterhouse over, maar vertegenwoordigt nu ook Graden. Ook GKB wil duidelijk een extra stap zetten in the UK en heeft sinds kort geïnvesteerd in én een eigen vestiging, en een Engelse verkoper, Tony Shinkins, die de markt moet gaan bestoken. Trilo, ten slotte, meldde op de beurs zijn dealers in Engeland voortaan direct te gaan beleveren; de

Makkelijke instelling van de maaioogte op de Terraincut 9009A.

Cirkeldecks die makkelijk lossen.

GKB Sandspreader op BTME.

Wiedenmann-zaaimachine voor ultrafijn zaad.

Double A Core Collector

tussenlaag van een importeur wordt er dus tussenit gesneden. Volgens de standbemanning zou dit moeten leiden tot meer service voor de klanten, maar de motivatie zal ongetwijfeld ook financieel van aard zijn. Een tussenlaag eruit betekent meer marge voor de fabrikant, mogelijk lagere prijzen voor de eindgebruiker en dus uiteindelijk een betere concurrentiepositie.

Eén Europa

Ook op andere momenten zie je dat we toegroeien naar een markt die steeds Europeser wordt. Maar Engeland blijft een eiland, waar dingen net iets anders gaan; zo kan het dus gebeuren dat je op de Engelse stand van Barenbrug heel andere benamingen en grasmengsels tegenkomen dan in Nederland. Gedeeltelijk heeft dat te maken met het klimaat, dat toch net iets anders is, maar vooral ook met het feit dat Barenbrug UK grotendeels los opereert van het Nederlandse moederbedrijf en eigen beleid kan maken.

Ook Johnsons Seeds is onderdeel van een graszaadmultipational, en wel van DLF, die ook in Nederland sterk aanwezig is. Derek Smith van deze DLF-dochter presenteerde onder andere de nieuwe grascoating Pro Nitro. Ongeveer tien jaar geleden kwam DLF met graszaad dat was voorzien van een jasje of coating van stikstof en fosfaat. Het grote voordeel daarvan is dat de grasplant een extra shot meststoffen krijgt toegediend, net in de periode dat hij nog heel pril en gevoelig is. Uit onderzoek destijds uitgevoerd door onder andere IPC De Groene Ruimte blijkt dat het effect daarvan heel lang blijft doorwerken. Na één jaar hebben Iseed-gazons nog steeds een hoger aandeel veldbeemd en Engels raaigras dan 'gewone' sportvelden zonder Iseed. Recent onderzoek heeft echter ook iets anders laten zien. Het blijkt dat vooral de stikstof zorgt voor de extra groeipush, de eerste weken na kieming; het effect van het beetje fosfaat is eigenlijk te verwaarlozen. Fosfaat heeft daarnaast

nog een nare bijwerking op de houdbaarheid van het graszaad. Als je Iseed graszaad langer wilt bewaren, blijkt dat de kiemkracht van het gecoate Iseed graszaad sneller terugloopt dan die van gewoon graszaad. Vooral het fosfaat zou daarvan de oorzaak zijn. De oplossing was even simpel als goedkoop: ontwikkel een nieuwe coating zonder fosfaat. Deze werkt net zo goed, is beter houdbaar en –niet onbelangrijk – is ook een fractie goedkoper dan het oude Iseed. Dit nieuwe product zal in het voorjaar van 2016 onder de naam Pro Nitro op de markt komen; het oude Iseed verdwijnt dan van de markt. In Engeland zal een aantal grasmengsels in deze uitvoering op de markt komen, die specifiek zijn ontwikkeld voor de golfmarkt. Dit zijn onder andere een struis- en een roodzwenkmengsel. Ook in Nederland zullen deze mengsels in een Pro Nitro-uitvoering beschikbaar komen. Het resultaat zou al bewezen zijn in Engeland. Door middel van betere aanslag van struisgrassen op greens. Daarnaast komt DLF met een aantal nieuwe rassen op de lijst struisgrassen van de STRI-lijst (*close mowing*): Het ras Manor, en de nieuwe allerbeste in de lijst Arowtown (beide gewoon struisgras), en verder de Cobra Nova (wit struisgras) en Villa (kruipend struisgras). Arowtown is nog zeer beperkt beschikbaar.

Al dat zaad moet natuurlijk wel worden aangebracht op de green of fairway en daarvoor zijn doorzaaiers nodig. Wiedenmann kwam met een doorzaaiër die vooral geschikt lijkt te zijn voor ultrafijn graszaad zoals witstruis. Dit ultrafijne zaad wordt in een zaaijak gestrooid, maar wordt vervolgens met lucht en onder druk via een aantal polyethyleen slangen over de top laag verspreid. Een spijkerrol drukt het zaad vervolgens aan, zodat het goed kan opkomen.

Core

Ook traditioneel zijn producten voor het opvegen

van pluggen van het beluchten met holle pen-nen. Dit werkje betekent voor de gemiddelde greenkeeper aan het eind van de dag een zere rug en twee enorm grote neusgaten. Natuurlijk hebben bedrijven als Toro, Jacobsen en John Deere in het verleden allerlei slimme *core collectors* op de markt gebracht. Echt succesvol zijn die machines blijkbaar niet geweest, want ze zijn bijna allemaal even snel weer van de markt verdwenen. Double A liet op de beurs een simpele versie van een *core collector* zien, die de pluggen verzamelt in een opvangbak en ze naast de green op een hoop gooit. Hetzelfde bedrijf liet ook een aantal *greens-rollers* zien, onder andere van het Australische bedrijf Tru-Turf.

Coating

Niet alleen Johnsons Seeds kwam op de beurs met een nieuwe zaadcoating. Ook Rigby Taylor, een van de grote spelers in de Engelse markt, introduceerde een nieuwe vorm van zaadcoating: Germin-8. Waar Johnsons Seeds gaat voor *easy & simple*, gaat Rigby Taylor voor uitgebreid. Volgens Richard Fry van het bedrijf is de coating niet alleen voorzien van meststoffen, maar ook nog eens van mycorrhiza's, *wetting agents* en suikers. Het idee is dat het gras hiermee vooral onder koude omstandigheden beter opkomt. Volgens onderzoek zou bij veldbeemd de opkomst na tien dagen bijna het dubbele zijn van de opkomst bij onbehandelde veldbeemd.

ICL was, net als andere jaren, massaal aanwezig op Harrogate, maar voor de eerste keer onder de nieuwe naam ICL Turf & Landscape. Echt voor Nederland relevant nieuws konden wij bij Engelse afdeling van ICL niet ontdekken. Duidelijk is wel dat de voormalige 'Scotts Professional' door hun overname door ICL en de aankoop van Amega een steeds breder productgamma op de markt brengt dat in hun eigen fabrieken gemaakt wordt, dit bestaat al lang niet meer uit alleen meststoffen,

Blaast uw kunstgras nieuw leven in!

Silica nova

onderhoud | revitalisatie | demontage

Onderhoud kunstgras

Wij zijn gespecialiseerd in het onderhouden van alle soorten kunstgrasvelden. Van tennisbaan tot hockeyveld en van korfbal- tot voetbalveld. Wij verzorgen de meest effectieve onderhoudsmethode.

Revitalisatie

Revitalisatie is een goede oplossing als de technische eigenschappen van een kunstgrasveld zijn afgenomen. Door het veld te revitaliseren kan het weer 3 tot 5 jaar mee.

Demontage

Een intensief gespeeld kunstgrasveld gaat ongeveer 12 jaar mee. Na deze periode zal het kunstgras moeten worden verwijderd voor recycling of hergebruik. Wij nemen dit proces graag voor u uit handen.

Silica Nova | 0525-621223 | www.silicanova.nl | Zwarteweg 62 Oosterwolde (GLD)

NIEUW
ISEKI TG 6000
SMARTGEAR

Dát zit
wel goed.

37 / 67 PK

8-TRAPS
POWERSHIFT

SEMI-
AUTOMAAT

AFTAKAS
MANAGEMENT

smart-gear

VAN DER HAEGHE BV

De Elzenhof 7 G, 4191 PA Geldermalsen
0345 - 788 104, info@vanderhaeghe.nl

ISEKI

www.iseki.nl

VOETBAL | KORFBAL | TENNIS | HANDBAL | BASKETBAL | BADMINTON | MIDGETGOLF | RUGBY | HOCKEY | VOLLEYBAL

PLUIM & SPORTS bv

WWW.PLUIMSPORTS.NL

TENNISbouw
nederland b.v.

WWW.TENNISBOUW.NL

PARTNER IN HET: ONTWERPEN | ADVISEREN | BEGELEIDEN | AANLEGGEN EN RENOVEREN VAN DIVERSE TYPE TENNISBANEN
ONDERHOUD VAN TENNISBANEN | LEVERING VAN INRICHTINGSMATERIALEN

Diepertseweg 40 5424 TA Elsendorp T 0492 - 35 91 11 F 0492 - 35 91 07
E info@pluimsports.nl I www.pluimsports.nl E info@tennisbouw.nl I www.tennisbouw.nl

pHixer van ICL.

maar ook uit eigen wetting agents, graszaden en zaken als pHixer.

Dit laatste product is een goedje dat je aan de spuitvloeistof toevoegt, zodat deze exact de juiste pH (tussen 4 en 5) krijgt. Dit zou zorgen voor een betere werking van fungiciden en herbiciden. Het idee is simpel: je mengt pHixer in de veldspuit en op het moment dat de spuitvloeistof roze verkleurt, heb je de juiste pH te pakken.

Duurzaam

Het woord duurzaam leeft klaarblijkelijk minder in Engeland dan bij ons. Op een Nederlandse beurs kun je geen twee stappen zetten zonder kennis te maken met iets dat nog duurzamer is dan iets anders. Wat dat 'anders' is wordt er nooit bij gezegd, en wat 'duurzaam' is eigenlijk ook niet. Een vermoeiende manier van marketing, maar we weten klaarblijkelijk niets beters te verzinnen. Engelse greenkeepers en/of marketeers hebben hier gelukkig minder last van. Een kleine uitzondering is misschien een bijzonder product van het bedrijf Dura-Bunker. Rhydian Lewis van dit bedrijf heeft een slimme recycling-toepassing gevonden voor afgeschreven hockey-kunstgrasmatten. Het bedrijf snijdt hier lange strips van, ongeveer 40 centimeter lang en 10 centimeter breed. Deze strips worden op elkaar gestapeld en vormen de rand van een bunker. Het idee komt waarschijnlijk van de beroemde Engelse *revetted* bunkers: bunkers die zijn opgebouwd door het opstapelen van graszoden. Op een typische linksbaan geven deze *revetted* bunkers een geweldig beeld, maar de methode is erg arbeidsintensief en dus duur, en ze gaan bovendien maar een beperkt aantal jaren mee. Door dezelfde truc uit te halen met afgeschreven kunstgras, krijg je quasi hetzelfde effect. Volgens Rhydian Lewis zou zijn methode via patenten beschermd zijn en zou het verboden zijn om met oud kunstgras een bunkerrand op te bouwen.

Dura Bunker

Tree-Popper

Ergens verstopt in een hoekje kwamen we nog de Zuid-Afrikaanse Alan Martin tegen. Martin stond op BTME met de Tree-swopper. Dit is een apparaat waarmee je makkelijk en snel struikjes kunt rooien uit een verwilde rough. Je klemt de bek van de Tree-swopper onder om de stam van de struik die je wilt oprooien, en via hefboomkracht trek je de plant eruit. Natuurlijk kun je ook gewoon snoeien. Probleem is dan wel dat je ieder jaar opnieuw moet snoeien, omdat de boom of struik zal uitlopen. Een andere machine die je niet echt zou verwachten op een golfbaan, is een soort combinatie van een shredder en een mengmachine van het bedrijf King Feeder. In principe is dit niets anders dan een grote container op wielen, waar een paar zware vijzels in zijn gemonteerd. Volgens directeur Andrew Billing van dit bedrijf kun je zonder probleem stammen tot 20 à 30 centimeter in de container gooien en zullen de vijzels de stam tot pulp draaien. Via een band kun je het mengsel daarna uit de bak draaien. Golfbanen zouden de machine

Tree-swopper

King Feeder

Aqua terra

daarnaast ook gebruiken om een compostmengsel te maken. Je gooit blad en/of ander groenafval en zand in de machine, en de Feeder maakt er een mooie mix van. Mensen met relaties in de vee-teeltindustrie herkennen in het idee misschien de werking van voederwagens voor melkvee. Bij deze machines zorgen vijzels voor het doormengen van bijvoorbeeld maïs en kuilvoer.

Drains

Het Deense bedrijf Aqua Terra liet op de beurs een methode zien om via een soort lont water aan de grond te onttrekken. Helemaal nieuw is dat niet. In vakblad Geenkeeper stond eerder een verhaal over het Duitse systeem Drainbelt, dat enigszins vergelijkbaar is. (Zoek in Greenkeeper-archief onder de kreet 'Drainbelt') Het Aqua Terra-systeem bestaat uit een kunststof lint met een holle flexibele kern van roestvrij staal. Het idee is dat je dit lint ongeveer 25 centimeter diep ingraaft, maar de uiteinden van het lint los in een punt laat hangen. Door hevelwerking zou dan een effectieve ontwatering van een green of een ander probleemgebied optreden.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5680

‘Het is gewoon lekker om van Feyenoord te winnen’

Fieldmanager of the Year: spruitjeskweker of media-personality?

Afgelopen november organiseerde dit vakblad voor de zesde keer de verkiezing van de Fieldmanager of the Year. Deze verkiezing heeft de afgelopen zes jaar duidelijk aan gewicht gewonnen. Toch hebben de jury en de organisatie besloten om het initiatief nog eens danig onder de loep te nemen.

Auteur: Hein van Iersel

Uit evaluaties van het initiatief blijkt dat er weinig tot geen twijfel is over de onafhankelijkheid van de jury. Ook prijzen genomineerden de manier waarop de jury haar werk verricht. Anderzijds vragen mensen zich wel af hoe de jury de verschillende kandidaten met elkaar vergelijkt. Het grote probleem bij een award als Fieldmanager of the Year is dat het niet makkelijk is om kandidaten met elkaar te vergelijken. Het duidelijkste ligt dat bij het verschil tussen BVO-fieldmanagers en fieldmanagers die voor een gemeente of aannemer

werken. Beide soorten kandidaten zijn met gras bezig, maar de condities en omstandigheden zijn compleet anders.

Reden voor jury en organisatie om de standpunten nog eens duidelijk tegen elkaar af te zetten en een brede selectie van mensen uit de sportsector te vragen welk belang zij hechten aan de verschillende aspecten van het vak fieldmanager. In totaal hebben ongeveer dertig mensen de onderstaande lijst ingevuld. In 2016 wordt uitgegaan van het

gemiddelde daarvan. Tot de mensen die vakblad Fieldmanager heeft gevraagd om de lijst in te vullen, hoorden aannemers, mensen uit het onderwijs, van brancheorganisaties en natuurlijk fieldmanagers in dienst van gemeentes en BVO's.

Het achterliggende idee daarbij is dat de selectie van de winnaar van de award feitelijk vergelijkbaar is met een emvi-aanbesteding. De kandidaten worden naast een van tevoren bepaalde meetlat gelegd en de beste wint.

3 min. leestijd

FIELDMANGER OF THE YEAR

Ambassadeur

Natuurlijk spelen er in de markt nog heel andere aspecten. Dat bleek wel uit een bijeenkomst die door de jury en de organisatie van Fieldmanager of the Year werd georganiseerd in Den Bosch, de gemeente van de regerende Fieldmanager of the Year, Henri Bekkers.

Ben Moonen, directeur van de BSNC: 'De vaag is wat je met het initiatief wilt bereiken, en dat is waarschijnlijk meer waardering voor het vak.' Henri Bekkers scherpt de opmerking van Moonen nog eens aan: 'En bekendheid op welk gebied? Is het de bedoeling om bekendheid te krijgen in de landelijke media of gaat het vooral om bekendheid van het vak in eigen kring?' Bekkers lijkt daarmee een gevoelig punt aan te tikken. 'Het is makkelijk om alleen oog te hebben voor de bekendheid die samenhangt met optredens op de landelijke tv, en daar is natuurlijk niets mis mee. Maar gastlessen geven op IPC De Groene Ruimte en jonge mensen daarmee enthousiast maken voor het vak is misschien wel net zo belangrijk.' Bekkers is zo eerlijk om toe te geven dat een ander aspect ook niet onbelangrijk is: 'Het is ook gewoon lekker om van Feyenoord te winnen.'

Natuurlijk is het belangrijk dat de winnende Fieldmanager of the Year een goede ambassadeur voor het vak is. Ik werp als gespreksvoorzitter een vergelijking met de laatste Elfstedentocht in de strijd. Deze wedstrijd werd gewonnen door een spuitjeskweker uit Woubrugge, van wie de meeste Nederlanders de naam niet meer zullen kennen. Erik Hulzebosch ging als tweede over de finish, maar scoorde later veel beter als tv-persoonlijkheid, zanger en spreker. Voor de Fieldmanager of the Year geldt in principe hetzelfde. Niet iedere

VAKMATIG

28,33 PROCENT

- Heeft kennis van de voor hem of haar relevante aspecten van het vak.
- Dit houdt onder andere in: kennis van bodem, gras en grasgroei, maar ook van kunstgras, gebruik van machines en cultuurtechniek en (indien relevant) aanbestedingsprocedures.
- Is in staat deze kennis te vertalen naar concrete toepassingen.

ORGANISATIE

17,92 PROCENT

- Is in staat zijn werk te organiseren, al dan niet in samenwerking met collega's en/of ondergeschikten.
- Is een voorbeeld voor collega's en ondergeschikten.
- Kan goed samenwerken met collega's en ondergeschikten.
- Is in staat zijn verantwoordelijkheid binnen de organisatie goed in te vullen.

BELEID

11,67 PROCENT

- Is in staat doelstellingen van de organisatie waar hij of zij werkzaam is te vertalen naar de dagelijkse praktijk en andersom. Heeft daarbij oog voor de gebruiker.
- Is in staat om beschikbare budgetten goed te benutten en houdt zich daaraan.

Public relations

9,58 procent

- Werkt op een constructieve manier mee aan een beter begrip voor het vak.

COMMUNICATIE

14,58 PROCENT

- Is in staat op een klantvriendelijke manier met zijn klanten om te gaan en hun belangen te verdedigen, of dat nu verenigingen, gemeentes of aannemers zijn.

INNOVATIE

17,92 PROCENT

- Ontwikkelt nieuwe machines en technieken of aanpassingen daaraan.
- Is in staat nieuwe technieken en nieuwe kennis actief toe passen in de dagelijkse praktijk.
- Heeft oog voor rol van ICT.
- Is actief op het gebied van kennisverwerving (cursussen, vakbladen, beurzen, bezoeken buitenland en collega's etc.)

TOTAAL

100 PROCENT

winnaar zal met dezelfde allure de rol van ambassadeur op zich nemen. Maar ook hier moet gelden: wie het eerst over de finish gaat, is de winnaar.

De bijeenkomst in 's-Hertogenbosch werd bijgewoond door Ben Moonen (directeur BSNC), Jacco Meijerhof (directeur Hofmeier Civiel en Cultuurtechniek), Bernard van den Bosch (voorzitter jury Fieldmanager of the Year), Henri Bekkers (fieldmanager 's-Hertogenbosch) en Liset van Pinxteren (IPC De Groene Ruimte).

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5681

‘Niemand kriebelt zoals ik kriebel. Dat durven ze niet’

Fieldmanager Jan Butter is niet vies van een experiment op het veld. ‘Durf, daar gaat het om’

De proef die hij zo graag wilde uitvoeren, waarbij hij twee voetbalvelden wilde laten begrazen door 200 lammeren, ging op het laatste moment niet door. Maar Purmerends fieldmanager Jan Butter laat zich niet uit het veld slaan. Later dit jaar hoopt hij zijn proef alsnog voort te zetten. In de tussentijd knutselt hij gewoon verder aan andere innovaties. ‘Je moet geloven in je eigen kunnen.’

Auteur: Kelly Kuenen

5 min. leestijd

INTERVIEW

Hooiberg, terreinmeester van de nabijgelegen gemeente, kijkt sinds kort met Butter mee om de fijne kneepjes van het vak te leren. De fijne kneepjes van Butters vak, welteverstaan, want die willen nog weleens afwijken van het 'conventionele' onderhoud. Butter werd in 2015 voor de derde keer opgegeven als kanshebber voor de Fieldmanager Of The Year Award. Hij ontwerpt zijn eigen machines, kijkt naar eigen zeggen constant hoe dingen beter kunnen en is daarbij niet bang om buiten de gebaande paden te treden. Zo maait hij de velden met een klepelmaaier, strooit hij knofookpoeder op de velden om ganzen op afstand te houden en gebruikt hij de bekende drie-hoeksborstel voor gravel ook op natuurgas.

Kriebel-eg

Een van die creatieve oplossingen bestaat uit de 200 lammetjes waarmee Butter zijn velden wilde laten begrazen en bemesten, met als doel de veldkwaliteit te verbeteren. Hij hoopte hiermee in juli van vorig jaar te beginnen, maar helaas ging de proef op het laatste moment niet door. Een bittere pil voor de duidelijk teleurgestelde Butter. Hij hoopt de proef op een later moment alsnog te starten. Tot die tijd werkt Butter lustig verder aan andere noviteiten, die veelal draaien om het verbeteren van het bodemleven en, naar eigen zeggen, het 'pesten van het gras', zodat het mooi uitstoelt. Neem de zelfontworpen kriebel-eg, ook wel wiedeg genoemd, die Butter in samenwerking met een landbouwbedrijf uit Kwadijk ontwikkelde en waarmee hij met regelmaat straatgras en losse grasplantjes verwijdt. Butters kriebel-eg onder-

scheidt zich naar eigen zeggen door het feit dat de pinnen vrij dicht op elkaar staan en relatief diep in de grond snijden, waardoor de grond intensief bewerkt wordt. Eens per week bootst Butter als het ware intensieve bespeling na. Het resultaat is volgens Butter dat de grasmat lang in conditie blijft, zelfs tot aan het einde van het seizoen. 'Veel beheerders staren zich blind op een groen grasveld. Maar deze velden bestaan vaak grotendeels uit straatgras. Dat wil je natuurlijk niet, net zo min als losse grasplantjes die achterblijven en gaan rotten. Het is daarom belangrijk deze grassen regelmatig te verwijderen.' Volgens Butter is er niemand die durft te 'kriebelen' zoals hij het doet. Tijdens een demonstratie blijkt waarom: de pinnen krassen in de grond, waardoor het straatgras weliswaar naar de oppervlakte wordt gehaald, maar na één werkgang zijn er ook fijne groeven zichtbaar. Butter bezweert me dat daar na één keer vegen niets meer van te zien is. De 'Butter-bewerking' zou volgens hem zorgen voor een beter en gezonder veld. Bovendien zou het regelmatig uitvoeren van deze behandeling een kostenbesparing van 60-65% opleveren, omdat er minder onderhoud en minder nieuw graszaad nodig is.

Butter zelf heeft het volste vertrouwen in zijn methode. Maar omdat die zo intensief is, en omdat de mat er op het eerste gezicht wat gehavend uitziet, moet de gemiddelde fieldmanager een behoorlijke psychologische drempel over wil hij ermee aan de slag gaan. 'Niemand kriebelt zoals ik dat doe,' zegt Butter stellig. 'Dat durven ze namelijk niet.' Verschillende partijen, waaronder de gemeen-

Ongeveer vijftien jaar geleden startte Jan Butter als hulpkracht met het maaien van velden. Butter verwijst naar zichzelf in deze periode als 'broekie'. Dat doet vermoeden dat hij zijn fieldmanagercarrière als jong ventje startte, maar niets is minder waar; voordat Butter begon op het sportveld had hij er al een carrière als zelfslachtende slager op zitten. Met dat werk stopte hij vanwege de zware fysieke inspanning, die hem naar eigen zeggen te veel werd. Als ik Butter vraag of werken als fieldmanager dan niet fysiek belastend is, moet hij een beetje lachen. 'Wat dat betreft is dit een zondagsbaantje!' Maar wij hebben dan ook geen zitvlees!, valt collega Jeffrey Hooiberg hem bij. Onlangs besloten de gemeenten Purmerend en Beemster het veldonderhoud samen te voegen. Sinds enige tijd worden de velden van de laatstgenoemde gemeente daarom onderhouden door Purmerend. Butter is daarmee verantwoordelijk voor het onderhoud van zo'n veertig velden.

Butters zelfontworpen kriebel-eg.

onkruidbestrijding
MET 100%
HEET WATER

Chemievrij

Alles zit erop. Nu u nog!

De duurzame en chemievrije oplossing
voor onkruidbestrijding

- Milieuvriendelijke onkruidbestrijding
- Sensor gestuurd dus zeer effectief en efficiënt
- Veilig en schadevrij werken
- Laagste TCO in de markt!

WAVE WEED CONTROL

0318 - 469 799 | info@waveonkruidbestrijding.nl
www.waveonkruidbestrijding.nl

All things considered the best in weed control.

ahvrij
Groen, Grond en Infra

Het beste uit drie werelden

Groen, grond en infra zijn de drie terreinen waarop AH Vrij zich in ruim vijftig jaar heeft ontwikkeld tot een betrouwbare partner van onder meer gemeenten, provincies, verenigingen, ingenieursbureaus en aannemers. Met een compleet en vernieuwd machinepark in eigen beheer is AH Vrij toonaangevend in haar branche.

- Aanleg en onderhoud van sportaccommodaties
- Milieuvriendelijk en gecertificeerd
- Natuur- en kunstgrasvelden
- Levering van dressgrond en dresszand

Stoelmatter 41
2292 JM Wieringen
0174 712 555
info@ahvrij.nl
www.ahvrij.nl

Het veld vóór en na een rit op de kriebel-eg.

te Haarlem, toonden interesse en kwamen langs om zijn eg te bekijken. Allen gaven aan enthousiast te zijn, maar tot op heden heeft niemand de methode daadwerkelijk toegepast. Butter: 'Het is ook niet mijn taak om mensen te overtuigen. Ik wil alleen laten zien wat mogelijk is.'

Als Butter een stuk grond uitsteekt, is te zien dat de grasplanten tot zo'n twintig centimeter diep wortelen. 'Omdat bij het tweejaarlijks verschrallen van de bodem de kans bestaat dat er zich zand opstapelt, beluchten we de velden met een Koro-recyclingdresser, die grond naar boven haalt. Het resultaat is een bodem met een beperkte hoeveelheid zand.' Butter wijst naar de aarde in zijn hand. 'Normaal gesproken zou je hier een zandlaag zien, maar dat is hier niet het geval.' Sinds Butter ook het gebruik van grover zand voorstelde, heeft hij bovendien minder problemen met de waterdoorlaatbaarheid. En doorzaaien? Daar gelooft hij niet in. 'We hebben ooit proefmatig gekeken of het iets toevoegde, maar dat was niet het geval. De huidige methode met goed inzaaien, kriebelen en Koro-dressen is voldoende. Een eventuele kale plek groeit vanzelf wel weer dicht.'

Hergebruik

Butter is een zeer aanwezige en overtuigende persoonlijkheid, maar met zijn enthousiasme alleen redt hij het niet. Binnen de gemeente krijgt Butter veel vrijheid om zijn ideeën uit te werken, waarbij

hij steunt op het vertrouwen dat hij in de loop der jaren heeft opgebouwd. Het out-of-the-box-denken begon zo'n vijftien jaar geleden, toen Butter de intensieve kriebel-egbehandeling voorstelde. 'De toenmalige voorman wilde er niet aan. Dus hebben we een stukje grond bewerkt toen de beste man op vakantie was. Toen hij terugkwam, kon hij niet ontkennen dat er resultaat was geboekt.' Innovatief en eigenzinnig. Misschien zijn dat trefende woorden om zowel deze actie als Butter zelf te typeren.

Volgens Butter spelen echter niet alleen de behaalde resultaten, maar ook het kostenplaatje een rol. Bij het bedenken van nieuwe apparatuur probeert hij zo veel mogelijk materialen opnieuw te gebruiken, waardoor hij de kosten voor de realisatie ervan kan beperken. Als we in de machineloods staan, laat hij enkele van zijn creaties zien. Aan beide zijden van de ruimte staan apparaten die Butter zelf heeft ontworpen en waarvoor hij onder meer oude maaionderdelen hergebruikte. Met het ene apparaat verzorgt hij de gravelbanen van de gemeentes, met het andere is hij in staat de moeilijk bereikbare randen van een veld te bewerken. Een andere betaalbare oplossing wordt gevormd door de anti-uv-netten, die ook in de tuinbouw worden gebruikt en waarmee Butter jonge inzaai beschermt. De netten houden lucht binnen, maar beschermen jonge grasplanten tegen schadelijke zonnestralen. Een simpel, maar doeltreffend huis-

tuin-en-keukentrucje. 'Als een investering driehonderd euro kost, dan is dat relatief gezien natuurlijk niets. Daardoor kun je je ideeën ook sneller in praktijk brengen.'

Als ik na twee uur de velden van Purmersteijn verlaat, gaan Butter en Hooiberg direct weer aan de slag. De plaatselijke jeugd, die voor een sportproject regelmatig op de velden aanwezig is, heeft vakantie en de fieldmanagers hebben acht weken voor het groot onderhoud. Het werk mag dan minder fysiek zijn dan het slagersvak, het moet volgens Butter niet worden onderschat: 'Voetballers en bestuurders hebben vaak geen idee wat er bij ons werk komt kijken qua planning en werkzaamheden. Maar als er iets mis is, dan krijg je als fieldmanager al snel de schuld. Sportveldonderhoud is topsport.' En de vakantie van Butter? Die moet maar even wachten. 'Eerst moeten de velden er piekfijn uitzien.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5682

De GrasGids, enige objectieve bron van informatie over natuurgras!

Zowel Henrie Bekkers, Fieldmanager of the Year 2016 en William Boogaarts, Greenkeeper of the Year 2016 weten het al jaren. De GrasGids is de enige objectieve bron van informatie voor de prestaties van natuurgras. Doe daarom net als Theo en Kristian en ga naar www.grasgids.nl. De gegevens op deze site zijn gebaseerd op actueel en objectief onderzoek Cultuur- en Gebruikswaarde Grasrassen onder Nederlandse omstandigheden.

www.grasgids.nl

Abonnementje schoon hockeyveld

Het is nog even stilte voor de storm, nu het nog vriest. Bastiaan Doornewaard van Silica Nova krijgt het druk zodra de dooi invalt. Daarnaast staat zijn garantieproduct nu volledig in de markt.

Auteur: Santi Raats

Silica Nova moet bij TC De Kleimeppers in IJzendoorn (Betuwe) en bij TC Terschelling Oost-West op Terschelling in totaal op zeven banen een zandrenovatie uitvoeren. Daarbij verwijdert het bedrijf het zand uit de kunstgrasvelden, dat met alg, vezelresten en organisch afval is vervuild, en wordt er nieuw zand in aangebracht. Dat gebeurt met de 'persluchtmethode': het zand wordt met perslucht uit de mat geblazen. Het vervuilde zand wordt afgevoerd en er wordt nieuw zand op de mat aangebracht. Door het vuile zand er voor 80 procent uit te halen, haal je 99 procent van de totale vervuiling uit de mat. Daarnaast worden noodzakelijke reparaties uitgevoerd. In Voorthuizen moeten French court-banen worden gerevitaliseerd. 'We brengen ook nieuwe belijning aan. Er lag pvc-belijning, maar die slijt niet mee met de mat, waardoor je drempelvorming krijgt. We gaan nu kunstgrasbelijning aanbrengen', aldus Doornewaard.

Laatste strohalm

Doornewaard roept al jaren dat zijn zandrenovaties eigenlijk het laatste redmiddel zijn voor kunstgrasvelden. 'Als wij er niets meer aan kunnen doen, kan niemand het', zegt hij. 'Vooral de semiwatervelden vormen al jaren een probleem. Twee jaar geleden hebben wij in samenwerking een systeem ontwikkeld om deze problemen voor de lange termijn te tackelen. Door veel water onder hoge druk te injecteren in de kunstgrasmat, spoelen wij deze schoon. Hierbij wordt het vrijkomende vuil afgezogen en van het veld gepompt.' Omdat Doornewaard beseft dat het voor leken bij een verenging geen sinecure is om de boel op scherp te houden, heeft hij dit jaar onderhoudspakketten ontwikkeld die garanderen dat hockeymatten schoon en speelbaar blijven.

Garantieproducten

De onderhoudspakketten, van twee en acht jaar, hebben goede kans van slagen. 'Nog steeds geeft

Door veel water onder hoge druk te injecteren in de kunstgrasmat, spoelen wij deze schoon

POWER UP!

8 MAART

ACCUDAG

LI-ION BATTERIJ IS DE TOEKOMST!

In onze branche heeft Li-ion batterij technologie een vogel vlucht gekregen. Stierman de Leeuw is de specialist op Li-ion Batterij technologie. Pellenc is de eerste de beste en EGO is de grootste Li-ion Batterij fabrikant. Met deze merken in het pakket, aangevuld met Etesia Oregon en Westermann is Stierman de Leeuw uw specialist op Li-ion batterij technologie.

9.00 - 16.00 U
STIERMAN DE LEEUW
WOUDHUIZERMARK 79 APELDOORN

MELD JE NU AAN!
info@stiermandeleeuw.nl

Equipment for professionals

www.stiermandeleeuw.nl - info@stiermandeleeuw.nl - 0575 59 99 99

**STIERMAN
De Leeuw**

2 min. leestijd

ACHTERGROND

geen enkel ander systeem garantie op schone velden', vertelt Doornewaard. 'De haalbaarheid van garantie zit hem in monitoring en een preventieve aanpak. Garantie is mogelijk bij een pakket waarin ook onderhoud zit. Zodoende kan ikzelf sturen op

de kwaliteit van een veld. Ik houd de velden dan zo lang mogelijk schoon tegen minimale kosten; dat is de uitdaging voor mij.'

Silica Nova waagt zich zelfs aan totale ontzorging in de vorm van acht jaar onderhoud van hockeyvelden. 'Het wekelijks onderhoud en het bladruimen doet de club zelf; de rest doen wij. Het financiële voordeel is duidelijk. Normaal gesproken kost het onderhoud van een kunstgrasveld om en nabij 6000 euro per veld per jaar, omdat er per veld verschillende partijen bij betrokken zijn. Zo is er de leverancier van algenbestrijding, de jaarlijkse grote beurt en het reguliere onderhoud. Omdat wij in het totaalpakket alles aangaande het kunstgrasveld zelf doen, behalve de sproei-installatie (die wordt wel bij de vereniging gelegd), kost het onderhoud gemiddeld 4000 euro per veld per jaar.' Daarbij neemt Silica Nova ook de bestrijding van algen, mos en dergelijk voor zijn rekening. Zo kan het bedrijf gedurende de overeengekomen periode een goed bespeelbaar veld garanderen. 'Dit is ideaal voor het financiële beleid en de continuïteit van een hockeyclub, omdat de prijzen vaststaan en de bespeelbaarheid gewaarborgd blijft', aldus Doornewaard.

Bastiaan Doornewaard

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5683

BVO's worden gericht bijgepraat op zevende editie BVO-dag

Op 6 januari namen Barenbrug, Prograss, ICL en SGL deel aan de succesvolle zevende editie van de BVO-dag. Alle BVO's die natuurgras hebben liggen, waren aanwezig, evenals de KNVB en de VVCS. In totaal waren er tussen de veertig en vijftig man, aangezien elk stadion meerdere afgevaardigden had gestuurd.

Auteur: Santi Raats

2 min. leestijd

beneden kwam die normaal in een maand valt. Na anderhalf uur kon er echter weer gespeeld worden. 'Allereerst is drainage van belang, voorts de grondopbouw, de grassen en goed management', aldus Cole.

KNVB en kunstgras

Tussen de aanwezigen en de KNVB werd er volop gediscussieerd over veldkeuring. De KNVB werd verweten te gevoelig te zijn voor de kunstgras-lobby. De zorg bestaat dat BVO Nederland een lachertje wordt in de ogen van het buitenland. Jan van der Boom van Barenbrug herinnert zich: 'De bezoekers waren het vooral niet eens met de norm 'veldverwarming' in de Jupiler League. Promoverende clubs worden daarmee op kosten gejaagd, waardoor zij soms kiezen voor kunstgras. Kunstgras is echter geen oplossing, omdat dit ook kan bevriezen, zoals blijkt uit competities in Scandinavië.'

Technische component in VVCS-competitie?

De commissie kunstgras van de branchevereniging vroeg zich hardop af of in de VVCS-competitie 'Beste veld van Nederland', waarbij velden cijfers krijgen van de tegenstander, ook ruimte en interesse is voor een onafhankelijke technische beoordeling van de velden.

SGL-ontwikkelingen

SGL lichtte een tip van de sluier over zijn nieuwe ontwikkelingen. Het bedrijf voert proeven uit met ledverlichting, proeven waarin tenten over licht-units worden geplaatst en doet metingen van de

ACHTERGROND

activiteit in de plant. SGL gaat proberen de data te vertalen naar oplossingen.

Green Deal

Tot slot vertelde de KNVB welke onderdelen van de Green Deal voordelen kunnen opleveren voor BVO's. De betaaldvoetbalclubs lieten tijdens de samenkomst echter blijken sceptisch tegenover de Green Deal te staan. Zij willen naar de medicijnkast kunnen blijven grijpen als de nood aan de man is. FC Utrecht heeft zijn onderhoud een jaar lang zonder bestrijdingsmiddelen gedaan, maar dit werd een mislukking.

Tot slot vertelde Andy Owen van ICL UK over de innovaties op het gebied van de meststoffen van het bedrijf.

Deze dag vond plaats onder voorzitterschap van Mark Timmerman.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5684

De discussies die tijdens de dag ontstonden, waren sparsessies. 'Er is nog niets concreets uit gekomen', aldus Jan van der Boom van Barenbrug. Na de lezingen en discussies volgde een rondleiding door het stadion.

STRI: dikkere veldlijnen

Andy Cole van STRI, die namens de Fifa de WK-velden en namens de Uefa de EK-velden prepareert, informeerde de zaal over de nieuwe lijndikte op de velden. Cole vertelt: 'Vroeger waren doelpalen 10 cm in doorsnede en waren de lijnen ook automatisch 10 cm dik. Tegenwoordig hebben doelpalen echter een doorsnede van 12 cm. Omdat men zich sinds de invoering van de doellijntech-nologie afvraagt of een ingeschoten bal van de achter- of voorkant van de doellijn telt, is besloten om de lijnen nu ook 2 cm breder te maken.' Ook gaf Cole een voorbeeld van het belang van een goede veldopbouw. De wedstrijd Oekraïne-Frankrijk op het EK 2012 werd stilgelegd omdat er in een uur tijd een hoeveelheid regen naar

Het productieproces van Vink Recycling in beeld. Matten worden gesorteerd op afkomst, verkleind en ontdaan van infill. Vervolgens wordt de kunststof door was- en droogprocessen verkleind tot zuivere vezel. Naast de laatste zand- en rubberresten worden ook lijmstroken, pvc tussenlagen en backing verwijderd.

Veel goede bedoelingen, maar markt duurzame recycling lijkt voorlopig te zijn mislukt

Attero stopt inname per 1 april, nieuwe marktinitiatieven in de maak

De kunstgrasmarkt is steeds meer een vervangingsmarkt aan het worden. Helaas heeft dat niet geleid tot een markt voor het duurzaam recycleren van oude matten.

Auteur: Peter Voskuil

Attero stopt per 1 april met de inname van kunstgras. En wie interviews met Attero in het vakblad Fieldmanager naleest, zou bijna kunnen concluderen dat het bedrijf zijn eigen ondergang heeft voorspeld. Men geeft aan dat er een duidelijke norm moet komen voor het verwerken van oud kunstgras, zodat de meerkosten ook doorberekend kunnen worden. Zowel aannemers als opdrachtgevers hebben een voorkeur voor duurzame recycling, maar dat moet wel kunnen worden doorberekend.

Om de stap naar duurzame recycling van kunstgras te zetten, moet de prijsagressie de markt uit. Eerst het nieuws. Wat al een tijdje door de markt zoemde, wordt officieel bevestigd door Werner Pasop

van Attero: 'Wij stoppen per 1 april met de inname en verwerking van kunstgras', zegt hij.

Afvalputje

Het is volgens Pasop niet zo dat Attero daartoe financieel gedwongen is: 'Op zich liep de activiteit wel. Het heeft te maken met de verkoop van een onderdeel van Attero. De activiteit was voor Attero ook geen corebusiness.'

De installatie die het kunstgras recyclede in Wilp, is verkocht aan een oud-dochteronderneming in de textielrecycling. Met textielstromen zijn met de machine betere rendementen halen. Attero investeerde miljoenen in een verwerkingslijn voor kunstgras. Pasop denkt dat de markt met het

terugtrekken van Attero met een probleem blijft zitten. 'Niemand weet wat er daadwerkelijk met het ingenomen materiaal gebeurt. We hebben geen goed afvalputje voor kunstgras.'

Prijsstunter

Dit voorjaar worden de lopende orders en de liggende voorraad weggewerkt. Als accountmanager was Pasop de afgelopen jaren verantwoordelijk voor de inname van het kunstgras. De laatste twee jaar had hij daarbij veel last van prijserosie. 'Het was pionieren om deze activiteit van de grond te krijgen. Duurzaamheid is vaak leuk, totdat men de prijs hoort. Er was een prijsstunter in de markt, die het voor de helft minder innam. Dat is geen

7 min. leestijd

verwijt; concurrentie hebben we allemaal en is gezond.'

De prijsstunter waar Pasop op doelt, is Tuf Recycling uit Dongen. Het bedrijf is een vestiging van een Belgische tapijtverwerker, die in 2009 gevraagd werd of men ook kunstgras kon verwerken. Anneleen van Trimont is directeur van de Nederlandse vestiging en dochter van de Vlaamse eigenaar. 'We hebben lang gezocht naar een oplossing en die in 2013 gevonden. In 2014 zijn we toen meteen fors de markt op gegaan.' Tuf Recycling is inmiddels marktleider, met een geschat marktaandeel van 80%. Nu Attero gestopt is, koestert commercieel directeur Wilfred van Valburg, voorheen werkzaam bij Attero en nu verantwoordelijk voor de acquisitie bij Tuf Recycling, plannen om de markt definitief te veroveren. 'Wij zijn aan het opschalen', kondigt hij aan.

Tuf Recycling schermst zijn recyclingproces in Hulshout in België af uit concurrentieoverwegingen. 'Ons geheim is dat wij met monostromen werken. Doe een zandkorreltje in de extruder en het klapert eruit. Wij hebben een uniek proces, waarbij de rol er aan de achterkant uitkomt in de vorm van hoogwaardige plastic bolletjes. Dat is ons goud. Die kunststof is zo schoon dat wij die weer voor een heel hoge prijs kunnen verkopen.' Van het regranulaat worden onder meer autodashboards, tuinmeubelen en plastic potjes gemaakt.

Scepsis

Wie een belondje door de branche houdt, komt veel scepsis tegen over Tuf Recycling. Er zijn twijfels over het recyclingproces van Tuf. Hoe duurzaam is dat echt? Wordt er niet vooral veel kunstgras ingenomen om de markt te veroveren zonder er iets mee te doen? De stapels kunstgras

in Dongen zijn hoog.

Van Trimont daarover: 'In deze branche moet je in tien weken tijd veel omzet draaien, want velden worden bij voorkeur rond eind mei vervangen. We halen al die velden eraf, slaan ze op en benutten de winter om al die velden leeg te draaien.' Deze winter is er volgens haar nog een extra complicatie: de machine verhuisde tijdelijk naar Zweden, waar 150.000 vierkante meter werd verwerkt. Wat vindt zij van alle scepsis over Tuf Recycling? 'Spijtig natuurlijk. Maar ik heb ook zo iets van: laat iedereen maar roddelen; wij gaan gewoon verder. Ons product wordt wel degelijk honderd procent duurzaam afgebroken. Zolang wij de juiste prijsstelling hebben, komt de markt toch wel naar ons toe.'

Valburg: 'Gemeenten en aannemers screenen ons wel degelijk, hoor. Al die gerenommeerde partijen doen niet zomaar zaken met ons.'

Toch vindt ook Van Trimont de huidige prijs-agressie niet ideaal. Zij heeft een droom: oude kunstgrasmat er aan de voorkant in, nieuwe kunstgrasmat er aan de achterkant uit. 'Technisch is het mogelijk, maar het is niet vermarktbaar. Dat kost duizenden euro's extra en gemeenten zijn niet bereid die te betalen.' Van Trimont juicht daarom de komst van duurzaamheidscertificaten toe.

Boost

De enig overgebleven concurrent is nu Vink Recycling uit Barneveld. 'Door het verdwijnen van Attero is het aantal aanvragen nu al explosief toegenomen', laat uitvoerder recycling Henk Koopman weten. 'Daarom hebben we recentelijk de beslissing genomen om de kunstgrasrecycling weer een boost te geven.' Geen gekke gedachte, want binnen vijf jaar komt er een hausse aan te renoveren matten aan.

Vink hield zich de afgelopen twee jaar bewust wat

afzijdig. Koopman: 'Naar onze mening werden oude matten ver onder de kostprijs afgevoerd en verwerkt. Wij hebben daarom op het punt gestaan onze activiteiten te staken.'

Duurzaamheid is vaak leuk, totdat men de prijs hoort

Duurzame recycling is volgens Koopman veel ingewikkelder dan de partijen het doen voorkomen. 'Neem het invulmateriaal. Zand slijt ook. We hebben een heel proces om die slijtage uit het zand te wassen. In onze optiek kan een veld niet op locatie leeggeklopt worden, om de infill dan na een simpele zeefstap op de parkeerplaats weer in een nieuwe mat te strooien. Ook van het oude rubber kan maximaal 25 procent bijgevoegd worden.' Partijen die daar niet op letten, zullen dat volgens Koopman ondervinden. Goedkoop wordt dan duurkoop.

Klikbakken

Vink is al sinds 2006 bezig met kunstgrasrecycling. Met een van de eerste werkende installaties in Nederland stond het bedrijf aan de basis van het stortverbod op kunstgras.

Werner Pasop

Joost Sweep

Gras, daar zijn wij goed in!

**100% biologisch product op basis van enzymen
voor het reinigen van kunstgras etc.**

kgreiniger.nl

Vlotlaan 186, 2681 TV Monster, T 06-51189906
info@kgreiniger.nl, www.kgreiniger.nl

WIJ GAAN EEN STAP VERDER

Als specialist op het gebied van infra, milieu, sport en groen zetten wij graag een stap extra. Voor onze partners maar ook voor onze omgeving.

Zo hebben wij recent, door toepassing van innovatieve methoden en inzet van geavanceerde apparatuur, CO₂-prestatieladder niveau 5 behaald.

Door steeds die extra stap te zetten zijn wij al meer dan 80 jaar grondig in velden en wegen.

Wilt u meer weten over onze stappen in duurzaamheid?
www.vanwijlen.eu of bel (0416) 27 95 69.

**DAG VAN DE
SPORT** Bezoek onze
ACCOMMODATIES **STAND
2.028**

Aannemersbedrijf Van Wijlen B.V.
Heistraat 112a | Sprang-Capelle
(0416) 27 95 69 | www.vanwijlen.eu

Bij Vink is men minder geheimzinnig over het verwerkingsproces. Aan het einde blijft onder meer schone vezel over, waar de kunststofindustrie van alles mee kan. Dat gaat van klikbakken tot aan toepassingen voor de drainage-industrie. Koopman: 'Het nadeel is voor ons is dat er twee kunststoffen door elkaar gebruikt zijn, namelijk PE en PP. Dit *downgrade* ons eindproduct en beperkt de afzet.' Tegenwoordig wordt hier bij de productie van nieuwe matten rekening mee gehouden, maar het duurt nog zeker tien jaar voordat de recyclers daarvan gaan profiteren.

'Prijsagressie moet de markt uit'

Volgens Koopman moet er meer controle komen op de verwerking van kunstgras. 'In het verleden waren er al bedrijven die grote bulten kunstgras innamen tegen bodemprijzen, waarbij de maatschappij opdraaide voor de afvoerkosten.' Kunststofrecycling biedt in zijn optiek een perfecte kans om minder olie aan de aarde te onttrekken. 'We gooien eigenlijk een waardevolle grondstof weg.'

Meerkosten

Bottomline is dat de meerkosten van duurzaam afvoeren ergens verrekend moeten worden. John van Gennip, managing director van J&E Sports in Oss, pleit voor een systeem waarin iedereen dezelfde prijs betaalt voor afvoer. 'In een zeer concurrerende markt zullen immers altijd dingen verzonnen worden die misschien niet helemaal kloppen.' Van Gennip denkt dat advies- en ingenieursbureaus op dit vlak een verantwoordelijkheid hebben. En wat doet J&E Sports zelf? 'Wij zijn als partij betrokken. We willen graag van alles aanbieden, maar het kost eigenlijk altijd te veel, simpelweg omdat opdrachtgevers niet gewend zijn om te betalen.'

Van Gennip zoekt een gemeente die zich garant stelt om de eindproducten na recycling af te nemen. Zo kan de cirkel dan rond worden gemaakt. 'In principe kan al het oude kunstgras verwerkt worden tot hoogwaardige recycleproducten, bijvoorbeeld slagplanken voor hockeyvelden, bempalen, lichtmasten, schuttingen en vloerplanken. Voor een goede prijs kunnen wij alle kunstgraskorrels verwerken, met hulp van partner Duvano uit Oss. Die heeft jarenlange ervaring op dit gebied.'

Stofboel

Jan Vrij, directeur van aannemer AH Vrij, is uitgesproken kritisch over de huidige praktijk van kunstgrasrecycling. Bij de aanleg van een veld ligt alles in protocollen vast, maar bij het ophalen van een veld is alles toegestaan. Vrij pakt zijn tablet, typt 'kunstgrasverwijdering' in op YouTube en laat vervolgens een filmpje zien. 'Hier, moet je eens kijken wat er gebeurt. Dat is een grote stofboel, maar als sector steken wij collectief de kop in het zand.' Joost Sweep van KSP Kunstgras is het met hem

eens. 'We moeten stoppen met bulten bouwen. Het lijkt wel of sommige dingen niet hardop gezegd mogen worden, want geen aannemer wil natuurlijk op dit punt werk verliezen. Er is flink geïnvesteerd om de recyclingmarkt te veroveren, maar ik heb het gevoel dat de verwerkingscapaciteit achterblijft. Als we dit maar op zijn beloop laten, is dat uiteindelijk ook slecht voor het imago van kunstgras.'

Met zijn bedrijf Art Grass Recycling hoopt Sweep nog dit jaar een echt duurzaam alternatief te presenteren. Uitgangspunt is het zekeren van het proces, zodat de opdrachtgever zijn handen ervoor in vuur kan steken.

Euralcode

Jan Vrij heeft op een andere manier actie ondernomen. 'Bij een aanvraag voor het verwijderen van een kunstgrasveld heb ik de opdrachtgever gevraagd naar de kwaliteit van de infill, de euralcode van de afvoer en de veiligheidsklasse. Natuurlijk kwam daar geen antwoord op. Ik snap dat wel, omdat de opdrachtgever dat ook niet weet.' Als aannemer kan Vrij dan volgens de aanbestedingswet van het meest positieve scenario uitgaan. En dat is dat de mat verkocht en hergebruikt kan worden. 'Afvoeren kost dan niets, maar levert zelfs geld op.'

Toen hij de aanbesteding vervolgens gegund kreeg, was dat natuurlijk niet de bedoeling. 'We hebben toen besloten om op de gebruikelijke manier via Tuf Recycling af te voeren. Wel heb ik op de dag dat de mat werd afgevoerd, een onderzoek laten verrichten naar de kwaliteit van de infill. Niet een week eerder, want dan zou de kans bestaan dat de mat niet op de standaardmanier zou mogen worden verwijderd en afgevoerd. De resultaten van dat onderzoek heb ik later ook aan Tuf Recycling gegeven met de vraag: Als ik jullie een mat met

Jan Vrij

John van Gennip

Waarom neemt u geen super-abonnement?

Voor slechts € 215 per jaar ontvangt u alle uitgaven van NWST. In totaal 38 magazines boordevol informatie over de groene sector.

**NU
SLECHTS
€215,-**

Stuur een mail naar Ilse Kuipers ilse@nwst.nl en uw bestaande abonnement wordt per januari 2016 omgezet in een **super-abonnement**.

6 uitgaven €73,-

6 uitgaven €73,-

8 uitgaven €73,-

8 uitgaven €73,-

8 uitgaven €91,-

deze specificaties aanlever, willen en kunnen jullie die dan in ontvangst nemen? Over het antwoord op deze vraag zijn we nog in gesprek...

Oogkleppen

Rutger Schuijffel, sinds kort businessmanager van Polytan, denkt dat een deel van het probleem nog dieper ligt. De voorkant van het aanbestedingsproces moet beter. 'Men heeft vaak oogkleppen op, staart zich dood op prijs. Wat een mooie deal met een leverancier voor een lage prijs leek, leidt tot het voortijdig vervangen van hele doelgebieden en versnelde afschrijvingen. Als de levensduur langer is dan verwacht, zijn afvoerkosten veel makkelijker op te brengen.'

Henri Bekkers

Henri Bekkers werd onlangs Fieldmanager of the Year. Hij is als beheerder in Den Bosch verantwoordelijk voor dertig kunstgrasmatten. Dit jaar worden in zijn gemeente de eerste matten vernieuwd. Bekkers verdiept zich momenteel via zijn leveranciers in de recyclingmogelijkheden van kunstgras. 'En ik ben niet de enige die dat doet, hoor. Ik weet dat collega's van andere grote gemeenten er ook mee bezig zijn.' Volgens hem ontbreekt het in de recycling van kunstgras vaak aan vervolgstappen: 'Er zijn door leveranciers steeds met veel tamtam recycletrajecten op poten gezet, waarvan je vervolgens niets meer verneemt. Een innemer kan erkend zijn en toch alle kunstgrasmatten op een hoop neerleggen zonder er iets duurzaam mee te doen.'

Geld op zich hoeft geen struikelpunt te zijn, denkt Bekkers. Gemeenten voelen zich echt wel verantwoordelijk voor het milieu. 'Maar dan moeten er wel duidelijke richtlijnen zijn. Als het wat meer kost, moet het aantoonbaar duurzaam zijn', zegt hij.

Keurmerk

Ties Joosten is voorzitter van de commissie duurzaamheid bij branchevereniging BSNC. De markt is volgens hem nu te onoverzichtelijk: 'Als rollen kunstgras nu lang blijven liggen bij erkende innemers, dan leidt dat iedere keer tot speculaties. Bij Attero merkte ik dat bijvoorbeeld de laatste tijd. Daar moeten we vanaf.' Er moet volgens hem meer transparantie komen. Joosten werkt daarom samen met de werkgroep Renovatie Kunstgras bij BSNC aan een duurzaamheidskeurmerk. 'Zoals een koelkast tegenwoordig energielabel A, B, C of D heeft, zo willen wij een label aan kunstgras hangen.' Bij de toekenning van dat label zullen ook punten toegerekend worden voor duurzaamheid bij recycling. De branchevereniging Sport en Cultuurtechniek hoopt de plannen voor het keurmerk nog dit jaar te presenteren.

Ties Joosten

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5685

www.smitsveldhoven.nl

Meer van hetzelfde

Aan een ingenieur die 100+ euro
per uurtje kan kost,
**kun je meer verdienen dan
aan een fieldmanager met zijn
laarzen in de klei**

U bent waarschijnlijk net als ik geen lezer van het Financiële Dagblad, dus het zou kunnen dat u het gemist heeft. Maar zowel kunstgrasmarktleider TenCate als natuurgrasmarktleider Reesink lijkt opgeslokt, of in ieder geval eigendom te zijn geworden van een Nederlandse investeringsmaatschappij. Ik weet niet of dit belangrijk nieuws is. Ik heb het idee dat dit bedrijf een redelijk goede naam heeft en niet hoort bij de investeringsmaatschappijen die opereren als een vlucht sprinkhanen: neerstrijken, de boel kaalvreten en verder trekken op zoek naar het volgende slachtoffer. Voor de sector is het natuurlijk wel interessant en een bevestiging van een trend die ik al eens vaker heb gesignaleerd. Kunst- en natuurgras zijn geen tegenpolen van elkaar. In dat verhaal past de verkoop van hybride systemen door TenCate en kunstgrasonderhoudsmachines door de dochterbedrijven van Reesink.

**Toen ik tien jaar geleden met dit blad begon,
was de markt nog mooi overzichtelijk.**

**Drie gerenommeerde partijen verdeelden de
markt onder elkaar**

Toen ik tien jaar geleden met dit blad begon, was de markt nog mooi overzichtelijk. Drie gerenommeerde partijen verdeelden de markt onder elkaar: Arcadis, Oranjewoud en Grontmij. Daarvan is alleen Oranjewoud, met een nieuwe eigenaar, nog over. Arcadis heeft zich compleet van de sportmarkt afgewend en doet het op dit moment financieel niet al te goed. Voor Grontmij lijkt ongeveer hetzelfde verhaal te gelden. Het grootste deel van de sportactiviteiten lijkt te worden verkocht; er blijven alleen een paar plukken kunstgras

over. Wat al deze verhalen met elkaar gemeen hebben, is dat dit soort bedrijven steeds verder wegdrijven van de basis. Aan een ingenieur die 100+ euro voor een uurtje kan wegfactureren, kun je natuurlijk meer verdienen dan aan een kraanmachinist of een fieldmanager die zelf ook nog wel eens op een golfbaan of sportveld staat.

Ik snap dat allemaal best, maar een bedrijf dat wegdrijft van de dagelijkse werkelijkheid en niet meer met beide poten in de modder staat, verdient op korte termijn misschien een paar euro meer, maar raakt uiteindelijk losgezongen van de zaken waar het echt om gaat. En dat is bij sportvelden toch echt het realiseren van slimme sportconstructies.

Gelukkig lost de markt al dat soort zaken zelf weer op. Als je te duur bent of te ver van de dagelijkse werkelijkheid komt te staan en er in de kofferbak van je auto alleen dossiers en usb-sticks liggen in plaats van rubberlaarzen, dan moet je gaan oppassen.

Met vriendelijk groet,

Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Hoofdredacteur

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-5686

Fieldmanager

wordt gemaakt samen met onze partners.

Wij hopen dat u met interesse en plezier deze uitgave van Fieldmanager gelezen heeft.

Wilt u reageren: hein@nwst.nl

AHA de Man

Specialty Fertilizers

ERVAAR DE KRACHT VAN UNIEKE WORTEL- TECHNOLOGIE

download onze nieuwe
sportveldbrochure op
www.advanceseeds.nl

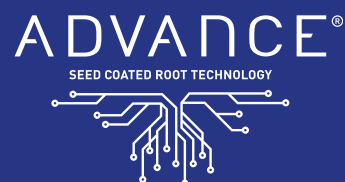

ADVANCE-SPORTVELDMENGSELS 100% GECOAT

HERCULES ADVANCE®	
HATTRICK ADVANCE®	
SV8 STADION ADVANCE®	
SV7 OLYMPIC ADVANCE®	
SV7 RECOVER 1 ADVANCE®	
VICTORIA ADVANCE®	
SV100 RECOVER 3 ADVANCE®	

■ veldbeemdgras ■ Engels raaigras

ADVANTA®
www.advanceseeds.nl

Geef uw sportveld vanaf nu een ijzersterke basis met Advance® worteltechnologie. Deze geavanceerde coating reguleert een intense doorworteling in alle richtingen en zorgt voor een revolutionaire kieming en vestiging. Uitlopervormend veldbeemdgras en polvormend Engels raaigras gaan veel gelijkmatiger op in hun ontwikkeling. Zo ontstaat de ideale match, dus de perfecte zode die iedere test doorstaat!